ប្រស្នាប្រជុំគចធម៌

ពិស្តារ

ជំនួយដល់ការសិក្សា

ធម្មវិន័យ ថ្នាក់ត្រី

ភាគ ទី ១

ប្រមូលរៀបរៀង . និពន្ធដោយ

សែម - សូរ

ការផ្សាយពីបណ្ណាគារ

លេខ ១៤៦ វិថីខេមរភូមិន្ទ ភ្នំពេញ

ព.ស. ២៥១៦ គ.ស. ១៩៧២

BUDDHIST INSTITUTE LIBRARY

២៤១ . ១៦៣

ស្នាដៃនេះ

កើតឡើងពីកិច្ចសហការគ្នា រវាង

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ និង **បណ្ណាល័យអេឡិចត្រូនិចខ្មែរ**

ក្នុងគោលបំណងយ៉ាងមុតមាំដើម្បីថែរក្សា ការពារ កុំឲ្យបាត់បង់តទៅទៀត

ព្រមទាំងផ្សព្វផ្សាយស្នាដៃ-ឯកសារទាំងនេះ

សម្រាប់សាធារណជនប្រើប្រាស់ដោយមិនគិតកម្រៃ។

សូមថ្លែងអំណរគុណដល់

អង្គការរីហ្សូ កូស៊ី-កៃ វិទ្យាស្ថានបើកទូលាយ

ករុណាខ្មែរ និង មូលនិធិខ្មែរសម្រាប់ការសិក្សា

ដែលបានគាំទ្រគម្រោងការស្នាដៃនេះ សម្រាប់ទុកក្នុងបណ្ណាល័យអេឡិចត្រូនិច។

Buddhist Institute of Ministry of Cult and Religion and eLibrary of Cambodia have made a cooperative effort to digitalize books and manuscripts in order to preserve our Cambodian literary heritage. This will promote and provide easy, instant access, free of charge to the public and future generations to come.

A sincere thank you to our generous supporters: Rissho Kosei-Kai, Open Institute, Karuna Cambodia and Cambodian Education Excellence Foundation, who made this endeavor possible.

www.budinst.gov.kh   www.elibraryofcambodia.org

២៤១.១៦៣

ប្រស្នាប្រជុំកខធមិពិស្ដារ

ជំនួយដល់ការសិក្សា

ធម្មវិន័យថ្នាក់ត្រី

ប្រមូលរៀបរៀង – និពន្ធដោយ

សែម - សូរ

សញ្ញាប័ត្រពុទ្ធិកឧត្តមសិក្សាបឋមភូមិ

បរិញ្ញាប័ត្រ អក្សរសាស្ត្រ

សាស្ត្រាចារ្យមធ្យមសិក្សា ទុតិយភូមិ

LIBRARY
BUDDHIST INSTITUTE
៦៨/៨៥

បោះពុម្ពលើកទី ១

ការផ្សាយរបស់

បណ្ណាគារ គិម-អេង លេខ ១៤៦

វិថីខេមរភូមិន្ទ ភ្នំពេញ

ព.ស ២៥១៦ គ.ស ១៩៧២

គោលបំណងនៃអ្នកនិពន្ធ

ដើម្បីនឹងសម្រេចគោលបំណងមួយ ដែលខ្ញុំបានផ្គងទុកយូរហើយ ទោះបីខ្ញុំព្រះករុណា ខ្ញុំបាទមានការរវល់យ៉ាងណា ក៏ខំប្រឹងរៀបចំគោលវិធីនៃក្បួនច្បាប់ខាងព្រះពុទ្ធសាសនា ទុកជាអនុស្សាវរីយ៍ប្រចាំជីវិតនេះម៉្យាង ហើយម៉្យាងទៀត ដើម្បីទុកប្រគេន – ជូន លោកប្អូន ៗ ជំនាន់ក្រោយ មានសៀវភៅសិក្សាផ្នែកព្រះពុទ្ធសាសនា នេះគ្រប់គ្រាន់នឹងរៀនសូត្រ – គិតពិចារណាតទៅ ទោះបីស្នាដៃរបស់ខ្ញុំព្រះករុណា ខ្ញុំបាទពុំគ្រប់លក្ខណៈ ឬ ពុំល្អផ្ដាច់នោះក៏ដោយ ក៏គ្រាន់បើជាងគ្មាន ដូចកាលខ្ញុំព្រះករុណានៅរៀនសូត្រដែរ ។

សៀវភៅ **ប្រស្នាប្រជុំគខធម៌ពិស្ដារ** នេះជាស្នាដៃមួយថ្មីទៀត ដែលជាជំនួយដល់ការសិក្សាធម្មវិន័យថ្នាក់ត្រី នេះឯង ។ សៀវភៅនេះ មានកម្រងនៃធម៌ជាគោល ៗ ដែលគណៈកម្មការធម្មវិន័យបានកំតឲ្យភិក្ខុសាមណេរ សិក្សាប្រចាំថ្នាក់ផង មានសំណួរនិងចម្លើយក្រៅផ្សេងទៀត តែមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងការសិក្សានៃកងធម៌នីមួយ ៗ ផង ជាឧបករណ៍នៃការចេះដឹងផ្នែកព្រះពុទ្ធសាសនាផង ៗ ខ្ញុំព្រះករុណា ខ្ញុំបាទបានយកគោលធម៌ទាំងនោះ មករៀបរៀងពន្យល់ដោយឃ្លាប្រយោគយ៉ាងងាយ ៗ ស្ដាប់ ហើយពាក្យសំដី ឬ ឃ្លាប្រយោគទាំងប៉ុន្មានមានបែបទំនើប ស្របតាមកាលវេលាផង ។

សូមលោកប្អូន ៗ អ្នកសិក្សាបានសម្រេចការចេះដឹងយល់និងស្គាល់នូវលក្ខណ ច្បាស់លាស់នៃទ្រឹស្តីព្រះពុទ្ធសាសនាតាមបំណង ។

សូមឧទ្ទិសកុសលប្រគេនជូនគ្រូអាចារ្យ និងម្តាយឪពុកខ្ញុំ ដែលបានបង្រៀនខ្ញុំឲ្យស្គាល់ – យល់និងស្រឡាញ់ទ្រឹស្តីព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ។

ភ្នំពេញថ្ងៃ ១៣ មីនា ១៩៧២

សែម ~ សួរ

ប្រស្នាប្រជុំគន្ថធម៌ពិស្តារ

ទុកៈ ធម៌ពួកពីរៈ

ធម៌មានឧបការៈច្រើន ២ យ៉ាង

១– **សតិ** មានស្មារតី

២– **សម្បជញ្ញៈ** ការដឹងខ្លួនជានិច្ច ។

ស – ចូរពន្យល់ពាក្យ **សតិ** និងពាក្យ **សម្បជញ្ញៈ** ឲ្យបានច្បាស់លាស់មកមើល !

ឆ – ពាក្យថា **សតិ** សំគាល់ន័យសេចក្ដីថា ការរលឹកនឹកឃើញ, ការភ្ញាក់ស្មារតី, មានស្មារតីចងចាំជានិច្ចទៅលើកិច្ចការផ្សេងៗ ដែលខ្លួនកំពុងធ្វើ, មិនភ្លេចស្មារតី ឬ រវល់ចណ្ដែតអារម្មណ៍ទៅក្នុងទីផ្សេងៗ ការងារផ្សេងដែលខ្លួនកំពុងធ្វើ ។

ឯពាក្យថា **សម្បជញ្ញៈ** វិញ មានន័យថា ការដឹងខ្លួន, ការចងចាំនូវកិច្ចការទុកក្នុងខ្លួនជានិច្ច ពេលគឺបើធ្វើការអ្វីត្រូវដឹងខ្លួនជានិច្ចថា អាត្មាអញកំពុងធ្វើនូវការនោះ មិនភ័ន្តភាំងគាំងគំនិតនឹងកិច្ចការផង មិនច្រឡំកិច្ចការដែលខ្លួន កំពុងធ្វើផង ។

ស – ធម៌ទាំងពីរនេះ មាននាទីនិងគុណសម្បត្តិចំពោះបុគ្គល ក្នុងលក្ខណៈណាខ្លះ ? ចូរពន្យល់ !

ឆ – មាននាទី និង គុណសម្បត្តិដូចនេះគឺ :

សតិ ជួយបុគ្គលឲ្យមានស្មារតីតាំងខ្ជាប់ ឬ ចងចាំទុកជានិច្ច នៅក្នុងខ្លួន ក្នុងខួរក្បាលមិនឲ្យភ្ញាំងភ្ញាត់ច្រឡូកច្រឡំ ។

សម្បជញ្ញៈ ជួយបុគ្គលមិនឲ្យភ្លេចខ្លួន , ឲ្យដឹងខ្លួនជានិច្ចក្នុងពេលកំពុងធ្វើការ ឬក្នុងរយៈកាលកំពុងធ្វើការផ្សេង ៗ ។

ស – សតិ និង សម្បជញ្ញៈ ដែលថាជាធម៌មានឧបការៈច្រើន តើមានលក្ខណៈយ៉ាងណា ? ហេតុអ្វីបានជាលោកចាត់ទុកថា ធម៌ទាំងពីរនេះថាជាធម៌មានឧបការៈច្រើនទៅវិញ ?

ឆ – សតិ និង សម្បជញ្ញៈ ដែលលោកអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ បានចាត់ទុកថាជាធម៌មានឧបការៈច្រើន ព្រោះធម៌ទាំងពីរនេះ ជាឫសគល់ ឬជាគ្រឹះនៃកុសលធម៌ទាំងអស់ផង ជាកត្តាដ៏សំខាន់ណាស់ទៅទៀតដែលនាំឲ្យកុសលធម៌ទាំងពួងកើតឡើងផង , ចំរើនលូតលាស់ផង មានសកម្មភាព , បលនារស់តទៅទៀតផង ព្រោះកាលណាមនុស្សមានស្មារតីតាំងនៅមាំមួន និង ដឹងខ្លួនជានិច្ចហើយ កាលធ្វើអ្វី , រៀនសូត្រ ឬ ប្រព្រឹត្តធម៌ក៏តែងមិនភ្លេចស្មារតី និងភ្លេចខ្លួនដែរ ។

យ៉ាងណាមិញ អ្នករៀនសូត្រក្តី អ្នកប្រកបអាជីវកម្មផ្សេងៗ សម្រាប់ចិញ្ចឹមជីវិតក្តី កាលរៀន ឬ ធ្វើការងារនោះ ៗ ដោយមានសតិ និង សម្បជញ្ញៈតាំងជាប់នៅក្នុងខ្លួនហើយ តែងនឹងបានសម្រេចផលប្រយោជន៍មិនខាន ផ្ទុយទៅវិញកាលបើបុគ្គលរៀនសូត្រ ឬ ធ្វើការងារផ្សេងៗ កាល

បើគ្មានសតិសម្បជញ្ញៈ តាំងខ្ជាប់នៅក្នុងខ្លួនទេ បុគ្គលនោះ នឹងមិនសម្រេចផលប្រយោជន៍តាមប្រាថ្នាឡើយ , អ្នកបើកបររថ , អ្នកធ្វើជាមេបាប្រមុខគេ កាលកំពុងប្រកបកិច្ចការនោះ ៗ ហើយបែជាគ្មានសតិតាំងនៅក្នុងខ្លួន ភ្លេចខ្លួន ដោយបណ្តែតអារម្មណ៍ឲ្យអណ្តែតអណ្តូងទៅកាន់ទីផ្សេងៗហើយ រថ ឬ កិច្ចការមុខជាជ្រុលជ្រួសទៅប៉ះទង្គិចអ្វីមួយមិនខាន ឯកិច្ចការដែលខ្លួនជាមេបាជាប្រមុខគេនោះ ក៏ភ្លាំងភ្លាត់ខុសគោលបំណងទៅវិញ ។ យ៉ាងនេះ បានជាលោកចាត់ទុក សតិ និង សម្បជញ្ញៈ នេះថាជាធម៌មានគុណចំណាច់ មានប្រយោជន៍ច្រើន ហើយជាតួអប្បមាទធម៌ ថែមទៀតផង ។ សតិសម្បជញ្ញៈ និងអប្បមាទធម៌គឺជាការមិនធ្វេសប្រហែសដូចគ្នា ។

លោកបាលធម៌ ២ យ៉ាង

ស – ពាក្យថាលោកបាលធម៌ មានន័យយ៉ាងណា? អ្វីខ្លះ? ចូររាប់?

ឆ – លោកបាលធម៌ ប្រែថាធម៌រក្សាលោក មាន ២ យ៉ាងគឺ:

១– ហិរិៈ ការខ្មាសបាប

២– ឱត្តប្បៈ ការខ្លាចបាប ។

ស– ចុះពាក្យថាខ្មាសបាប និង ខ្លាចបាបនោះ តើ ខ្មាស – ខ្លាច បែបណា ? ខ្មាសដូចក្រមុំខ្មាសកម្លោះ ហើយខ្លាចដូចក្មេងខ្លាចប្រមាត់ប្រមង់តាប់ ឬ យ៉ាងណា ?

ឆ– ពាក្យថាខ្មាសបាប ខ្លាចបាបក្នុងទីនេះ មិនមែនខ្មាស – ខ្លាច ដូចសំណួរខាងលើនោះឡើយ ប៉ុន្តែ ៖

– ខ្មាសបាប គឺមិនហ៊ានធ្វើបាបផងទាំងពួង ដែលជាអំពើអាក្រក់គ្រប់យ៉ាង ដោយទុកបាបនោះជាដុំលាមក កាលណាប៉ះពាល់ត្រូវ ក៏នឹងប្រឡាក់ដៃ - ជើងដូច្នោះឯង ។

– ឯខ្លាចបាប គឺខ្លាចរអានឹងបាបមិនហ៊ានធ្វើ មិនហ៊ានប្រព្រឹត្ត ដូចភ្លើងតែកាលណាប៉ះពាល់ត្រូវវា ក៏នឹងឆេះរលាក ។ បាបនេះ ជាអកុសលធម៌ កាលណាបុគ្គលមិនចេះខ្លាច មិនចេះខ្មាសអៀនហើយនៅតែធ្វើ អំពើអាក្រក់នោះនឹងនាំឲ្យចុះទៅសោយរងទុក្ខក្នុងទីថោកទាប មាន នរក ប្រេត តិរច្ឆានជាដើម ។

ស– ចុះធម៌ទាំងពីរនេះ ដែលថារក្សាលោកនោះ តើលោកអ្វីខ្លះ? រក្សាលោកទាំងអស់ ឬមួយរក្សាលោកតែមួយ ៗ ទេ? ចូរពន្យល់ឲ្យស្តាប់បាន !

ឆ– លោកសំដៅយកលំនៅនៃសត្វមាន ៣ កន្លែងគឺ :

សង្ខារលោក សំដៅយកលោកដែលមានសង្ខារតាក់តែងបាន ។

សត្តលោក សំដៅយកលោកដែលជាលំនៅនៃសត្វ មានមនុស្ស, ទេវៈ, ប្រេត, នរក, តិរច្ឆាន និងព្រហ្ម ។

ឱកាសលោក លោកដែលមានតែទីវាលអាកាសល្ហល្ហេវ ជាលំនៅ

នៃពពក, អ័ព្ទ ។

ហិរិ និង **ឱត្តប្បៈ** ដែលថារក្សាលោកនោះ មិនមែនរក្សាលោកទាំងអស់ទេ គឺរក្សាតែសត្វលោកមួយប៉ុណ្ណោះ ។

សួ– ចុះរក្សាតែសត្វលោកដូច្នេះ រក្សាគ្រប់ប្រភេទនៃសត្វទាំងអស់ ឬមួយមាននៅសល់ដែរ ? ព្រោះអ្វី ?

ឆ– រក្សាសត្វលោក បានតែពួកមនុស្ស និង ទេវៈប៉ុណ្ណោះ ចំណែក ប្រេត, នរក, តិរច្ឆាន លោកបាលធម៌នេះ មិនអាចថែរក្សាបានឡើយ ព្រោះ៖

– ប្រេត, នរក, តិរច្ឆាន ពោរពេញទៅដោយបាបកម្មខ្លាំងពេក ។

– ឯព្រហ្ម ក៏ធម៌នេះមិនអាចរក្សាដែរ ព្រោះព្រហ្មសោយតែបីតិ ផុតវិស័យ ដែលធម៌នេះអាចរក្សាបាន ។ ម្យ៉ាងទៀត ប្រេត, នរក, តិរច្ឆាន គ្មានសីល ឯព្រហ្ម ផុតពីការរក្សាសីលទៅហើយ គឺសោយតែផលដែលកើតពីអគ្គឈានតែប៉ុណ្ណោះ ។

សួ– ហិរិ ដែលជាការខ្មាសអៀនចំពោះបាបនោះ កើតឡើងហេតុណាដែរ ? បើមានតើអ្វីខ្លះ ? ចូររាប់ និង ពន្យល់ !

ឆ– ហិរិ កើតឡើងដោយហេតុនៃការពិចារណាឃើញលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង :

១– ជាតិ បច្ចវេក្ខិតា.– ដោយការពិចារណាឃើញជាតិកំ

ណើត ពោលគឺទឹកគិតឃើញថា អាត្មាអញកើតមកជាមនុស្ស មានជាតិកំណើតខ្ពស់ជាងសត្វតិរច្ឆាន មិនគួរទៅធ្វើបាបកម្មផ្សេងៗ ដែលជាអំពើថោកទាប ដូចសត្វតិរច្ឆាននោះហើយ ។

២– វយំ បច្ចវេក្ខិត្វា.— ដោយការពិចារណាទឹកឃើញថាអាត្មាអញមានវ័យច្រើនហើយ មិនគួរទៅធ្វើបាបកម្មផ្សេងៗ ដូចកូនក្មេងមិនទាន់ដឹងក្តីនោះឡើយ ។

៣– សូរភាវំ បច្ចវេក្ខិត្វា ដោយការពិចារណាទឹកគិតឃើញថា អាត្មាអញជាមនុស្សក្លៀវក្លា មានបណ្តាស័ក្តិ ឬ មានចំណេះចេះដឹងច្រើន មានគោរពកប់កាន ទុកជាមនុស្សគ្រាន់បើ ឬ ខ្ពង់ខ្ពស់ មិនគួរទៅធ្វើបាបកម្មដែលជាអំពើអាក្រក់ដូចមនុស្សតូចទាបល្ងង់ខ្លៅនោះឡើយ ។

៤– ពហុស្សុត្តំ បច្ចវេក្ខិត្វា ដោយការពិចារណាទឹកគិតឃើញថា អាត្មាអញជាមនុស្សមានការរៀនសូត្រចេះដឹងច្រើន មិនគួរទៅធ្វើបាបកម្មផ្សេងៗ ដូចមនុស្សល្ងង់ខ្លៅនោះឡើយ ។ ការគិតឃើញដោយហេតុទាំង ៤ យ៉ាងនេះ ក៏មិនប្រព្រឹត្តអំពើអាក្រក់ផ្សេងៗ ដោយខ្មាសចំពោះអំពើបាបនោះៗ ហៅថា មាន ហិរិ នៅក្នុងខ្លួន ។

៥– ចុះ ឱត្តប្បៈ ដែលជាការខ្លាចតក់ស្លុតរន្ធត់ចំពោះបាបនោះ តើកើតឡើងដោយហេតុយ៉ាងណាខ្លះដែរ? មានប៉ុន្មាន? ចូរពច់ទឹងពន្យល់?

៦– ឱត្តប្បៈ ការខ្លាចរអែងចំពោះបាបកើតឡើងដោយហេតុ ៤

យ៉ាងគឺ ៖

១- បរានុវាទភ័យ .- ខ្លាចចំពោះតំណិះតំណៀលពីសំណាក់បុគ្គលដទៃព្រោះថា បើខ្លួនធ្វើបាបកម្មផ្សេង ៗទៅ នឹងត្រូវជនដទៃត្មះតិះដៀលដោយពាក្យផ្សេង ៗ ។

២- អត្តានុវាទភ័យ ដោយខ្លាចចំពោះខ្លួនឯង ព្រោះកាលណាធ្វើបាបកម្មផ្សេង ៗ ហើយ ខ្លួនឯងជាអ្នកធ្វើអាក្រក់នោះ ក៏ដឹងខ្លួនច្បាស់ថា អញធ្វើអាក្រក់ ហើយក៏កើតចិត្តអន្ទះអន្ទែងនឹកក្តៅក្រហាយនៅតែក្នុងចិត្ត ស្តាយក្រោយបន្តិច សោប់សល់ចិត្តបន្តិច មិនអស់ហើយក្នុងចិត្ត ។

៣- ទុគ្គតិភ័យ .- ដោយខ្លាចធ្លាក់ទៅទទួលទុក្ខទារុណកម្មក្នុងនរក , ប្រេត , តិរច្ឆាន ឬអសុរកាយ ។

៤- ទណ្ឌភ័យ ដោយខ្លាចចំពោះអាជ្ញាផ្សេង ៗ ពីអ្នករដ្ឋការ ឬអ្នកកាន់អំណាចណាមួយ ។

៥- ហិរិ និង ឧត្តប្បៈ បើចែកជាសមុដ្ឋាន តើណាចាត់ចូលក្នុងសមុដ្ឋានណា ? មានន័យយ៉ាងណាដែរ ?

៦- ហិរិ ៤ ប្រភេទ ឬ ដែលកើតឡើងដោយហេតុ ៤ យ៉ាងនោះ ចាត់ជាសមុដ្ឋានខាងក្នុង ហៅថា អជ្ឈត្តិកដ្ឋានព្រោះកើតចេញពីក្នុងខ្លួនឯង ឯឧត្តប្បៈ ចាត់ចូលក្នុងសមុដ្ឋានខាងក្រៅ ហៅថា ពាហិរសមុដ្ឋា

ព្រោះកើតចេញមកពីបុគ្គល ឬ ប្រកពខាងក្រៅ ។ ហិរិ យកខ្លួនជាធំ ឯឱត្តប្បៈ យកលោក ឬ មជ្ឈដ្ឋានខាងក្រៅជាធំ ។

ធម៌ធ្វើឲ្យល្អ ២ យ៉ាង

ស– ធម៌ធ្វើឲ្យល្អ ២ យ៉ាងនោះគឺអ្វីខ្លះ ? ចូររាប់និងពន្យល់ !

ឆ– ធម៌ធ្វើឲ្យល្អ ២ យ៉ាងនោះគឺ :

១ – ខន្តី ចិត្តអត់ធន់

២ – សោរច្ចៈ ចិត្តស្ងប់ស្ងៀម ។

ខន្តី.. ចិត្តអត់ធន់ គឺអត់ធ្មត់ចំពោះហេតុការណ៍ដែលកើតមកពីខាងក្រៅខ្លួនមកលើខ្លួន ទោះជាការលំបាកវេទនាក្តី ការជេរប្រមាថក្តី ។

សោរច្ចៈ ចិត្តស្ងប់ស្ងៀមមិនចេះប្រែពាប់ស្រពោន ចំពោះការប្រមាថមើលងាយពីខាងក្រៅ ឬតាំងចិត្តនិងកាយរិការមាំមួន ទំនង ស៊ូទ្រាំ មានទុកលំបាក ។

ស– ខន្តី និងសោរច្ចៈនេះ លោកចាត់ជាធម៌មានគុណភាពដូចម្តេចខ្លះ ?

ឆ– ខន្តី និងសោរច្ចៈ ជាគុណធម៌ដ៏ល្អមួយ ហើយខន្តីធម៌ លោកចាត់ទុកជាបារមីធម៌មួយរបស់ព្រះពោធិសត្វផងហៅថាខន្តីបារមី ដែលព្រះពោធិសត្វតាមបន្ទុកុមារបានបំពេញ, ជាគ្រឿងអលង្ការ, ជាតបៈធម៌របស់អ្នកប្រាជ្ញផង ។ ចំណែកសោរច្ចៈវិញ បើអ្នកណាប្រកាន់យកដោយខ្ជាប់

ខ្លួន នឹងបានផលប្រយោជន៍យ៉ាងសំខាន់ គឺមិនបញ្ចេញអាការៈក្រេវក្រោធ ឲ្យអ្នកផងទាំងពួងឃើញច្បាស់ផង ធ្វើសត្រូវឲ្យបានជាមិត្តផងបងមិត្តឲ្យរឹតតែបានច្រើនថែមទៀតផង ។

បុគ្គលរកបានដោយកម្រ ២ យ៉ាង

១– **បុព្វការី** អ្នកធ្វើគុណបំណាច់មុន ។

២ **កតញ្ញូ កតវេទី** អ្នកដឹងចំពោះគុណបំណាច់ដែលអ្នកដទៃធ្វើមក ហើយធ្វើតបចំពោះគុណបំណាច់នោះវិញ ។

ស– ពាក្យថា បុព្វការី មានន័យដូចម្ដេច ? មានប៉ុន្មានយ៉ាងដែរ ? ចូរពន្យល់ !

ឆ– ពាក្យថា បុព្វការី មានន័យថា អ្នកបានធ្វើគុណូបការៈផ្សេង ៗ ទៅលើអ្នកឯទៀត ទោះអ្នកនោះជាកូនចៅ ញាតិមិត្តឬជាអ្នកដទៃក៏ដោយ ហើយថែមទាំងមិនគិតដល់លាភសក្ការ គុណប្រយោជន៍ពីជនដែលខ្លួនបានធ្វើគុណបំណាច់នោះឡើយ ។ បុព្វការីជននេះ មាន ៤ ពួកគឺ :

១– មាតាបិតា ជាបុព្វការីរបស់កូន

២ គ្រូជាបុព្វការីរបស់សិស្ស

៣– ប្រមុខរដ្ឋ ឬអាជ្ញាធរ ជាបុព្វការីរបស់ប្រជារាស្ត្រ ។

៤– ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាបុព្វការីរបស់ពុទ្ធបរិស័ទ ។

ដែលថាមាតាបិតាជាបុព្វការីរបស់កូនប្រុសស្រីនោះ គឺមាតាបិតា មិន

ត្រឹមតែបានបង្កើតកូនប៉ុណ្ណោះឡើយ ប៉ុន្តែបានចិញ្ចឹមថែទាំយ៉ាងហ្មត់ចត់នូវកូន តាំងពីតូចខ្ចីរហូតដល់កូនក្រមុំកម្លោះ ឬមានប្តីប្រពន្ធ ក្រុមគ្រួសារទៀត ។ ទារកតូច បើម្តាយមិនចិញ្ចឹមឲ្យបៅដោះទេ ដូចជាកម្ររស់ណាស់ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ម្តាយឪពុកតែងមានព្រហ្មវិហារធម៌ គ្របដណ្តប់ទៅលើកូនប្រុសស្រីជានិច្ច ។

ឯគ្រូឧបជ្ឈាយាចារ្យ, គ្រូបង្រៀនសាស្ត្រាចារ្យជាដើម ដែលថាជាបុព្វការីរបស់សិស្សនោះ បានដល់ជនដែលជាគ្រូទាំងអស់ តែងប្រាប់ចំណេះវិជ្ជាអប់រំសិស្សគណ របស់ខ្លួនឲ្យចេះដឹងឲ្យមានចរិយាមារយាទ ការប្រព្រឹត្តល្អជានិច្ចឥតលាក់លៀមសោះឡើយ ធ្វើយ៉ាងណាឲ្យតែសិស្សបានចេះដឹង និងបានល្អ គ្មានគិតគុណបំណាច់ពីសិស្ស ។

អាជ្ញាធររដ្ឋ ជាបុព្វការីនៃប្រជារាស្ត្រ គឺអ្នកកាន់អំណាចរដ្ឋតែងគិតដល់ប្រយោជន៍ដល់ប្រជារាស្ត្រជានិច្ច ពោះបើរាស្ត្រប្រជាមិនបានគិតគូរធ្វើក៏ដោយ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ តាមធម្មតានៅក្នុងប្រទេសដែលកាន់ច្បាប់កាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ អំណាចគ្រប់យ៉ាងតែងបានទៅពីរាស្ត្រទាំងអស់ ម្ល៉ោះហើយអាជ្ញាធរតែងគិតប្រយោជន៍រាស្ត្រកយុត្តិធម៌ និងបំរើប្រជារាស្ត្រជាដរាប ។

ឯព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាបុព្វការីរបស់ពុទ្ធសាសនិកនោះ មានសេចក្តីបញ្ជាក់ថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ កាលនៅជាពោធិសត្វទ្រង់បានបំពេញបារមី

ដើម្បីបានត្រាស់ដឹងជាព្រះពុទ្ធអស់ច្រើនអសង្ខេយ្យ ច្រើនកប្ប លុះបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធហើយ ក៏ទ្រង់យាងទៅគ្រប់ទីកន្លែង ដើម្បីប្រោសប្រទានធម៌ចំពោះសព្វសត្វ ដោយឥតរើសមុខ ។

គឺដោយហេតុយ៉ាងនេះហើយ ទើបចាត់ថាព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាបុព្វការីរបស់ពុទ្ធបរិស័ទ ។

៥– ចុះកតញ្ញូកតវេទី ម្ដេចក៏ថារកបានដោយកម្រដែរ ?

៦– ជនអ្នកដឹងនូវគុណូបការចំពោះជនដទៃដែលធ្វើមកលើខ្លួនហើយ ក៏ធ្វើតបវិញ ក៏កម្ររកបានដែរ ព្រោះក្នុងលោកនេះ មានជនតិចណាស់ដែលដឹងគុណ ហើយអ្នកខ្លះគ្រាន់តែដឹងតែប៉ុណ្ណោះ តែមិនដែលតបគុណចំពោះបុព្វការីជនដល់ម្ដងសោះ, អ្នកខ្លះទៀត បានតបស្នងសងគុណម្ដងពីរដង អ្នកខ្លះទៀតមិនដែលធ្វើអ្វីតបតាល់តែសោះ ។

បុគ្គលទាំងពីរជំពូកនេះកម្ររកបាន គ្រាន់ដែលថាមានតែបុព្វការីជនតែខ្លះកតញ្ញូកតវេទីជន មានតែខ្លះបុព្វការីជនក៏មាន ។

ចប់ពួកធម៌ ២

តិកៈ ធម៌ពួក ៣

រតនៈ ៣ យ៉ាង

ស– រតនៈ ៣ យ៉ាងគឺអ្វីខ្លះ ? ចូររាប់និងពន្យល់ !

ឆ– រតនៈ ៣ យ៉ាងនោះគឺព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ និងព្រះសង្ឃហ្នឹងឯង ។

– ព្រះពុទ្ធ តើជានរណា ? គឺបុគ្គលមួយរូបដែលបានលះកាមកិលេស ហើយចេញបួសជាសមណៈ ស្វែងរកធម៌អស់ពេល ៦ ឆ្នាំ រួចបានត្រាស់ដឹងនូវប្រាជ្ញា ១ ខ្ពស់ផុត គ្មាននរណាគេឃើញ ហៅថា «សម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ» ហើយព្រះអង្គបានយកញាណដ៏ខ្ពស់នេះ ទៅសំដែងពន្យល់ប្រោសអស់មនុស្សសត្វនិងទេវតាឲ្យប្រព្រឹត្តល្អ ហើយបានសម្រេចធម៌ជាមគ្គផល តាមនិស្ស័យ, វាសនា, តាមបុណ្យព្រេងរបស់ខ្លួន ។

– ព្រះធម៌ សំដៅយកព្រះឱវាទជាពាក្យប្រៀនប្រដៅទាំងអស់របស់ព្រះពុទ្ធ រាប់ជាខន្ធមាន ៨ ម៉ឺន ៤ ពាន់ព្រះធម្មខន្ធ ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់សំដែងពេល ៤៥ ឆ្នាំនោះឯង ។

– ព្រះសង្ឃ សំដៅយកពួកសាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធ ដែលបានប្រតិបត្តិតាមព្រះឱវាទ ហើយបានសម្រេចមគ្គផល និងមិនទាន់សម្រេចមគ្គផលនៅឡើយ តែបានប្រព្រឹត្តល្អដោយកាយវាចាចិត្ត ដើម្បីសម្រេចធម៌ជាន់ខ្ពស់នោះឯង ។

ស– ហេតុអ្វីបានជាហៅព្រះពុទ្ធព្រះធម៌ព្រះសង្ឃថាជាកែវទៅវិញ?

ឆ– បានជាហៅថា កែវ ព្រោះព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ ទុកដូចជាកែវ ដែលសំរាប់បំភ្លឺផ្លូវល្អសំរាប់មនុស្សសត្វ ជាគ្រឿងនាំឲ្យសត្វលោកកើតចិត្តត្រេកអរផង ៗ ជនណាបានគោរពប្រតិបត្តយ៉ាងត្រឹមត្រូវចំពោះកែវទាំង ៣ យ៉ាងនេះ ជននោះនឹងមានចិត្តរីករាយសប្បាយត្រជាក់ក្នុងដួងហឫទ័យ រកអ្វីប្រៀបដូចគ្មាន ៗ ដូច្នេះបានជា លោកហៅថា កែវ នេះឯង ៗ

គុណរបស់ព្រះរតនៈ ៣ យ៉ាង

ស– ព្រះរតនៈទាំង ៣ មានគុណយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ ? ចូរអធិប្បាយពន្យល់ !

ឆ– គុណរបស់ព្រះរតនៈទាំង ៣ នោះមានច្រើនហើយផ្សេងៗគ្នា យ៉ាងនេះគឺ :

១ – ព្រះពុទ្ធដែលទ្រង់រកឃើញនូវប្រាជ្ញា សម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ ហើយព្រះអង្គមិនបានលាក់ទុកនូវចំណេះចេះដឹងនោះ តែមួយព្រះអង្គឯងឡើយតែព្រះអង្គទ្រង់យកចំណេះចេះដឹងនោះ ទៅបង្រៀនពន្យល់មនុស្សសត្វឲ្យចេះដឹងយល់ឃើញផ្លូវត្រូវដូចព្រះអង្គដែរ ៗ កាលណា យល់ឃើញត្រូវហើយ ជននោះនឹងបានសំរេចធម៌ជាន់ខ្ពស់ – កណ្ដាល – ទាបតាមនិស្ស័យ វាសនារបស់ខ្លួន ដែលបានសន្សំទុក ៗ

២– ព្រះធម៌ តែងរក្សាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ មិនឲ្យធ្លាក់ទៅកាន់

កំណើតអាក្រក់ដូចពុទ្ធភាសិតមួយក្នុងសំដែងថា :

ធម្មោ ហវេ រក្ខតិ ធម្មចារី
ធម្មោ សុចិណ្ណោ សុខមាវហាតិ
ឯសានិសំសោ ធម្មេ សុចិណ្ណេ
ន ទុគ្គតឹ គច្ឆតិ ធម្មចារី

ព្រះធម៌ហ្នឹងឯងតែងរក្សាបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ , ធម៌ដែលបុគ្គលបានសន្សំល្អហើយតែងនាំមកនូវក្តីសុខ , បើបុគ្គលសន្សំធម៌ដោយប្រពៃហើយតែងបានអានិសង្សបែបនេះមិនខាន , បុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ មិនទៅកាន់កំណើតអាក្រក់ឡើយ ។

ធម៌នេះឲ្យផលផ្ទុយពីអ្វីដែលជាអធម៌ ដូចពុទ្ធភាសិត ១ ទៀតសំដែងថា

ន ហិ ធម្មោ អធម្មោ ច ឧភោ សមវិបាកិនោ អធម្មោ និរយំ នេតិ ធម្មោ បាបេតិ សុគតឹ

សភាពពីរគឺធម៌និងអធម៌ ឲ្យផលមិនស្មើគ្នាទេ អធម៌តែងដឹកនាំសត្វទៅកាន់នរក ឯធម៌តែងដឹកនាំសត្វឲ្យទៅកាន់កំណើតល្អ ។

៣ – ឯព្រះសង្ឃវិញ លោកជាអ្នកប្រព្រឹត្តល្អ តាមព្រះពុទ្ធោវាទដោយខ្លួនឯងហើយ បានយកព្រះឱវាទនោះទៅពន្យល់ប្រៀនប្រដៅបរិស័ទបន្តទៅទៀត ។ ព្រះសង្ឃទុកជាស្រែបុណ្យ យ៉ាងសំខាន់ណាស់

ដែលកាលណាគេយកពូជ គឺកុសលទៅផ្ញើដាំបណ្ដុះលើស្រែបុណ្យនោះ ហើយ ពិតជាបានផលមកវិញយ៉ាងច្រើន ព្រោះស្រែបុណ្យនេះមានដីជាតិច្រើន , ព្រះសង្ឃជាអ្នកមានសីលប្រចាំនៅក្នុងខ្លួន ទុកដូចជាស្រែមានដីជាតិដែរ ។

អាការៈដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ប្រដៅ ៣ យ៉ាង

ឆ- ចូរពន្យល់នូវអាការៈមួយ ៗ ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ប្រដៅនោះ ឲ្យងាយស្ដាប់មកមើល !

ជ- អាការៈដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ប្រដៅ ៣ យ៉ាងនោះមានលក្ខណៈ និងហេតុផលដូចនេះគឺ :

១- អភិញ្ញាយ ដើម្បីឲ្យអ្នកស្ដាប់ដឹងពិត ឃើញពិត ក្នុងធម៌គួរដឹង គួរឃើញ. បានសេចក្ដីថា: ព្រះពុទ្ធបានយកការពន្យល់ណែនាំផ្សេងៗ ទៅដឹកនាំសត្វលោក តាមរយៈប្រាជ្ញាសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណរបស់ព្រះអង្គ ឲ្យសត្វលោកឃើញពិត ដឹងពិត ព្រោះព្រះអង្គបានបេះដឹងត្រាស់ដឹងពិតៗ ដែរ ។ ក្នុងការប្រៀនប្រដៅដឹកនាំនេះ ព្រះអង្គគ្មានគិតប្រយោជន៍អ្វីឡើយ តែដើម្បីឲ្យមនុស្សសត្វបានយល់បេះដឹងស្គាល់ពិត ៗ តែប៉ុណ្ណោះ ។ ហេតុដែលធ្វើយ៉ាងនេះគឺគ្មានអ្វី ក្រៅពីព្រះអង្គមានព្រះទ័យពោរពេញទៅ ដោយព្រហ្មវិហារធម៌ចំពោះសត្វលោកនោះឡើយ ។

២- សនិទាន - ទ្រង់ប្រៀនប្រដៅដឹកនាំសត្វលោកប្រកបដោយ

ហេតុពោលគឺ កាលអ្នកស្តាប់ ៗ បានស្តាប់ ៗ ហើយត្រិះរិះពិចារណាទៅក៏ឃើញពិតតាមនោះ ដូចជាការពន្យល់ឲ្យមនុស្សធ្វើទាន លះក្តីកំណាញ់ចេញពីសន្តានចិត្ត កាលណាមនុស្សបានធ្វើតាមក៏មានចិត្តរីករាយត្រេកអរតាមនោះទៅ ។

៣– សប្បដិហារ- ទ្រង់ប្រៀនប្រដៅប្រកបដោយលក្ខណៈអស្ចារ្យ ពោលគឺអ្នកស្តាប់ អ្នកធ្វើ បានស្តាប់ បានប្រព្រឹត្តធ្វើតាម នឹងបានសម្រេចប្រយោជន៍សមតាមប្រាថ្នា មិនលើស មិនខ្វះឡើយ ។

បែបនៃការប្រៀនប្រដៅទាំង ៣ នេះ ព្រះពុទ្ធតែងយកទៅអនុវត្ត ហើយតែងឲ្យអ្នកស្តាប់ អ្នកប្រតិបត្តិតាមសម្រេចផលប្រយោជន៍ជានិច្ច ។

ឱវាទរបស់ព្រះពុទ្ធ ៣ យ៉ាង

សួ– ពាក្យថា ឱវាទ មានន័យថាដូចម្តេច ? ពាក្យទេសនា និងឱវាទដូចគ្នា ឬផ្សេងគ្នា ? ចូរពន្យល់ !

ឆ– ពាក្យថា ឱវាទ មានន័យថា ពាក្យប្រៀនប្រដៅ, ការប្រៀនប្រដៅ, ពាក្យទូន្មាន ការទូន្មាន, សំដៅសេចក្តីថា ការបញ្ញត្តិហាមប្រាម មិនឲ្យប្រព្រឹត្តបទល្មើសផ្សេង ៗ ។ ឯពាក្យ ទេសនា សំដៅសេចក្តីថា ការសំដែង គឺ សំដែងធម៌កថា , ពន្យល់ន័យសេចក្តីបំភ្លឺពីធម៌កថាណា ដោយទាញយកហេតុផល មកបញ្ជាក់ផង ទាញពាក្យទូន្មានមកធ្វើជាឧទាហរណ៍ផង ទាញបទបញ្ញត្តិផ្សេង ៗ មកជាសំអាងផង ។

LIBRARY BUDDHIST INSTITUTE

ស– ចុះឱវាទ ៣ យ៉ាងរបស់ព្រះពុទ្ធនោះ តើដូចម្តេច ? អ្វីខ្លះ? ចូរពន្យល់ !

ឆ– ឱវាទ គឺការប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ ៣ យ៉ាងនោះគឺ ៖

១– សព្វបាបស្ស អករណំ · ទ្រង់ហាមមិនឲ្យធ្វើបាបទាំងពួង ពោលគឺកុំឲ្យប្រព្រឹត្តអាក្រក់គ្រប់យ៉ាង មានប្រព្រឹត្តអកុសលកម្មបថ ១០ ជាដើម ។

២– កុសលស្សូបសម្បទា ទ្រង់ឲ្យបំពេញកុសលធម៌ទាំងពួង ពោលគឺ ឲ្យប្រព្រឹត្តបំពេញកុសលកម្មបថ ១០ ប្រការជាដើម ។

៣– សចិត្តបរិយោទបនំ ទ្រង់ហាមឲ្យជម្រះចិត្តរបស់ខ្លួនឲ្យស្អាតផូរផង់ កុំឲ្យសៅហ្មង ផ្តាច់តំពាក់ទឹងកាមកិលេសគ្រប់យ៉ាង ។

ស– ឱវាទទាំង ៣ នេះ បើសង្គ្រោះចូលក្នុងបិដកវិញ តើឱវាទណាសង្គ្រោះ ចូលក្នុងបិដកណា ?

ឆ– បើសង្គ្រោះចូលក្នុងបិដកទាំង ៣ វិញ សព្វបាបស្ស អករណំ សង្គ្រោះចូលក្នុងវិន័យបិដក, កុសលស្សូបសម្បទា សង្គ្រោះចូលក្នុងព្រះសុត្តន្តបិដក សចិត្តបរិយោទបនំ សង្គ្រោះចូលក្នុងព្រះអភិធម្មបិដក ។

ទុច្ចរិត ៣ យ៉ាង

ស– ទុច្ចរិត ៣ យ៉ាងគឺអ្វីខ្លះ ? ចូររាប់

ឆ– ទុច្ចរិត ៣ យ៉ាងនោះគឺ.

១ – **កាយទុច្ចរិត**. – ការប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយកាយ ។

២ – **វចីទុច្ចរិត**. – ការប្រព្រឹត្តិអាក្រក់ដោយសំដី ។

៣ – **មនោទុច្ចរិត**. – ការប្រព្រឹត្តិអាក្រក់ដោយចិត្ត ។

ស– ការប្រព្រឹត្តិខុសទាំង ៣ យ៉ាងនេះ តើប្រព្រឹត្តខុសដូចម្ដេចខ្លះ ចូរពន្យល់ !

ឆ– ការប្រព្រឹត្តខុសទាំង ៣ យ៉ាងនោះគឺ :

១– **កាយទុច្ចរិត** មានការសម្លាប់សត្វ ១, លួចទ្រព្យគេ ១, លួចប្រព្រឹត្តខុសជាមួយប្រពន្ធកូនអ្នកដទៃ ១ ។

២– **វចីទុច្ចរិត** ការប្រព្រឹត្តិខុសដោយសំដី មានដល់ការនិយាយកុហក ១ និយាយញុះញង់ ១ និយាយទាស់ដោត ១ និយាយពាក្យពេយភាយឥតប្រយោជន៍ ១ ។

៣– **មនោទុច្ចរិត** មានដល់ការចង់បានរបស់គេក្នុងហេតុដែលមិនគួរចង់ ឬ ដោយខុសច្បាប់ ១ ប្រទូស្តបៀតបៀនគេដោយចិត្តអាក្រក់ ១ និងការយល់ឃើញខុសផ្លូវពីហេតុពិត ១

ស– ផលអាក្រក់ ដែលកើតចេញពីទុច្ចរិតទាំង ៣ នេះដូចគ្នា ឬ ផ្សេងគ្នា ? បើផ្សេង តើដូចម្ដេចខ្លះ ?

ឆ– ផ្សេងគ្នា ពោលគឺអ្នកប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាយទុច្ចរិត នឹងមានអាយុខ្លី, ក្រទ្រព្យសម្បត្តិ, អ្នកប្រព្រឹត្តខុសក្នុងវចីទុច្ចរិត នឹងជាមនុស្សមាន

រូបអាក្រក់មាត់ស្អុយ, ឯអ្នកប្រព្រឹត្តខុសក្នុងមនោទុច្ចរិត នឹងបានជាមនុស្សអាប់ប្រាជ្ញា ។

សុចរិត ៣ យ៉ាង

សួ– សុចរិត ផ្ទុយពីទុច្ចរិតយ៉ាងណា ?

ឆ សុចរិត គឺជាការប្រព្រឹត្តល្អ, ការកាន់ឬប្រព្រឹត្តល្អ ដោយកាយវាចាចិត្តនេះឯង ។

សួ– ពាក្យថា សុចរិត, កុសលបុណ្យ ដូចគ្នាឬផ្សេងគ្នា ? ចូរពន្យល់ !

ឆ–ពាក្យទាំង ៣ មានន័យផ្សេងគ្នា គោលគឺ ៖

– សុចរិត បានដល់ការប្រព្រឹត្តល្អដោយកាយ វាចា ចិត្តឬប្រព្រឹត្តកុសលកម្មបថទាំង១០ ។ ឯពាក្យថា កុសលគឺអំពើនៃការប្រព្រឹត្តល្អនោះឯង ចំណែកខាងបុណ្យវិញគឺជាផលនៃអំពើល្អ ដែលជាកុសលនោះឯង ។

អកុសលមូល ៣ យ៉ាង

១– លោភៈ ចង់បានរបស់គេ ។

២– ទោសៈ គំនិតគិតបៀតបៀនគេ ។

៣– មោហៈ វង្វេងមិនដឹងជាគុណពិត ។

សួ– ពាក្យថាអកុសលមូល មានន័យដូចម្តេច ? ចូរពន្យល់ !

ឆ– អកុសលមូល មានន័យថាឫសគល់នៃអំពើអាក្រក់ គោលគឺអំ

តើអាក្រក់គ្រប់យ៉ាងទាំងអស់ សុទ្ធតែមានប្រភព មានដើមចមចេញមកពីលោភៈ ទោសៈ មោហៈ នេះទាំងអស់ ឬមូល លោភៈ ទោសៈ មោហៈ នេះ ជាមូលដ្ឋានទ្រទ្រង់អកុសលធម៌ទាំងអស់ ឲ្យមានសកម្មភាពទៅកើត ។

សួ– អកុសលមូលទាំង៣មានន័យផ្សេងគ្នាយ៉ាងណា? ចូរអធិប្បាយ

ឆ– មានន័យផ្សេងគ្នាយ៉ាងនេះគឺ ៖

– **លោភៈ** ចំណង់បានទ្រព្យរបស់អ្នកដទៃក្នុងហេតុដែលមិនគួរចង់ ឬ ចង់បានអ្វី ៗ របស់គេដោយចិត្តឈ្លានពាន ។ កាលមានចំណង់ចង់បានហើយ តែមិនបានដូចបំណងក៏មានចិត្ត ទោមនស្សអន្ទះអន្ទែងគិតរំពៃរកមធ្យោបាយយ៉ាងណាឲ្យបានរបស់នោះមកធ្វើជារបស់ខ្លួន ។

– **ទោសៈ** បានដល់កំហឹងខឹងច្រឡោតគោតគូង ហើយ គិតរកមធ្យោបាយបៀតបៀនគេ ដើម្បីឲ្យគេវិនាសអន្តរាយ ស្របតាមកំហឹងរបស់ខ្លួន ។

– **មោហៈ** បានដល់ការវង្វេងភ័ន្តច្រឡំយល់ល្អថាអាក្រក់ យល់អាក្រក់ថាល្អ មិនដឹងហេតុផលដែលនាំឲ្យចំរើនវិនាសយ៉ាងណា ៗ សោះឡើយ ។

អកុសលមូលទាំង ៣ នេះជាតួអកុសលធម៌ នាំឲ្យមនុស្សសត្វប្រព្រឹត្តធ្វើអំពើបាបអាក្រក់គ្រប់យ៉ាងបានយ៉ាងងាយ ។

កុសលមូល ៣ យ៉ាង

១– អលោភៈ មិនចង់បានរបស់អ្នកដទៃ ដោយខុសច្បាប់ ។

២– អទោសៈ មិនក្រោធខឹង ឬប្រទូសរកយគេ ។

៣– អមោហៈ មិនវង្វេងភ័ន្តច្រឡំ

កុសលមូលទាំង ៣ នេះជាឫសគល់នៃសេចក្ដីល្អ ជុយនឹងអកុសលមូលទាំង ៣ ខាងដើម ។

សប្បុរិសបញ្ញត្តិ ៣ យ៉ាង

១– ទានៈ ការឲ្យទ្រព្យរបស់ខ្លួនទៅជាអំណោយចំពោះអ្នកដទៃ ។

២– បព្វជ្ជា ការចេញបួស ។

៣– មាតាបិតុឧបដ្ឋាន ការទំនុកបំរុងម្ដាយឪពុក ។

ស ពាក្យថា សប្បុរិសបញ្ញត្តិប្រែថាដូចម្ដេច ? ចូរពន្យល់ !

ឆ– ប្រែថា បញ្ញាមរបស់សប្បុរសឬ ច្បាប់សម្រាប់សប្បុរស ឬក៏គោលការណ៍ ដែលសម្រាប់ធ្វើខ្លួនឲ្យទៅជាជនល្អ មានធម៌នៅក្នុងខ្លួន ។

សប្បុរិសបញ្ញត្តិមាន ៣ យ៉ាងគឺ ៖

១– ទានៈ ការចែករំលែកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនឲ្យទៅអ្នកដទៃ ដែលគ្មានទ្រព្យដូចខ្លួនដើម្បីឲ្យអ្នកនោះដែលជាជនកំព្រាឬក្រីក្រល្ហមល្ហាម បានទទួលយកទៅស៊ីចុកប្រើប្រាស់បានស្រួលខ្លួន ស្រួលចិត្ត ដូរកម្លាំងបន្តិចផង ។ ទាននេះជាការរំលែកសុខ ឲ្យអ្នកក្រីក្រគោកយ៉ាកនេះឯង ។

ហើយចំពោះអ្នកមានសីល ពោះគ្រហស្ថ ឬ បព្វជិត សុទ្ធតែមានផល ប្រសើរណាស់ ។

២– បព្វជ្ជា.- ការចេញបួសចាកកាមកិលេសពីគ្រហស្ថ ទៅជាបព្វជិត ដើម្បីលះបង់កិច្ចកង្វល់គ្រប់យ៉ាង ហើយសម្ងំក្នុងទីស្ងប់ស្ងាត់ ប្រព្រឹត្តធម៌ កាន់វិន័យ ក្រិត្យក្រម ឲ្យបានត្រឹមត្រូវ ។

៣– មាតាបិតុបដ្ឋាន.- ការចំនុកចំរុងមាតាបិតាដែលជាបុព្វការីជន ឲ្យលោកបានសួស្រោលកម្លាំង ដកកិច្ចរវល់ចេញពីការងារផ្សេង ៗ ដែលលោកធ្លាប់ធ្វើ ឲ្យត្រឡប់មកនៅសំកកកាយ ឬ រក្សាសីល កាន់វិន័យ ដើម្បីសាងផ្លូវទៅកាន់សុគតិភពទៀត ។

សួ- បញ្ញត្តិទាំង ៣ យ៉ាងនេះ តើត្រូវធ្វើទាំង ៣ ទើបគ្រប់អង្គជាសប្បុរស ឬធ្វើតែមួយ ពីរបានដែរ ? បើបាន ព្រោះហេតុអ្វី ?

ឆ្លើ- ធ្វើតែមួយក៏បាន ពីរក៏បាន ឬធ្វើទាំង ៣ ក៏បាន ។ ប៉ុន្តែនឹងខានធ្វើមិនបានទេ ឧទាហរណ៍អ្នកខ្លះមានទ្រព្យច្រើន, ជាប់កង្វល់ក្នុងគ្រួសារទាំងពេក មិនអាចចេញទៅបួសបាន ហើយមាតាបិតាក៏ស្លាប់ទៅ គ្រាន់តែឲ្យទានរួចឧទ្ទិសផលទៅមាតាបិតាក៏បាន ។ ខ្លះទៀតគ្មានទ្រព្យ មាតាបិតាស្លាប់អស់តែអាចចេញបួសបានក៏ត្រូវចេញបួសទៅ ។

អបណ្ណកបដិបទា ៣ យ៉ាង

១– ឥន្ទ្រិយសំវរៈ ការសង្រួមឥន្ទ្រិយ

២- ភោជនេ មត្តញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ប្រមាណក្នុងភោជនាហារ ។

៣- ជាគរិយានុយោគ ភ្ញាក់រលឹកជានិច្ច ។

៤- ចូរពន្យល់ពាក្យថា អបណ្ណកប្បដិបទា ឲ្យស្តាប់បានព្រមទាំងធ្វើអត្ថាធិប្បាយឲ្យល្មមស្តាប់ផង !

៥- អបណ្ណកប្បដិបទា មានន័យថាការប្រព្រឹត្តិប្រតិបត្តិមិនខុសគោលគឺ ៖

– ឥន្ទ្រិយសំវរ ការសង្រួមឥន្ទ្រិយទាំង ៦ មានភ្នែក ត្រចៀក ច្រមុះជាដើម ដើម្បីកុំឲ្យគ្រឿងអាយតនៈ ទាំងនេះ ទៅប៉ះនឹងអារម្មណ៍ ខាងក្រៅមានរូបសម្លេង ជាដើម ដែលជាហេតុនាំឲ្យមានការសៅហ្មងដល់ចិត្តកើតទោមនស្ស ឬសោមនស្ស ។

– ភោជនេ មត្តញ្ញុតា ភាពជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងអាហារភោជនគោលគឺកាលបរិភោគអាហារ ត្រូវដឹងប្រមាណក្នុងអាហារ កុំបរិភោគច្រើនហួសប្រមាណ ឬបរិភោគដោយស្មោគគ្រោគពេក ជាហេតុនាំឲ្យកើតជម្ងឺឈឺថ្កាត់ផ្សេងៗ ក៏មាន នាំឲ្យសុខភាពចុះអន់ថយព្រោះភ្លេកធ្វើទុក្ខក៏មាន ។

– ជាគរិយានុយោគ ការភ្ញាក់រលឹកជានិច្ច គោលគឺមិនដេកច្រើនឬដេកច្រមក់ហួសប្រមាណ ដែលជាហេតុនាំឲ្យខាតប្រយោជន៍ ។

ការប្រតិបត្តិតាមគោលការដូចពោលនេះ ហៅថាប្រតិបត្តិមិនខុស ហើយជាបុព្វហេតុនាំឲ្យកិច្ចការ សេចក្ដីព្យាយាមបានសម្រេចប្រយោជន៍ផង ។

បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ៣ យ៉ាង

១– **ទានមយ** : បុណ្យកើតដោយសារធ្វើទាន ។

២– **សីលមយ** : បុណ្យកើតដោយសារការរក្សាសីល ។

៣– **ភាវនាមយ** : បុណ្យកើតដោយសារការចំរើនធម៌ ។

សួ– បុណ្យកើតដោយហេតុ ៣ យ៉ាងនេះមែនហើយ ប៉ុន្តែបើបុគ្គលធ្វើតែមួយៗ បានទេ ? ព្រោះអ្វី ?

ឆ – បើបុគ្គលធ្វើតែមួយៗ ក៏បានបុណ្យដូចគ្នា គ្រាន់តែឲ្យផលផ្សេងគ្នាប៉ុណ្ណោះ បានសេចក្ដីថា បើធ្វើទានក៏បានបុណ្យតាមរយៈទានៗនោះទៅ បើរក្សាសីល ក៏បានបុណ្យតាមរយៈសីលនោះដែរ ។

សួ– បើដូច្នោះ តើគត្ថាទាំង ៣ នេះឲ្យផលផ្សេងគ្នា ឬដូចគ្នា ? បើផ្សេងតើគត្ថាមួយៗ ឲ្យផលដូចម្ដេច ? ចូរបញ្ជាក់ !

ឆ – ឲ្យផលជាបុណ្យកុសលមិនដូចគ្នាទេ ពោលគឺ ៖

– អ្នកធ្វើទាន នឹងបានភោគសម្បត្តិ បរិបូរសម្បត្តិច្រើនទៅអនាគតកាល ។

– អ្នករក្សាសីល នឹងមានអាយុវែង មានរូបល្អទៅអនាគតកាល ។

– ឯអ្នកចំរើន ភាវនា នឹងមានប្រាជ្ញាច្រើន ក្នុងអនាគតជាតិ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ទាន និង សីល អាចនាំឲ្យសម្រេចមគ្គ ៣ ខាងដើម ឯភាវនាអាចឲ្យសម្រេច ១ ខាងចុង គឺ អរហត្តមគ្គថែមទៀត ។ ដូច្នេះ ភាវនា ជាមេបុណ្យដែលមានកម្លាំងជាងទាន និង សីល ។ ប៉ុន្តែនឹងអាចសំរេចមគ្គជាន់លើនេះបាន តោងអាស្រ័យ នឹង ទាន សីលផងដែរ ។ ដូច្នេះមេបុណ្យទាំង ៣ នេះ មានការទាក់ទងគ្នាយ៉ាងជិតដិត ។

សាមញ្ញលក្ខណៈ ៣ យ៉ាង

១– **អនិច្ចតា** ភាពមិនទៀងទាត់

២– **ទុក្ខតា** ភាពជាទុក្ខ ។

៣–**អត្តតា** ភាពមិនមែនជាខ្លួនប្រាណ ។

សួ – អ្វីខ្លះដែលស្ថិតនៅក្រោមអំណាចនៃលក្ខណៈទាំង ៣ នេះ ។

ឆ្លើ – អ្វីទាំងអស់ ដែលសង្ខារតាក់តែងបានទាំង ឧបាទិន្នកសង្ខារ ដូចរូបមនុស្ស សត្វ ដែលមានវិញ្ញាណគ្រប់គ្រង ទាំងអនុបាទិន្នកសង្ខារ ដូចរថយន្ត, ផ្ទះជាដើម ដែលគ្មានវិញ្ញាណគ្រប់គ្រង សុទ្ធតែស្ថិតនៅក្រោមអំណាចនៃសាមញ្ញលក្ខណៈទាំង ៣ នេះ ជាដរាប ។ ភាពមិនទៀង, ជាទុក្ខ, និងមិនមែនខ្លួនប្រាណនេះតែងមានទូទៅចំពោះមនុស្ស, សត្វ រុក្ខជាតិទាំង គឺជាធម៌ទូទៅមិនមែនជារបស់ជនណាម្នាក់, សត្វ ឬ វត្ថុណាមួយ ឬ ក៏របស់អ្នកស្រុកតែមួយៗ ត្រកូលតែមួយៗឡើយ ។

ចប់តិកៈពួកធម៌ ៣

ចតុក្កៈ ពួកធម៌ ៤

វុឌ្ឍិធម៌ ៤ យ៉ាង

សួ – វុឌ្ឍិធម៌ មានន័យយ៉ាងម៉េច ? អ្វីខ្លះ ?

ឆ – វុឌ្ឍិធម៌ មានន័យថា ធម៌ដែលនាំឲ្យចំរើន , ធម៌ជាគ្រឿងដែលនាំឲ្យបុគ្គលបានចំរើន កាលណាបុគ្គលបានប្រព្រឹត្តហើយ ។ វុឌ្ឍិធម៌ទាំង ៤ យ៉ាងនោះគឺ :

១ – **សប្បុរិសូបសំសេវៈ** សេពគប់ជាមួយជនជាសប្បុរស ។

២ – **ធម្មស្សវនៈ** ស្ដាប់ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់សប្បុរស ដោយយកចិត្តទុកដាក់ ។

៣ – **យោនិសោមនសិការៈ** យកចិត្តទុកដាក់ ដើម្បីស្គាល់បញ្ហាការគ្រក់ផ្សេងៗ ហើយដឹងនៅរកផ្លូវត្រូវ ។

៤ – **ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិ** ប្រព្រឹត្តប្រតិបត្តតាមសមគួរដល់ធម៌ដែលខ្លួនបានត្រិះរិះពិចារណាឃើញ ។

សួ ពាក្យថាសប្បុរស បានដល់ជនប្រភេទណា ?

ឆ – សប្បុរស គឺជនដែលមានសន្ដានចិត្តល្អជានិច្ច , ធ្វើការអ្វីដោយកាចាចិត្ត ល្អជានិច្ច មិនប្រព្រឹត្តអកុសលកម្មបថជាដើម ។

សួ – សប្បុរស និងបណ្ឌិត ដូចគ្នា ឬ ផ្សេងគ្នា ?

ឆ – ដូចគ្នាក៏បាន ផ្សេងគ្នាក៏បាន ។ ដែលថាដូចគ្នា ព្រោះសប្បុ-

រស និង បណ្ឌិត ជាអ្នកមានសន្ដានចិត្តស្អាតស្អំដូចគ្នា ៗ ជាដៀងគ្នា ព្រោះបណ្ឌិតស្អាតស្អំផង មានចំណេះវិជ្ជាច្រើន អាចដឹកនាំអ្នកផងឲ្យចេះដឹង និងឲ្យប្រព្រឹត្តល្អផង ។

សួ – សប្បុរស និង បណ្ឌិត មានលក្ខណៈ ដូចម្ដេច ដែលគួរឲ្យស្គាល់បាន ?

ឆ – មានលក្ខណៈ ៣ យ៉ាង ដែលអាចឲ្យសំគាល់បានគឺ :

១– សុចិន្តិតចិន្តី .– គិតការអ្វី ៗ គិតតែការងារណាដែលល្អ

២– សុភាសិតភាសី .– និយាយសំដីអ្វី ៗ សុទ្ធតែសំដីល្អ ៗ

៣– សុកតកម្មការី ធ្វើការអ្វី ៗ ធ្វើតែការងារណាដែលល្អ ៗ

សួ – ធម៌ទាំង ៤ យ៉ាងនេះ បុគ្គលត្រូវប្រព្រឹត្តគ្រប់ទាំង ៤ ទើបបានចំរើន ឬ ក៏ប្រព្រឹត្តតែមួយក៏បានចំរើនដែរ ? ព្រោះអ្វី ?

ឆ – ទាល់តែប្រព្រឹត្តគ្រប់ទាំង ៤ ទើបបានទទួលសេចក្ដីចំរើន ព្រោះបើគ្រាន់តែសេពគប់នឹងសប្បុរសតែមិនបានស្ដាប់ធម៌ជាពាក្យ ប្រៀនប្រដៅរបស់លោកទេ ឬ ក៏ស្ដាប់ដែរ តែមិនចេះត្រិះរិះពិចារណា , មិនប្រព្រឹត្តតាម ក៏មិនទទួលការចំរើនដែរ ។

សួ – ចំរើនបែបណា ចំរើនដោយទ្រព្យសម្បត្តិ ឬ ចំរើនដោយអ្វី?

ឆ – ទ្រព្យសម្បត្តិក៏ចំរើន សេចក្ដីសុខក៏ចំរើន , ប្រាជ្ញាស្មារតីក៏ចំរើន ។

ចក្កធម៌ ៤ យ៉ាង

សួ – ចក្កធម៌ គឺធម៌ដូចម្ដេច ? អ្វីខ្លះ ?

ឆ្ល – ចក្កធម៌ គឺធម៌ដែលនាំបុគ្គលឲ្យវិលទៅរកសេចក្ដីចំរើន ដូចកង់រថដែលវិលនាំតួរថ និងអ្នកជិះឲ្យដល់ទីសុខសាន្តដូច្នេះឯង ។ ចក្កធម៌ ៤ យ៉ាងនោះគឺ:

១ – បដិរូបទេសវាសៈ ស្ថិតនៅក្នុងទីដ៏សមគួរ ។

២ – សប្បុរិសូបសំសេវៈ សេពគប់នឹងសប្បុរស ។

៣ – អត្តសម្មាបណិធិ តាំងខ្លួនដោយប្រពៃ ។

៤ – បុព្វេកតបុញ្ញតា ភាពជាអ្នកបានធ្វើបុណ្យទុកក្នុងពេលមុន ។

សួ – ការនៅក្នុងប្រទេសដ៏សមគួរ និងការតាំងខ្លួនដោយប្រពៃនោះ តើមានលក្ខណ យ៉ាងណា ?

ឆ្ល – ការនៅក្នុងទីស្ថាន ឬស្រុកទេសដែលសមគួរនោះ គឺបុគ្គលត្រូវបេះរើសរកស្រុកទេស ភូមិស្ថានណាដែលងាយរកស៊ីចុកប្រកបការងាររបស់ខ្លួនផង ជាទីដែលនាំឲ្យសប្បាយផង ជាពិសេសគឺ ទីកន្លែងណាដែលមានជនជាសប្បុរសរស់នៅច្រើន ៗ ឯការតាំងខ្លួនដោយប្រពៃនោះ គឺការតាំងខ្លួននៅក្នុងកុសលធម៌ ក្នុងសុចរិតធម៌គ្រប់យ៉ាងដែលជាអំពើល្អនោះឯង ។

សួ – ធម៌ទាំង ៤ យ៉ាងនេះ ត្រូវមានទាំង ៤ ឬមានតែមួយ ៗ ក៏

បានដែរ ? ព្រោះអ្វី ?

ឆ – ត្រូវតែមានទាំង ៤ ទើបអាចវិលនាំទៅកាន់សេចក្ដីចំរើនបាន ដូចកង់នៃរថយន្តមួយទាល់តែមានគ្រប់ទាំង ៤ ទើបអាចបើកបរទៅបានៗ

អគតិ ៤ យ៉ាង

ពាក្យថា អគតិ មានន័យថាម៉េច ? អ្វីខ្លះ ?

ឆ – ពាក្យថា អគតិ មានន័យថាដំណើរលំអៀង , ចិត្តលំអៀងឬចិត្តទោរទន់ទៅលើអ្វីមួយដោយហេតុផ្សេងៗ ។ អគតិ ៤ យ៉ាងនោះគឺ:

១ – ឆន្ទាគតិ លំអៀងព្រោះការស្រឡាញ់ពេញចិត្ត ។

២ – ទោសាគតិ លំអៀងព្រោះកំហឹង ។

៣ – មោហាគតិ លំអៀងព្រោះល្ងង់ ។

៤ – ភយាគតិ លំអៀង ព្រោះខ្លាច ។

សួ – លំអៀងទាំង ៤ យ៉ាងនេះ ច្រើនស្ថិតនៅលើបុគ្គលណា ? ហើយក្នុងករណីណា ?

ឆ – ច្រើននៅលើអ្នកអាណាព្យាបាល , អ្នកដែលជាមេបាគេ , អ្នកកាត់សេចក្ដី ក្នុងករណីដែលចែកទ្រព្យសម្បត្តិ , ចែកមុខងារឲ្យធ្វើ និងកាត់សេចក្ដីក្នុងរឿងរ៉ាវណា ១ ។ បុគ្គលប៉ុន្មានពួកនេះ កាលចែកទ្រព្យ , កាលចែកមុខងារឲ្យធ្វើឬកាលកាត់សេចក្ដីច្រើនតែស្ថិតនៅលើការស្រឡាញ់ , ការស្អប់ខ្ទឹង ព្រោះមានគំនុំគុំគួនចងព្យាបាទព្រោះល្ងង់

វង្វេងមិនយល់ច្បាប់ , ព្រោះភ័យខ្លាចចំពោះបុណ្យស័ក្តិឬទ្រព្យសម្បត្តិ ៗ ដោយមានគត្តាទាំង ៤ នេះហើយទើបមេបា ឬ ចៅក្រមអ្នកកាត់សេចក្តី ច្រើនធ្វើកិច្ចការរបស់ខ្លួនឲ្យខុសឆ្គងចាកគន្លងធម៌ និងការពិតប្រាកដ ៗ

អន្តរាយរបស់ភិក្ខុសាមណេរបួសថ្មី ៤ យ៉ាង

១– អត់ធន់ចំពោះពាក្យទូន្មានមិនបាន ខ្ជិលធ្វើតាម ៗ

២- ឃើញតែការបរិភោគជាប្រមាណ អត់ធន់នឹងសេចក្តីស្រេកឃ្លានមិនបាន ៗ

៣- ត្រេកអរក្នុងកាមគុណ ដោយការចង់បានសេចក្តីសុខយ៉ាងលើសលុប ៗ

៤– ស្រឡាញ់ស្ត្រីភេទ ៗ

ស - អន្តរាយទាំង ៤ នេះទាល់តែកើតឡើងគ្រប់ទាំង ៤ ទើបអ្នកបួសថ្មីទទួលក្តីអន្តរាយឬកើតតែមួយណាក៏ទទួលក្តីអន្តរាយដែរ ? ព្រោះអ្វី?

ឆ – កើតតែមួយ ក៏អាចទទួលក្តីអន្តរាយបានដែរ ព្រោះអ្នកបួសថ្មីដែលធ្លាប់នៅជាគ្រហស្ថអាចធ្វើអ្វី ៗ បានតាមចិត្ត លុះចូលមកបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាដែលមានច្បាប់មានវិន័យហាមប្រាមតឹងរ៉ឹង ក៏អត់ធន់នឹងពាក្យទូន្មានប្រៀនប្រដៅនោះមិនបាន រួចលាសិក្ខាបទទៅ ឬមួយអ្នកខ្លះធ្លាប់នៅជាគ្រហស្ថ ធ្លាប់ដេកធ្លាប់បរិភោគ តាមចិត្តចង់គ្រប់ពេលវេលាបាន លុះបួសជាសមណៈ ក៏មានច្បាប់វិន័យ កំណត់ឲ្យដេកបរិភោគមាន

ពេលវេលា កំអត់ទ្រាំមិនបាន ឬ មួយអ្នកបួសខ្លះដែលបួសហើយតែ នៅជាប់ចិត្តស្រឡាញ់ស្ត្រីភេទខ្លាំងពេក ឃើញគេមានរូបល្អ ក៏ស្រឡាញ់ចង់បានយកមកជាគូស្នេហ៍ស្និទ្ធរួមរ័ក្សមេត្រី ហើយអត់ទ្រាំមិនបាន ក៏លាចាកផ្នួសទៅ ។ បែបនេះហើយដែលនាំឲ្យអ្នកបួសទទួលក្តីអន្តរាយ ទោះកត្តាណា ១ កើតឡើងក៏ដោយ ។

បធាន ៤ យ៉ាង

សួ — បធានៈ គឺអ្វី ? ចូរពន្យល់

ឆ្លើ — បធាន គឺ សេចក្តីព្យាយាមរក្សាបុណ្យ និង ព្យាយាមលះបាបឲ្យជ្រះពីសន្តានចិត្តនេះឯង ។ បធាននេះគឺ :

១ — **សំវរប្បធាន**. — ព្យាយាមមិនឲ្យបាបកើតឡើងក្នុងសន្តានចិត្ត ។

២ — **បហានប្បធាន**. — ព្យាយាមលះបាបដែលកើតឡើងក្នុងចិត្តរួចហើយឲ្យជ្រះស្រឡះទៅវិញ ។

៣ — **ភាវនាបធាន**. — ព្យាយាមធ្វើសន្សំបុណ្យឲ្យកើតឡើងក្នុងសន្តានចិត្ត ។

៤ — **អនុរក្ខនាបធាន**. — ព្យាយាមរក្សាបុណ្យកុសលដែលកើតឡើងរួចហើយឲ្យនៅគង់វង់ក្នុងសន្តានចិត្ត ។

សួ — ពាក្យព្យាយាម ក្នុងបាលីមានច្រើន ចុះពាក្យថា បធានៈ

នេះដូចព្យាយាមឯទៀតៗ ដែរ ឬផ្សេងគ្នា ? បើផ្សេងតើផ្សេងយ៉ាងណា? ចូរលើកឧទាហរណ៍មកពន្យល់ !

ឆ — មានច្រើនមែនប៉ុន្តែពាក្យថា បធាន: និងពាក្យឯទៀតដែលប្រែថា ព្យាយាមដូចគ្នានោះ មានន័យផ្សេងគ្នាបន្តិចៗ គឺ:

បធាន: ព្យាយាមលះបាប និង ព្យាយាមសន្សំបុណ្យ ដែលជាគុណសម្បត្តិ និង ជាគុណវិបត្តិនៅក្នុងខ្លួនមនុស្សម្នាក់ៗ ។

វីរិយៈ: ព្យាយាមខាងផ្លូវ កាយ និង វាចា ដូចជាព្យាយាមរៀនសូត្រ គិតគូរពិចារណារកអ្វីមួយ ។

ជាគរិយានុយោគ: ព្យាយាមដោយការភ្ញាក់រលឹកដឹងខ្លួនជានិច្ច មិនដេកលក់ ឬ ទ្រមក់ងោកងុយ ។

ឧដ្ឋាន: ព្យាយាមធ្វើការងារដើម្បីផលប្រយោជន៍ដ៏សំខាន់សម្រាប់ជីវភាពខ្លួន ។

ស — ព្យាយាមមានអ្វីជាគូគ្នាដែរ ឬទេ ? ព្រោះអ្វី ?

ឆ — មានសតិសម្បជញ្ញៈជាគូ ព្រោះសតិសម្បជញ្ញៈ អាចធ្វើឲ្យព្យាយាមបានសម្រេចផលប្រយោជន៍គ្រប់យ៉ាង បើអ្នកណាមានស្មារតីដឹងខ្លួនចំពោះកិច្ចការហើយ សេចក្ដីព្យាយាមនោះ នឹងហុចផលឲ្យនៅទីបំផុតមិនខាន ដូចព្រះសិទ្ធត្ថពោធិសត្វ ដែលមានព្យាយាម ហើយទ្រង់មានស្មារតីជានិច្ច អស់ពេល ៦ ឆ្នាំ នៅទីបំផុតក៏ទ្រង់បានត្រាស់

ដឹងនូវប្រាជ្ញាសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ ដូចព្រះបំណង ។

អធិដ្ឋានធមិ ៤ យ៉ាង

ស– ពាក្យថា អធិដ្ឋានធមិ បានន័យថាម៉េច ? ចូរពន្យល់ និងកប់ !

ឆ– អធិដ្ឋានធមិ គឺធមិដែលបុគ្គលគួរតាំងទុកក្នុងចិត្តឲ្យបានមាំ ។ អធិដ្ឋាននេះទាក់ទងនឹងផ្លូវចិត្ត ជាងផ្លូវកាយឬវាចា ។ អធិដ្ឋានធមិមាន ៤ យ៉ាងគឺ:

១– **បញ្ញា** ដឹងយល់ស្គាល់របស់ដែលគួរដឹងយល់និងស្គាល់ ។

២– **សច្ចៈ** តាំងនឹងធ្វើអ្វីក៏ធ្វើពិត ។

៣– **ចាគៈ** លះចោលនូវអ្វីដែលជាសត្រូវនឹងសេចក្ដីពិតក្នុងចិត្ត ។

៤– **ឧបសមៈ** ស្ងប់ចិត្តចាកអ្វីៗ ដែលជាសត្រូវចំពោះចិត្ត ។

ស- ចូរពន្យល់នូវអត្ថនៃអធិដ្ឋានធមិមួយ ៗ ឲ្យស្ដាប់បានមកមើល !

ឆ- បញ្ញាសំដៅយកគុណជាតិដែលមាននៅក្នុងចិត្ត របស់មនុស្សម្នាក់ ៗ អ្នកមានបញ្ញាដែលជាសម្មាទិដ្ឋិ តែងដឹងយល់និងស្គាល់នូវហេតុផលចំរើនវិនាសគ្រប់យ៉ាងទាំងអស់ ។ តាមផ្លូវធមិបញ្ញានេះមាន ២ យ៉ាងទៅទៀតគឺ :

ក – **លោកិយបញ្ញា** ការដឹងយល់នឹងស្គាល់នូវរបស់ ឬហេតុផលអ្វីដែលជាលោកិយ ឬដែលជាវិស័យរបស់លោកិយ ជាបច្ចុប្បន្នហេតុ

ផលនេះឯង ។

• ខ – **លោកុត្តរបញ្ញា** ការដឹងយល់ស្គាល់របស់ព្រះអរហន្ត ឬ ការដឹងយល់ស្គាល់ដែលស្ថិតនៅក្នុងវិស័យលោកុត្តរ ដែលជាវិស័យផុតលោកនេះឯង ។

សច្ចៈ សំដៅយកភាពពិតដែលខ្លួនបានយកប្រាជ្ញាទៅត្រិះរិះពិចារណា ដឹងស្គាល់ហើយក៏តាំងចិត្តថានឹងធ្វើនឹងប្រព្រឹត្តអនុវត្ត លុះត្រាតែបានសម្រេចផលប្រយោជន៍មិនលះបង់ចោល ឬមិនខ្វាបវែងក្នុងព្រះចន្ទ គួរក្នុងចិត្ត ។

ចាគៈ សំដៅយកការលះអកុសលធម៌ផ្សេងៗ ដែលជាគ្រឿងកខ្វក់ចិត្ត ឬជាហេតុនាំឲ្យសៅហ្មងដល់ចិត្តនេះឯង ។ កាលបានលះបង់ភាពកខ្វក់សៅហ្មងចិត្តហើយ ចិត្តនឹងជ្រះស្រឡះហើយអាចធ្វើអ្វីៗទៅទៀតកើត ។

ឧបសមៈ សំដៅយកការស្ងប់ចិត្ត មិនខ្វល់ខ្វាយអំពល់តែនឹងគ្រឿងកាមកិលេស ចេះធ្វើចិត្ត លើកចិត្តឲ្យផុតស្រឡះចាកកិលេស ។

ឥទ្ធិបាទធម៌ ៤ យ៉ាង

៦៥ – ឥទ្ធិបាទធម៌ ប្រែថាដូចម្ដេច ? ចូរពន្យល់ !

៦៦ – ឥទ្ធិបាទធម៌ ប្រែថា ធម៌ជាផ្លូវដែលនាំឲ្យសម្រេចអំណាចជាផលប្រយោជន៍ដ៏សំខាន់សម្រាប់ខ្លួន ។ ឥទ្ធិបាទ ៤ យ៉ាងនោះគឺ:

១ – ឆន្ទៈ បំណងបំណាលចិត្តក្នុងកិច្ចការណា ១ ។

២ – វីរិយៈ មានព្យាយាមធ្វើកិច្ចការនោះ ៗ ។

៣ – ចិត្ត មានចិត្តមាំក្នុងកិច្ចការនោះ ៗ លុះត្រាបានសម្រេច ។

៤ – វីមំសា. សាកល្បងពិសោធន៍នូវកិច្ចការដែលខ្លួនបានធ្វើរួចហើយនោះ ។

ធម៌ទាំង ៤ យ៉ាងនេះ មានទំនាក់ទាក់ទងគ្នាយ៉ាងល្អណាស់ ពោលគឺ

– អ្នកមានបំណងក្នុងកិច្ចការណា ១ ដែលខ្លួនពេញចិត្ត ដូចការធ្វើរថឬគេឃើញគ្រឿងម៉ាស៊ីនណា ១ ដោយខ្លួន ក៏មានបំណងចង់ធ្វើរថឬម៉ាស៊ីននោះឲ្យទាល់តែកើត ។

– កាលមានចិត្តចង់យ៉ាងនេះ ហើយមានព្យាយាមធ្វើ ឬប្រឹងធ្វើតាមមធ្យោបាយ និងតាមបច្ចេករបស់ខ្លួន មិនបោះបង់ការធ្វើរថ ឬ ម៉ាស៊ីនពោលដោយមិនទាន់បានសម្រេចនោះឡើយ គឺព្យាយាមធ្វើទៅតាមបំណងនោះឯង ។

– កាលមានព្យាយាមធ្វើយ៉ាងនេះហើយ ក៏មានចិត្តមាំមួនក្នុងកិច្ចការនោះ ៗ ហើយប្រឹងត្រិះរិះពិចារណារកមធ្យោបាយគិតទឹកធ្វើតទៅទៀតលុះបានសម្រេច ។

– កាលបានសម្រេចហើយក៏ធ្វើការសាកល្បងនូវរថឬម៉ាស៊ីននោះឲ្យដើរវិលស្រួល ។

កាលបើមិនទាន់បានជាទីពេញចិត្តទេ ត្រូវផ្លាស់ប្តូរបន្ថែមឬបន្ថយទៀត ដើម្បីឲ្យបានស្រួល ប្រើប្រាសបាន ទើបឈប់ធ្វើ ។

សួ – ឥទ្ធិបាទធម៌នេះ មានតែចំពោះកិច្ចការម្យ៉ាងទេ ឬមានទូទៅគ្រប់កិច្ចការទាំងអស់ ? ព្រោះអ្វី ?

ឆ – មានគ្រប់កិច្ចការទាំងអស់ ទោះការរៀនសូត្រ, ការសិក្សា, ការប្រព្រឹត្តធម៌, ការធ្វើហត្ថកម្ម, ឬការណាផ្សេងទៀត ដែលខ្លួនយល់ថាមានប្រយោជន៍ចំពោះខ្លួន ។ ត្រង់នេះហើយបានជាលោកកំណត់ឲ្យឈ្មោះថា ឥទ្ធិបាទធម៌ព្រោះជាធម៌នាំឲ្យបានសម្រេចផលប្រយោជន៍គ្រប់យ៉ាង ។

គួរធ្វើសេចក្តីមិនប្រមាទក្នុងទី ៤ យ៉ាង

១– **កាយទុច្ចរិតប្បហាន** : ត្រូវលះបង់កាយទុច្ចរិត ។

២– **វចីទុច្ចរិតប្បហាន** : គួរលះបង់វចីទុច្ចរិត ។

៣– **មនោទុច្ចរិតប្បហាន** : គួរលះបង់មនោទុច្ចរិត ។

៤– **មិច្ឆាទិដ្ឋិប្បហាន** : គួរលះបង់យោបល់យល់ខុស ។

សួ – ពាក្យ ទុច្ចរិត, អកុសល, បាបទាំង ៣ នេះ មានន័យដូចគ្នាឬផ្សេងគ្នា ? តើសំដៅលើអ្វីខ្លះ ?

ឆ – ពាក្យទាំង ៣ ម៉ាត់នេះមានន័យថា អាក្រក់ដូចគ្នា ប៉ុន្តែមានហេតុ និងឈ្មោះផ្សេងគ្នាបន្តិចគឺ :

– ទុច្ចរិត បានដល់ការប្រព្រឹត្តិអាក្រក់ដោយកាយវាចាចិត្ត ។

– អកុសល គឺជាឈ្មោះនៃអំពើអាក្រក់ ដែលបុគ្គលម្នាក់ ៗ បាន ប្រព្រឹត្តធ្វើនេះឯង ទោះធ្វើដោយកាយក្តី វាចាក្តី ចិត្តក្តី ។

– ឯបាប ជាផលនៃអំពើអាក្រក់ ដែលចេញជាផ្លែផ្កា រួចហើយនេះ ឯង ។

ស– បើបុគ្គល មិនប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយកាយវាចាចិត្តទេ តែជាអ្នក មានមិច្ឆាទិដ្ឋិទៅវិញ តើនាំឲ្យវង្វេង នាំឲ្យអាក្រក់បានទេ ? ព្រោះអ្វី ?

ឆ– នាំឲ្យអាក្រក់វង្វេងបានព្រោះមិច្ឆាទិដ្ឋិនេះ ជាតួអកុសលធំជាង គេបង្អស់, បុគ្គលណាមានការយល់ឃើញខុសហើយ ក៏ថែរជានាំកាយ វាចាចិត្តឲ្យប្រព្រឹត្តពានពារទៅលើអំពើអាក្រក់ ដោយការយល់ថាអាក្រក់ ជាល្អ ល្អជាអាក្រក់ ។

ស– កាយ សំដី និងចិត្តទាំង ៣ នេះ តើណាមានកម្លាំងជាង ? ព្រោះអ្វី ?

ឆ– ចិត្តមានកម្លាំងជាង ព្រោះចិត្តទុកដូចអ្នកបើកបរឯកាយនិងសំដី ទុកដូចជាតួរថបើអ្នកបររថ ពុំមានលក្ខណៈពេញលេញ, វិកលចរិតឬស្រ វឹងស្រា វង្វេងស្មារតីហើយរថដែលអ្នកនោះបរ ពិតជាក្បូក, បុកទៅ ប៉ះទង្គិច បុកនឹងអ្វីផ្សេង ៗ មិនខាន ។ ក្នុងធម្មបទដ្ឋកថាក៏មានសំដែង ថែរថា :

មនោបុព្វង្គមា ធម្មា មនោ មយា មនោ សេដ្ឋា ដូច្នោះជាដើមដែលមានន័យថា ធម៌ទាំងឡាយមានចិត្តដល់មុន, សម្រេចពីចិត្ត មានចិត្តជាធាតុប្រសើរលើសអ្វីៗ ទាំងអស់ ។ ក្នុងពុទ្ធដីកានេះមានបញ្ជាក់ថា មនសា ចេ បទុដ្ឋេន ភាសតិ វា ករោតិ វា បើគេធ្វើការអ្វីៗ (ដែលអាក្រក់) ក៏ដោយសារមានចិត្តប្រទូស្ត ។

ដូច្នេះ បានជាថា ចិត្តមានកម្លាំងខ្លាំងជាងអ្វីៗ ទាំងអស់ ។

គួរប្រយ័ត្នចិត្តកុំឲ្យវង្វេងក្នុងហេតុ ៤ យ៉ាង

១– **រជនីយ:** មិនគួរត្រេកត្រអាលក្នុងអារម្មណ៍ ដែលនាំឲ្យមានតម្រេក ។

២– **ទោសនីយ :** មិនគួរខឹងក្នុងអារម្មណ៍ដែលនាំឲ្យខឹង ។

៣– **មោហនីយ:** មិនគួរវង្វេងក្នុងអារម្មណ៍ដែលនាំឲ្យវង្វេង ។

៤– **មទនីយ :** មិនគួរស្រវឹងក្នុងអារម្មណ៍ដែលនាំឲ្យស្រវឹង ។

សួ– ពាក្យថាអារម្មណ៍ នេះតែងឮជាញឹកញាប់នៅក្នុងធម៌ អាថ៌ដែលទាក់ទងនឹងផ្លូវចិត្ត ។ តើអារម្មណ៍នេះគឺអ្វី ? នៅក្នុងចិត្តឬក្រៅចិត្ត ឬនៅឯណា ?

ឆ– ពាក្យថាអារម្មណ៍នេះមានន័យថា ទំនាក់ទំនាញចិត្ត, គ្រឿងដែលនាំចិត្តឲ្យកញ្ជ្រោលញាប់ញ័រ អារម្មណ៍ ស្ថិតនៅក្នុងចិត្តក៏បាន, ក្រៅចិត្តក៏បាន ។

ដែលថាស្ថិតក្នុងចិត្ត គឺអារម្មណ៍ជាតួចិត្ត ឬជាមែកធាងរបស់ចិត្ត ហ្នឹងឯង ។

ដែលថា ស្ថិតនៅក្រៅចិត្តបានដល់ គ្រឿងប្រដាប់ខាងក្រៅដែលសម្រាប់ប៉ះទាក់ទាញចិត្តឲ្យទៅជួបប្រទះ ទៅប៉ះទង្គិចគ្នាឡើងមានរូប, ក្លិន រស សម្លេងជាដើម ។ តួចិត្តដែលទៅប៉ះនឹងគ្រឿងប្រដាប់ចិត្តហើយ ក៏បង្កើតជាមែកធាងចិត្តនេះឡើងហៅថាអារម្មណ៍ ។

សួ – ក្នុងធម៌ដែលជាអកុសលតែងមាន ទោសៈ និង មោហៈ នេះ ដោយច្រើន ។ បើដូច្នេះតើ ទោសៈ និង មោហៈ ជាតួបាបដែលមាន គុណភាពយ៉ាងណា ?

ឆ – ច្រើនមែន ព្រោះទោសៈ និង មោហៈ ជាប្រភពដើម ជាកត្តា ឬជាមូលដ្ឋាននៃអកុសលធម៌, នៃអំពើបាប ។ កាលណាបុគ្គលមាន ទោសៈ មោហៈ នេះហើយ តែងតែប្រព្រឹត្តអំពើបាបផ្សេងៗជាដរាប ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ទោសៈ តែកើតឡើងហើយតែងមានមោហៈ គឺការវង្វេង ភ័ន្ត ហើយបើមានមោហៈ ក៏តែងមានទោសៈ ជាកំហឹងក្រេវក្រោធ ផ្សេងៗ ។ កត្តាទាំងពីរនេះអាស្រ័យទាក់ទងគ្នាទៅវិញទៅមក ដូចបបូរមាត់ លើក្រោមហើយនៅជិតស្និទ្ធគ្នាដូចធ្មេញនិងបបូរមាត់ ។

បារិសុទ្ធិសីល ៤ យ៉ាង

សួ – ពាក្យបារិសុទ្ធិសីលគឺអ្វី ? ចូររាប់និងពន្យល់ !

ឆ- បារិសុទ្ធិសីល គឺសណ្ដាប់ធ្នាប់ចរិយាដែលមានភាពបរិសុទ្ធ ស្អាត, មិនសៅហ្មង, មិនគ្រោតគ្រាត ។ បារិសុទ្ធិសីល ៤ គឺ:

១- **បាតិមោក្ខសំវរសីល**.- សណ្ដាប់ធ្នាប់ដែលជាការសង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខ ។

២- **ឥន្ទ្រិយសំវរសីល**.- សណ្ដាប់ធ្នាប់ដែលជាការសង្រួមឥន្ទ្រិយទាំង ៦ ។

៣- **អាជីវបារិសុទ្ធសីល**.- សណ្ដាប់ធ្នាប់ដែលបរិសុទ្ធដោយការចិញ្ចឹមជីវិត ។

៤- **បច្ចយសន្និស្សិតសីល**.- សណ្ដាប់ធ្នាប់ដែលអាស្រ័យនឹងបច្ច័យ ។

សួ- សីលទាំង ៤ នេះ មានសេចក្ដីពន្យល់យ៉ាងណា ? សីលនិមួយៗបរិសុទ្ធ ដោយហេតុដូចគ្នា ឬ ផ្សេងគ្នា ?

ឆ- បាតិមោក្ខសំវរសីល បានដល់ការសង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខ ជាសិក្ខាបទដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បញ្ញត្ត និង អនុញ្ញាត ។ សីលនេះបរិសុទ្ធល្អស្អាត ដោយជំនឿដែលមានកំរិតបន្តិចម្ដងៗ ជ្រៅឡើង ហៅថា សុទ្ធាបេកសិក ។

- ឥន្ទ្រិយសំវរសីល.- បានដល់ការសង្រួមឥន្ទ្រិយទាំង ៦ : ភ្នែក, ត្រចៀក, ច្រមុះ, អណ្ដាត កាយ, ចិត្ត មិនឲ្យឃ្លេងឃ្លោងញាប់

ញ៉ែរ កាលណាប៉ះនឹងអារម្មណ៍ដែលជាគ្រឿងទំនាញចិត្តខាងក្រៅ ។ សីលនេះបរិសុទ្ធស្អាតដោយសតិចេតសិក ។

– អាជីវបារិសុទ្ធិសីល.– បានដល់ភាពបរិសុទ្ធដោយការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ វៀរចាកបាបធម៌ ៥ និង អនេសនៈ គឺការស្វែងរកខុស ២១ ជាដើម ។ សីលនេះ បរិសុទ្ធស្អាតដោយព្យាយាមរកតាមមាន តាមបាន ដែលហៅថា វីរិយចេតសិក ។

– បច្ចយសន្និស្សិតសីល.– បានដល់សណ្តាប់ធ្នាប់ដ៏ល្អ ដោយអាស្រ័យ នឹងបច្ច័យ ៤ គឺ ចីវរ, បិណ្ឌបាត, សេនាសនៈ និង គិលានភេសជ្ជៈ វៀរចាកការបរិភោគខុស មានថេយ្យបរិភោគជាដើម ។ សីលនេះ បរិសុទ្ធស្អាតដោយការពិចារណា ហៅថា បញ្ញាចេតសិក ។

ស – សីលទាំង ៤ នេះ សម្រាប់អនុវត្តចំពោះជនទូទៅ ឬចំពោះជនណាទៅវិញ ?

ឆ – សម្រាប់តែពួកភិក្ខុក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ។

អារក្ខកម្មដ្ឋាន ៤ យ៉ាង

១– ពុទ្ធានុស្សតិ រលឹកដល់គុណព្រះពុទ្ធ ។

២– មេត្តា ផ្សាយមេត្តាចិត្ត ។

៣– អសុភៈ ពិចារណារាងកាយថាជារបស់មិនល្អ ។

៤– មរណស្សតិ រលឹកដល់ក្តីស្លាប់ ។

ស – ព្រះពុទ្ធមានគុណដូចម្តេច បានជាយើងត្រូវរំលឹក ?

ឆ – ព្រះពុទ្ធមានគុណច្រើនប្រការណាស់ តែបើនិយាយដោយខ្លី មានតែ ៣ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះគឺ :

ក – **បញ្ញាគុណ** ព្រះអង្គជាមនុស្សដែលមានបញ្ញាលើសលុប ហើយទ្រង់ពន្យល់បង្ហាញ និងណែនាំមនុស្សសត្វទេវតា ឲ្យយល់ស្គាល់ និងចេះរកមធ្យោបាយដើម្បីបានប្រាជ្ញានេះថែមទៀត ។

ខ – **ករុណាគុណ** ព្រះអង្គមានព្រះទ័យករុណា ដែលហៅជាសហាម្បតីព្រហ្ម ដែលទ្រង់តែងផ្សាយចំពោះសព្វសត្វ ហើយព្រះអង្គពន្យល់ដឹកនាំមនុស្សសត្វ ឲ្យផ្សាយករុណានេះចំពោះគ្នានិងគ្នាថែមទៀត ។

គ – **វិសុទ្ធិគុណ** ព្រះអង្គជាអ្នកប្រាជ្ញដែលពោរពេញទៅដោយសេចក្តីស្អាតស្អំ ហើយព្រះអង្គពន្យល់ណែនាំមនុស្សសត្វឲ្យបំពេញសេចក្តីស្អាតនេះថែមទៀត ។

ប៉ុណ្ណោះហើយ ដែលជាហេតុនាំឲ្យយើងយល់ថាព្រះពុទ្ធជាបុគ្គលដែលមានគុណច្រើនណាស់លើពុទ្ធបរិស័ទទូទៅ ។

ស – ចុះចំពោះសេចក្តីស្លាប់វិញជាភ័យ ១ ដែលនាំឲ្យមនុស្សសត្វតក់ស្លុតណាស់ តែហេតុម្តេចបានជាក៏ត្រូវឲ្យនឹកដែរ ?

ឆ បានជាត្រូវឲ្យនឹក ព្រោះក្តីស្លាប់ជាភ័យមែន កាលណាយើងមិនដែលនឹកសោះ ឈ្មោះថាយើងមានចិត្តប្រមាទ ហើយកាលណា

យើងមិនដែលនឹកសោះ ដល់ស្លាប់មកលុកលុយរុកទន្ទ្រានបៀតបៀនជីវិតយើងរិតតែភ័យណាស់ទៅទៀត ។ កាលណាយើងនឹកញឹកញាប់ លុះស្លាប់ធ្លាក់មកដល់ យើងមិនភ័យពេកទេ ដូចយើងបានចាក់ថ្នាំការពារជម្ងឺកាសន្ទះហើយជាស្រេច កាលណាមានជម្ងឺនេះចូលមកដល់ យើងមានថ្នាំកាសន្ទះកើតស្រេចក្នុងខ្លួនស្រេចទៅហើយ ទោះជម្ងឺថ្មីចូលមកយាយី ក៏មិនសូវជាខ្លាំងប៉ុន្មានដែរ ។

ការនឹកដល់កម្មដ្ឋានទាំង ៤ ឲ្យបានរឿយ ៗ ឈ្មោះថាយើងបានជប់លៀងឆាកជីវិតរបស់យើងឲ្យស្រួលតាមវ័យ និងតាមពេលវេលានេះឯង ព្រោះជីវិតគ្រាន់ជាទីស្នាក់អាស្រ័យនៃមនុស្សសត្វ មួយគ្រា ៗ ប៉ុណ្ណោះ មិនស្ថិតស្ថេរចីរកាលឡើយ ។

ព្រហ្មវិហារ ៤ យ៉ាង

១ – មេត្តា. សេចក្ដីប្រាថ្នាចង់ឲ្យគេបានសុខចំរើន ។

២ – ករុណា. មានចិត្តអាណិតចង់ឲ្យគេរួចចាកទុក្ខទោស ។

៣ – មុទិតា. មានចិត្តទន់ភ្លន់ត្រេកអរតាមក្នុងពេលដែលគេបានល្អចំរើន ។

៤ – ឧបេក្ខា. មានចិត្តជាកណ្ដាលមិនទោមនស្ស ឬសោមនស្សក្នុងវេលាដែលគេមានគ្រោះថ្នាក់ចង្រៃណាមួយ ។

៥ – ពាក្យថា ព្រហ្មវិហារធម៌នេះមានសេចក្ដីពន្យល់យ៉ាងណា ?

ឆ – ពាក្យព្រហ្មវិហារធម៌ មានន័យថា ធម៌របស់ព្រហ្ម ។ ពាក្យថាព្រហ្មនេះ មិនចំពោះតែព្រហ្មនៅព្រហ្មលោកនោះឡើយ មាតាបិតា គ្រូបាអាចារ្យ, ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ឬ ជនណាម្នាក់ដែលមានធម៌ទាំង ៤ នេះ កាន់ខ្ជាប់ ក៏ហៅថាព្រហ្មបានដែរ ។

– **មេត្តា**. – បានដល់ចិត្តប្រាថ្នាចង់ឲ្យគេបានសុខចំរើន កុំឲ្យជួបនឹងក្តីវិនាសអន្តរាយណា ។ មេត្តាគឺចិត្តប្រាសចាកការប្រណែនឈ្នានីស ដែលជាព្យាបាទ, ជាអាឃាត ចង់គំនុំគុំគួននេះឯង ។

– **ករុណា**. – បានដល់ចិត្តដែលអាណិត មិនចង់ឲ្យគេមានទុក្ខទោស កាលបើគេមានទុក្ខទោសក៏ចង់ឲ្យគេរួចពីទុក្ខទោសនោះវិញ ។

– **មុទិតា**. – បានដល់ចិត្តដែលត្រេកអររីករាយតាមនៅពេលដែលគេមានសុខចំរើនហើយ គឺជាចិត្តទន់ភ្លន់ចំពោះអំពើ និង ផលនៃអំពើល្អរបស់ជនដទៃ ហើយកាលណាគេបានទទួលក៏ត្រេកអររីករាយ មិនប្រណែន ឬ ចង់ឲ្យគេទទួលផលអាក្រក់វិញ ។

– **ឧបេក្ខា**. – បានដល់ចិត្តព្រងើយកន្តើយ ឬ ចិត្តជាកណ្តាល បើគេមានទុក្ខ ឬ សុខក៏មិនកើតទោមនស្ស សោមនស្សឡើយ ។

ស – ពាក្យ ឧបេក្ខា និង អព្យាក្រឹត តើដូចគ្នា ឬ ផ្សេងគ្នា ? ចូរបង្ហាញ ?

ឆ – ពាក្យឧបេក្ខា និង អព្យាក្រឹត មានន័យថា នៅជាកណ្តាដូច

គ្នា ប៉ុន្តែអាត្យាក្រឹត បានដល់កាយ និង វាចា ឬ ចិត្តដែលនៅជាកណ្តាល ឯពាក្យ ឧបេក្ខា សំដៅយកតែទឹកចិត្តដែលនៅជាកណ្តាល មិនផ្អៀងឃ្លេងឃ្លោងទៅតាមលោកធម៌ ឬ តាមសន្ទុះនៃសុខទុក្ខ ចំរើនវិនាសដែលកើតឡើងចំពោះក្រុមគ្រួសារបក្សពួកខ្លួន ឬចំពោះមនុស្សទូទៅដោយមិនរើសមុខ ។

សតិប្បដ្ឋាន ៤ យ៉ាង

សួ - សតិបដ្ឋាន មានន័យសំគាល់យ៉ាងណាក្នុងភាសាខ្មែរ ? ចូរពន្យល់ និង បង្ហាញពីសតិប្បដ្ឋានទាំង ៤ នោះផង ។

ឆ្លើ - ពាក្យសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងភាសាខ្មែរសំគាល់ន័យថា ការតាំងស្មារតីមាំទួន , ការចងចាំនូវធម៌ទុកក្នុងស្មារតី ។ សតិបដ្ឋាន ៤ នោះគឺ:

១ - កាយានុបស្សនា គ្រិះរិះពិចារណា ដោយយកកាយជាអារម្មណ៍ថា កាយនេះ មិនមែនរបស់ស្ថិតស្ថេរ ជានិច្ច : ជាបរមសុខ, ជាមនុស្ស , សត្វ បុគ្គល ដែលទៀងទាត់ ឬ ជាយើងជាគេឡើយ ឬ មានន័យម៉្យាងទៀតថា កាយនេះគ្រាន់តែជាកគ្គាមួយ ដែលធម្មជាតិ ឬ សង្ខារតាក់តែងឡើងដោយប្រមូលផ្តុំធាតុ ៤ ឲ្យមូលចូលគ្នាមានការតាក់តែងគ្នា តែមួយរយៈពេល សំរាប់ផុតផ្តាក់វត្ថុផ្សេង ៗ មានចិត្តជាដើមប៉ុណ្ណោះ ។

២ - វេទនានុបស្សនា គ្រិះរិះពិចារណា ដោយយកវេទនា

ជាអារម្មណ៍ ពោលគឺត្រូវពិចារណារំពឹងគិតថា វេទនានេះគ្រាន់តែជាគ្រឿងទទួលនូវអារម្មណ៍ និងប្រសប់ស្រូបបូមយកអារម្មណ៍ផ្សេង ៗ តែប៉ុណ្ណោះ នឹងស្ថិតស្ថេរទៀងទាត់ ក៏មិនមែន , នឹងថាជាមនុស្សសត្វ , បុគ្គល ឬ យើងគេក៏មិនមែនដែរ ។

៣– ចិត្តានុបស្សនា ត្រិះរិះពិចារណាដោយយកចិត្តជាអារម្មណ៍ គឺត្រូវពិចារណាថាចិត្តគ្រាន់តែជាគ្រឿងត្រិះរិះពិចារណា , ជាការសន្សំអារម្មណ៍ល្អអាក្រក់តែប៉ុណ្ណោះ មិនជារបស់យើងគេ ឬ ជាមនុស្សសត្វបុគ្គល ឡើយ ។

៤– ធម្មានុបស្សនា ត្រិះរិះពិចារណាយកធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅជាមួយចិត្ត ជាកុសលទុកជាអារម្មណ៍ថា ធម៌នេះគ្រាន់ជាគ្រឿងទ្រទ្រង់សត្វលោក , ជាគុណជាតល្អបរិសុទ្ធ , ជាច្បាប់ក្បួន ជាគ្រឿងនាំសត្វឲ្យបានល្អធ្វើដំណើរទៅកាន់សុគតិភពតែប៉ុណ្ណោះ មិនជាមនុស្សសត្វបុគ្គល ឬ ជាយើងគេឡើយ ។

៥ – សតិបដ្ឋាន ៣ ខាងដើមជាធម្មជាតិជាធាតុដែលកើតឡើងប្រកបដោយលក្ខណៈល្អអាក្រក់ទៅហើយ ៗ ដែលយើងត្រូវពិចារណាចុះចំណែកព្រះធម៌ដែលជាកុសលជាគុណជាតល្អ ជាគុណទៅហើយ ម្តេចក៏យើងត្រូវពិចារណាដែរ ?

៦ – បានជាត្រូវយកធម៌ជាទីតាំង ឬ ជាគ្រឿងពិចារណាដែរ ព្រោះ

ធម្មិតាក់ទងទៅនឹងចិត្ត ហើយគុណជាតដែលល្អបែបនេះ ត្រូវទុកជាគោលជាទីតាំង ទើបមានគោលគំនិតនឹងស្វែងរកសេចក្ដីល្អបាន ។

សួ – ចុះអ្នកពិចារណាត្រិះរិះសតិប្បដ្ឋានត្រូវប្រកបអង្គ ប៉ុន្មានយ៉ាង ដែរអ្វីខ្លះ ?

ឆ – ត្រូវប្រកបដោយអង្គ ៣ គឺ :

ក – **សតិ** មានស្មារតីចងចាំជានិច្ច ។

ខ – **សម្បជញ្ញៈ** មានការដឹងខ្លួនជានិច្ច ។

គ – **វីរិយៈ** មានព្យាយាមគិតគូរពិចារណាជានិច្ច ។

សួ – ចុះបើគេចំរើនពិចារណាតែមួយៗ បានដែរឬទេ ?

ឆ – បើពិចារណាតែមួយៗ ក៏បាន ពិចារណាគ្រប់ទាំង ៤ ក៏បាន គឺសុទ្ធតែបានផលប្រយោជន៍ដូចគ្នា ។

ធាតុកម្មដ្ឋាន ៤ យ៉ាង

១ – **បឋវីធាតុ** ធាតុដី

២ – **អាបោធាតុ** ធាតុទឹក

៣ **តេជោធាតុ** ធាតុភ្លើង

៤ – **វាយោធាតុ** ធាតុខ្យល់

សួ – ធាតុទាំង ៤ នេះកាលផ្សំគ្នាទៅ នឹងកើតជាអ្វី ?

ឆ – ធាតុទាំង ៤ នេះ កាលផ្សំគ្នាទៅ នឹងកើតជារូបឡើង ។

៥៦ – ចុះធាតុមួយ ៗ បានដល់អ្វីខ្លះ? ដូចគ្នា ឬផ្សេងគ្នា ចូរកាប់ឲ្យអស់ ៗ

៥៧ – ធាតុមួយ ៗ មានចែកផ្សេង ៗ ទៅទៀត មិនដូចគ្នាឡើយ ពោលគឺធាតុ ១ មានមុខធាតុច្រើនយ៉ាង :

– បឋវីធាតុ ដែលជាធាតុដីនោះមានចែកដល់ទៅ ១៩ មុខគឺ :

១ – កេសា សក់

២ – លោមា រោម

៣ – នខា ក្រចក

៤ – ទន្តា ធ្មេញ

៥ – តចោ ស្បែក

៦ – មំសំ សាច់

៧ – នហារូ សរសៃ

៨ – អដ្ឋិ ឆ្អឹង

៩ – អដ្ឋិមិញ្ជំ ខួរក្នុងឆ្អឹង

១០ – វក្កំ តាប

១១ – ហទយំ បេះដូង

១២ – យកនំ ថ្លើម

១៣ – កិលោមកំ ភវ

១៤–	បិហកំ	ក្រពះ
១៥–	បប្ផាសំ	ស្ងួត
១៦–	អន្តំ	ពោះវៀនធំ
១៧–	អន្តគុណំ	ពោះវៀនតូច
១៨–	ឧទរិយំ	អាហារថ្មី
១៩–	ករីសំ	អាហារចាស់

– អបោធាតុ មាន ១២ យ៉ាងគឺ

១–	បិត្តំ	ប្រមាត់
២–	សេម្ហំ	ស្លេស្ម
៣–	បុព្វោ	ខ្ទុះ
៤–	លោហិតំ	ឈាម
៥–	សេទោ	ញើស
៦–	មេទោ	ខ្លាញ់ខាប់
៧–	អស្សុ	ទឹកភ្នែក
៨–	វសា	ខ្លាញ់រាវ
៩–	ខេឡោ	ទឹកមាត់
១០–	សិង្ឃាណិកា :	ទឹកសំបោរ
១១–	លសិកា	រំអិល

១២– មុត្តំ ទឹកមូត្រ ។

– តេជោធាតុ មាន ៤ យ៉ាង

១– សន្តប្បត្តិ ភ្លើងដែលធ្វើកាយឲ្យក្តៅសព្វ ។

២– ជីរណគ្គិ ភ្លើងដែលធ្វើកាយឲ្យទ្រុឌទ្រោម ។

៣– បរិណាមគ្គិ ភ្លើងដែលធ្វើកាយឲ្យក្តៅក្រហាយ ។

៤– បរិទយ្ហគ្គិ ភ្លើងរំលាយអាហារ ។

– វាយោធាតុមាន ៦ យ៉ាងគឺ

១– ឧទ្ធង្គមវាត ខ្យល់បក់ឡើងលើ ។

២– អធោគមវាត ខ្យល់បក់ចុះក្រោម ។

៣– កុច្ឆិសយវាត ខ្យល់បក់ក្នុងពោះវៀន ។

៤– កោដ្ឋាសយវាត ខ្យល់បក់ក្នុងពោះវៀន ។

៥– អង្គមង្គានុសារិតវាត ខ្យល់ក្នុងកងកាយ ។

៦– អស្សាសបស្សាសវាតៈ ខ្យល់សំរាប់ដកដង្ហើមចេញចូល ។

សួ– ហេតុដូម្តេច បានជាលោកឲ្យទុកធាតុទាំង ៤ ជាកម្មដ្ឋាន ?

ឆ– បានជាលោកឲ្យ ទុកធាតុទាំង ៤ ជាកម្មដ្ឋាន ព្រោះធាតុទាំង ៤ ក៏គ្រាន់តែជាធាតុប៉ុណ្ណោះ តែមិនមែនជាសត្វ, មនុស្ស ខ្លួនប្រាណយើងគេឡើយ ។

បណ្ណាល័យ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត LIBRARY BUDDHIST INSTITUTE

អរិយសច្ច ៤ យ៉ាង

១– ទុក្ខសច្ចៈ សភាពពិតក្នុងកងទុក្ខ ។

២– សមុទយសច្ចៈ សភាពពិតក្នុងហេតុដែលនាំឲ្យកើតទុក្ខ ។

៣– និរោធសច្ចៈ សភាពពិតក្នុងហេតុរលត់ទុក្ខ

៤– មគ្គសច្ចៈ សភាពពិតក្នុងឧបាយជាគ្រឿងរំលត់ទុក្ខ ។

៥– ពាក្យអរិយសច្ច ប្រែថា ដូចម្តេច ? ចូរពន្យល់អំពីសច្ចនីមួយ ៗ ទៅមើល !

៦ – ពាក្យអរិយសច្ច ប្រែថា សភាពពិតដ៏ប្រសើរដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បានគិតពិចារណារិះរកឃើញ ។ សច្ចធម៌នីមួយៗ មានចែកទៅទៀតតាមពួកក្រុមគឺ :

– ទុក្ខសច្ច សភាពក្នុងកងទុក្ខទាំង ១២ កង :

១– ជាតិទុក្ខ ទុក្ខកើតមកពីការកើតជាកំណើតមនុស្ស សត្វ

២ ជរាទុក្ខ ទុក្ខកើតមកពីការចាស់ទ្រុឌទ្រោមរាងកាយ

៣ – ព្យាធិទុក្ខ ទុក្ខព្រោះជម្ងឺ

៤– មរណទុក្ខ ទុក្ខព្រោះសេចក្តីស្លាប់ ។

៥– សោកទុក្ខ ទុក្ខព្រោះសោកស្តាយ

៦– បរិទេវទុក្ខ ទុក្ខព្រោះការខ្សឹកខ្សួល

៧– ទុក្ខទុក្ខ ទុក្ខព្រោះកើតទុក្ខ

៨- ទោមនស្សទុក្ខ ទុក្ខព្រោះតូចចិត្ត ។

៩- ឧបាយាសទុក្ខ ទុក្ខព្រោះខ្វឹតខ្វល់

១០- យម្បិច្ឆំ នលភតិ តម្បិទុក្ខ ចំណង់ចង់បានរបស់តែមិនបាន ក៏មានទុក្ខ ។

១១- បិយេហិ សម្បយោគទុក្ខ ទុក្ខព្រោះបានរបស់ជាទីស្រឡាញ់ ។

១២- បិយេហិ វិប្បយោគទុក្ខ ព្រោះព្រាត់ប្រាសរបស់ជាទីស្រឡាញ់ ។

ហមុទយសច្ច សភាពពិតក្នុងហេតុដែលនាំឱ្យកើតទុក្ខ ដោយតណ្ហា ៣ គឺៈ

១- កាមតណ្ហា ចំណង់ក្នុងកាម

២- ភវតណ្ហា ចំណង់ក្នុងភព

៣- វិភវតណ្ហា ចំណង់ក្នុងការចេញចាកភព

- និរោធសច្ចៈ សភាពពិតក្នុងហេតុរលត់ទុក្ខ គឺព្រះនិព្វាន ។

- មគ្គសច្ចៈ សភាពពិតក្នុងឧបាយដែលនាំឲ្យរលត់ទុក្ខទាំង ១២ កង ដោយមគ្គមានអង្គ ៨ គឺ:

១- សម្មាទិដ្ឋិ មានសេចក្តីយល់ឃើញត្រូវ

២- សម្មាសង្កប្បៈ មានការត្រិះរិះត្រូវ

៣– សម្មាវាចា មានសំដីពោលត្រូវ

៤– សម្មាកម្មន្តៈ ការងារត្រូវ

៥– សម្មាអាជីវៈ ចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ

៦– សម្មាវាយាម ព្យាយាមត្រូវ

៧– សម្មាសតិ តាំងស្មារតីត្រូវ

៨– សម្មាសមាធិ តំកល់ចិត្តត្រូវ

សួ – អរិយសច្ចទាំង ៤ នេះ ព្រះពុទ្ធទ្រង់សំដែងប្រោសអ្នកណាមុនគេ ? នៅទីណា ?

ឆ – ព្រះអង្គទ្រង់សំដែងជាបឋមទេសនា ដើម្បីប្រោសបញ្ចវគ្គិយភិក្ខុទាំង ៥ អង្គនៅព្រៃឥសិបតនមិគទាយវ័ន ជិតក្រុងពារាណសី ក្នុងដែនកាសី ។

បញ្ចកៈ ពួកធម៌ ៥

អនន្តរិយកម្ម ៥ យ៉ាង

ស– អនន្តរិយកម្ម ប្រែដូចម្តេច ? មានប៉ុន្មាន ? អ្វីខ្លះ ?

ឆ– អនន្តរិយកម្ម ប្រែថា អំពើមានទម្ងន់ប្រមាណមិនបាន ឬថា អំពើដែលឲ្យផលតាមលំដាប់គ្មានទីបំផុត បន្ទាប់ពីជាតិនេះទៅ ៗ មាន ៥ យ៉ាងគឺ :

១– **មាតុឃាត** ការសម្លាប់មាតា

២– **បិតុឃាត** ការសម្លាប់បិតា

៣– **អរហន្តឃាត** ការសម្លាប់ព្រះអរហន្ត

៤– **លោហិតុប្បាទ** ប្រទូសរ៉ាយចំពោះព្រះពុទ្ធរហូតដល់ញុំាងព្រះលោហិតឲ្យហូរចេញ ។

៥– **សង្ឃភេទ** ការបំបែកបំបាក់សង្ឃ

ស– តើអនន្តរិយកម្មទាំង ៥ នេះមានន័យយ៉ាងណាខ្លះ ? ចូរពន្យល់

ឆ– អនន្តរិយកម្មទាំង ៥ នេះមានន័យដូច្នេះ :

ការសម្លាប់មាតាបិតាជាអ្នកឧបការគុណចំពោះខ្លួនជាអំពើមួយគាគ្រក់បំផុត, មនុស្សណាដែលហ៊ានសម្លាប់មាតាបិតា មនុស្សនោះគង់ហ៊ានប្រហារជីវិតអ្នកដទៃ ដែលខ្លួនទាស់ចិត្តដោយពេញ មិនខ្លាច ឬមិនកោតញញើតអ្វីឡើយ, ការធ្វើដូច្នេះឈ្មោះ ជាអ្នកបំផ្លាញរំលាយនូវវង្សត្រកូល

សាច់សាលោហិតរបស់ខ្លួនឲ្យវិនាសសាបសូន្យ ។

ព្រះអរហន្តជាអ្នកមានអាសវកិលេសបន្សាត់ចោលអស់ហើយ មានរាគ ខ្ជាក់ចោលហើយ, មានវាចាចិត្តបរិសុទ្ធ មិនបានគិត ប្រទូសរ៉ាយចំពោះអ្នកណាមួយឡើយ, លោកជាទីគោរពពកប់គានរបស់មហាជនពុទ្ធសាសនិក, កាលបើមនុស្សណាមកសម្លាប់អរហន្តរីណាស្រេចបែបនេះ មនុស្សនោះឈ្មោះថាជាអ្នកបំផ្លាញទីគោរពពកប់គានរបស់មហាជន ។

ព្រះសាស្តាជាកំពូលបុគ្គល ជាទីធ្វើសក្ការបូជារបស់មហាជន, ជាអ្នកប្រដៅមនុស្ស សត្វឲ្យរកផ្លូវត្រូវ ផ្លូវល្អ ឲ្យបានសុខក្នុងការចិញ្ចឹមជីវិតបច្ចុប្បន្នក៏ដូចបរលោក, ជាគ្រូបាអាចារ្យគិតរំពៃតែសេចក្តីសុខជាប្រយោជន៍នៃសត្វលោក ។ បើបុគ្គលសម្លាប់មនុស្សបែបនេះ ឈ្មោះថាជាអ្នកបំផ្លាញសេចក្តីសុខរបស់ខ្លួនឲ្យវិនាស ។

ការសាមគ្គីរួមរស់ព្រមព្រៀងគ្នា មូលមតិគ្នា ដោយកាយវាចាចិត្តឈ្មោះថាសង្ឃបក្សពួក, ការបំបែកសង្ឃឲ្យខ្ចាត់ខ្ចាយបែកបាក់បក្សឈ្មោះទាស់ទែងគ្នាក្នុងសង្គមមួយ ៗ ឈ្មោះថាបំបែកសេចក្តីសុខនៃសង្ឃនោះបក្សសង្គមនោះ, ការធ្វើដូចនេះលោកចាត់ថាជាអ្នកបំបែកបក្សបំផ្លាញសាមគ្គីធម៌ · សេចក្តីសុខរបស់ខ្លួនឯង ។

អនន្តរិយកម្មទាំង ៥ នេះ ជាបាបធ្ងន់ ឃាត់សួគ៌ ឃាត់ព្រះនិព្វានតាំងនៅក្នុងស្ថានបាជិករបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលព្រះពុទ្ធអង្គទ្រង់ពោល

ហាមឃាត់មិនឲ្យប្រព្រឹត្តជាដាច់ខាត ។

អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈ ៥ យ៉ាង

ស- អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈប្រែដូចម្ដេច ?

ឆ- អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈ ប្រែថាធម៌ដែលបព្វជិត ឬ គ្រហស្ថគួរពិចារណារឿយ ៗ ។

ស- អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈនោះមានប៉ុន្មានយ៉ាង ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ- អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈ មាន ៥ យ៉ាងគឺ :

១- ជរាធម្មោម្ហិ អាត្មាអញមានការចាស់ជរាជាធម្មតា មិនកន្លងការចាស់ជរាបានឡើយ ;

២- ព្យាធិធម្មោម្ហិ អាត្មាអញមានសេចក្ដីឈឺចាប់ ជាធម្មតា មិនកន្លងការឈឺចាប់បានឡើយ ;

៣- មរណធម្មោម្ហិ អាត្មាអញមានសេចក្ដីស្លាប់ជាធម្មតាមិនកន្លងសេចក្ដីស្លាប់បានឡើយ ;

៤- សព្វេហិ មេ បិយេហិ អាត្មាអញមានសេចក្ដីព្រាត់ប្រាសចាករបស់ជាទីស្រឡាញ់ជាទីគាប់ចិត្តទាំងអស់ ;

៥- កម្មស្សកោម្ហិ អាត្មាអញមានកម្មជារបស់ខ្លួន គឺ ធ្វើល្អនឹងបានល្អ ធ្វើអាក្រក់នឹងបានអាក្រក់ជាប្រាកដ ;

ស- តើអភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈទាំង ៥ នោះមានន័យយ៉ាងណាខ្លះ ?

ចូរពន្យល់ ?

៦ — អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈ ទាំង ៥ នោះមានន័យយ៉ាងនេះ :

ការពិចារណាដល់ការចាស់ជរា គឺពិចារណាថាអញមានខ្លួនចាស់ទ្រុឌទ្រោម ស្បែកជ្រីវជ្រួញ សក់ស្កូវហើយមិនមែនកម្លោះឬក្រមុំ ដែលពោរពេញដោយកម្លាំងពលំឡើយ , ដូចនេះមិនត្រូវប្រព្រឹត្តអំពើបាបផ្សេងៗ មានបាណាតិបាតជាដើមទៀតទេ ត្រូវស្វះស្វែងរកកុសលធម៌ផ្សេង ៗ ដើម្បីជាផ្លូវសុខសួគ៌និព្វាន ។ ការពិចារណានេះសំខាន់គឺការលះបង់សេចក្ដីស្រវឹងក្នុងវ័យ ។

ការពិចារណាដល់ការឈឺចាប់ គឺត្រូវដឹងថា រូបកាយត្រូវរោគបៀតបៀនរៀងរាល់ថ្ងៃ , ត្រូវប្រយ័ត្ន , បរិភោគចំណីឲ្យប្រកបដោយអនាម័យ , កាលបើមានរោគាពាធត្រូវសំគាល់ថាមានរោគ មិនត្រូវព្រងើយកន្តើយ ឬ សំគាល់ថាមិនមានរោគឡើយ ។

ការពិចារណាដល់សេចក្ដីស្លាប់ គឺពិចារណាថាអញនឹងមានទីបំផុតគឺការស្លាប់ , ដូចនេះត្រូវប្រព្រឹត្តកុសលធម៌ដើម្បីបរលោក ។ ការពិចារណានេះជាហេតុឲ្យលះបង់សេចក្ដីស្រវឹងក្នុងជីវិត ។

សរុបសេចក្ដីទៅការពិចារណាក្នុងធម៌ទាំង ៥ មានប្រយោជន៍មិនឲ្យវង្វេងភ្លេចស្មារតីក្នុងការលះបង់សេចក្ដីអាក្រក់ , អកុសលលធម៌ទៅស្វះស្វែងប្រព្រឹត្តអំពើល្អ , កុសលធម៌គ្រប់យ៉ាង ។

ធម៌ជាកម្លាំង ៥ យ៉ាង

សួ – ពលធម៌ ប្រែដូចម្តេច ?

ឆ – ពលធម៌ ប្រែថាធម៌ជាកម្លាំង គឺកម្លាំងក្នុងកិច្ចការរបស់ខ្លួន ៗ

សួ – ពលធម៌នេះ មានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – ពលធម៌នេះ មាន ៥ យ៉ាងគឺ :

១– សទ្ធា ជំនឿ

២– វីរិយ សេចក្តីព្យាយាម

៣– សតិ ការភ្ញាក់រលឹក

៤ – សមាធិ តំណាំងចិត្តឲ្យមាំមួន

៥ – បញ្ញា ដំណឹងការខុសត្រូវ

សួ – តើពលធម៌ទាំង ៥ នេះមានន័យដូចម្តេចខ្លះ ? ចូរពន្យល់ !

ឆ – ពលធម៌ទាំង៥ នេះមានន័យដូចតទៅនេះ :

ជំនឿជាកម្លាំង ព្រោះកិច្ចការណាមួយដែលខ្លួនបានប្រកបហើយត្រូវមានជំនឿក្នុងចិត្តថាមានប្រយោជន៍ ឬ បានផលផ្តល់សេចក្តីសុខដល់ខ្លួន ៗ

ប៉ុន្តែការធ្វើឲ្យសម្រេចទៅបានតាមជំនឿដែលខ្លួនចុះស៊ប់ ហើយនោះលុះត្រាតែមានព្យាយាម ទើបបានដូចប្រាថ្នា ។

ឯការព្យាយាមនេះយូរទៅអាចឃ្លាតចាកបានដែរ ពោលគឺឃ្លាត

បាកដំនឿរបស់ខ្លួនពីមុនមក ដើម្បីឲ្យតាំងនៅបានដូចបំណងត្រូវមានការភ្ញាក់រឭក គឺរឭកឃើញគោលបំណងរបស់ខ្លួនដែលបានប៉ងពីមុន ។

បញ្ញា ការស្គាល់ខុសត្រូវ កម្លាំងទាំង ៤ ខាងលើបើគេតែធ្វើទៅមិនពិចារណាក៏មិនកើតដែរ , ត្រូវយកបញ្ញាមកប្រើដើម្បីឲ្យដឹងថាល្អឬអាក្រក់ខ្ពស់ឬទាបសមឬមិនសម ។

សរុបមកធម៌ទាំង ៥ នេះ ត្រូវមានការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា ទៅវិញទៅមក ទើបជាកម្លាំងក្នុងកិច្ចការផ្សេង ៗ ។

ម្យ៉ាងទៀតធម៌នេះមានជាប់ទាក់ទងទៅនឹងពោធិបក្ខិយធម៌ ៣៧ ប្រការ ដែលជាកម្លាំងជំឲ្យអ្នកបំពេញកុសលបានសំរេចសម្បត្តិជាន់ខ្ពស់គឺលោកុត្តរធម៌តាមបំណង ។

នីវរណធម៌ ៥ យ៉ាង

សួ – នីវរណធម៌ ប្រែដូចម្ដេច ។

ឆ – នីវរណធម៌ ប្រែថាធម៌ជាគ្រឿងរាំងរា, ខា ឃាំងចិត្តមិនឲ្យបានកុសលផ្សេង ៗ ។

សួ – នីវរណធម៌ មានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – នីវរណធម៌នេះ មាន ៥ យ៉ាងគឺ :

១ – **កាមច្ឆន្ទៈ**: ការស្រឡាញ់ចូលចិត្តក្នុងអារម្មណ៍មានរូបជាដើម

២ – **ព្យាបាទ**: ចងចិត្តគំនុំគុំគួន

៣ – ថីនមិទ្ធៈ   ការងោកងុយក្នុងអារម្មណ៍

៤ – ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចៈ   ការរាយមាយចិត្ត . រសាប់រសល់

៥ – វិចិកិច្ឆា   ការសង្ស័យមិនដាច់ស្រេច

សំ – តើនីវរណធម៌ទាំងអស់នេះមានន័យដូចម្តេចខ្លះ ? ចូរពន្យល់

ឆ – នីវរណធម៌ទាំង ៥ នេះ មានន័យដូចនេះ :

ធម៌ជានីវរណៈ នេះជាធម៌ដែលពោរពេញ ដោយអកុសលផ្សេង ៗ សម្រាប់កាំងហាមចិត្តដែលល្អបរិសុទ្ធ មិនឲ្យឃើញពន្លឺ គឺឲ្យប្រព្រឹត្តតែអបាយមុខ , ធ្វើចិត្តឲ្យកករល្អក់ ប្រើការមិនកើត , ជាគ្រឿងធ្វើចិត្តឲ្យប្រកបដោយមិច្ឆាទិដ្ឋិជានិច្ច ។

ម៉្យាងទៀតតាមបទ្ទៈ លោកប្រៀបដូចជាទឹកថ្លាមានភក់ជ្រាំឬមន្ទិលនៅពីលើ , ព្យាបាទដូចជាទឹកកំពុងពុះ , ថីនមិទ្ធៈ ដូចជាទឹកមានចក ឬសារាយ , ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចៈ ដូចជាទឹករលក , វិចិកិច្ឆាដូចជាទឹកដែលគេយកដីទៅចាក់ឲ្យកករល្អក់ , ទឹកដែលថ្លាធម្មតាគេអាចមើលឃើញអ្វី ៗ នៅក្នុងនោះឬក៏អាចឆ្លុះបាន , កាលបើមានមន្ទិលអ្វីមួយហើយ គេពុំអាចមើលឃើញឬឆ្លុះបានឡើយ , យ៉ាងណាមិញ នីវរណធម៌ក៏ធ្វើចិត្តឲ្យអ័ព្ទអួរយ៉ាងនោះដែរ ។

សំ – ចុះនីវរណធម៌ទាំង ៥ នេះ មានចែកដូចម្តេចទៀតដែរឬទេ ? ចែកអង្គណាខ្លះ ? មានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – នីវរណធម៌ទាំង ៥ នេះ លោកចែកតែកាមច្ឆន្ទៈមួយទេដែល មាន ៥ យ៉ាងគឺ ៖

១– **បរិយេសនច្ឆន្ទៈ** ការប្រាថ្នាស្វែងរកកាមគុណ ;

២– **បដិលាភច្ឆន្ទៈ** ការប្រាថ្នាចង់បាននូវកាមគុណ ;

៣– **បរិភោគច្ឆន្ទៈ** ការប្រាថ្នាប្រើប្រាស់កាមគុណ ;

៤– **សន្និធិច្ឆន្ទៈ** ការប្រាថ្នាសន្សំនូវកាមគុណ ,

៥– **វិស្សជ្ជនច្ឆន្ទៈ** ការប្រាថ្នាលះបង់នូវវត្ថុផ្សេងៗដើម្បីកាមគុណ,

សួ – តើ នីវរណធម៌ទាំង ៥ នេះ គេត្រូវរម្ងាប់ដោយធម៌អ្វីខ្លះ ?

ឆ – នីវរណធម៌ទាំង ៥ នេះគេត្រូវរម្ងាប់ដោយធម៌ផ្សេងៗ ដូច្នេះ

១– **កាមច្ឆន្ទៈ** ត្រូវរម្ងាប់ដោយកាយគតានុស្សតិកម្មដ្ឋាន និង អសុភកម្មដ្ឋាន ,

២– **ព្យាបាទ** ត្រូវរម្ងាប់ដោយការចំរើនគឺទន្ទេញ រឿយៗ នូវ មេត្តា ,

៣– **ថីនមិទ្ធៈ** ត្រូវរម្ងាប់ដោយការចំរើននូវពុទ្ធគុណគឺកុសលដែល ខ្លួនបានបំពេញរួចមកហើយ ,

៤– **ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចៈ** ត្រូវរម្ងាប់ដោយការសម្លឹងមើលកសិណរឿយៗ ដើម្បីឲ្យចិត្តតាំងនៅនឹងនឹង ,

៥– **វិចិកិច្ឆា** ត្រូវរម្ងាប់ដោយការចំរើននូវកម្មដ្ឋាន ។

វេសារជ្ជករណធម៌ ៥

ស – វេសារជ្ជករណធម៌ ប្រែថាដូចម្ដេច ?

ឆ – វេសារជ្ជករណធម៌ ប្រែថាធម៌ធ្វើឲ្យក្លាហាន ។

ស – វេសារជ្ជករណធម៌នេះមានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – មាន ៥ គឺ :

១– សទ្ធា ជឿរបស់ដែលគួរជឿ

២– សីល កម្រឹមកាយវាចាឲ្យរៀបរយ

៣– ពាហុសច្ចៈ ចេះចាំច្រើន

៤– វីរិយារម្ភៈ ប្រកាន់ខ្ជាប់នូវសេចក្ដីព្យាយាម

៥– បញ្ញា ដឹងខុសត្រូវ

ស – តើធម៌ទាំង ៥ នេះមានន័យយ៉ាងណាខ្លះ ? ចូរបំភ្លឺ !

ឆ – មានន័យដូច្នេះ :

ជំនឿក្នុងទីនេះសំដៅយកជំនឿ ដែលបានត្រិះរិះពិចារណារកហេតុផលដោយសព្វគ្រប់ ដែលហៅថាសទ្ធាញាណសម្បយុត្ត ។

ការរក្សាសីលតាមភូមិរបស់ខ្លួន គឺសីល ៥, សីល ៨, សីល ១០ សិក្ខាបទ ២២៧ ប្រភេទណានីមួយក៏ដោយចុះ ហ្មឹកហ្មឺនហាត់ពត់កាយវាចាឲ្យរៀបរយល្អ មិនឲ្យមានទោសទោមនស្ស ។

ភាពជាអ្នកសិក្សាច្រើន គឺអ្នកបានរៀនសូត្រចេះចាំនូវសិល្ប៍សាស្ត្រ

ទាំងផ្លូវលោកផ្លូវធម៌ មិនទើសទាល់ អាចដោះស្រាយបញ្ហាស្មុគ្រស្មាញដែលកើតមានចំពោះខ្លួននិងអ្នកដទៃ ។

ការបំពេញសេចក្ដីព្យាយាមគឺការតាំងព្យាយាមក្នុងកិច្ចការ មិនធ្វេសប្រហែស , មិនឈប់ឈរ , មានសេចក្ដីក្លាហានមោះមុតមិនខ្លាចឧបសគ្គណាមួយដែលមាននៅជាប់ខ្ទោះ ។ បំណងផលគឺការបានសំរេចជាទីបំផុត ។ តែគប្បីជឿស៊ប់ថាព្យាយាមក្នុងទីនេះសំដៅយកព្យាយាមដែលមិនមានទោសប្រាសចាកទោស ។

ការចេះដឹងស្គាល់ខុសត្រូវទាំងផ្លូវធម៌ឈ្មោះថាបញ្ញា ។

កាលបើបានបំពេញវេសារជ្ជករណធម៌ នេះហើយរមែងមានសេចក្ដីក្លាហានអង់អាច មានសមត្ថភាពចេះដោះស្រាយឧបសគ្គផ្សេងៗ បានដោយឆាប់រហ័ស , បើចូលទៅក្នុងទីប្រជុំណាមួយទោះបីក្នុងសង្គមធំក្ដីតូចក្ដី ក៏មានវោហារ , និយាយគេយកចិត្តទុកដាក់ស្ដាប់ព្រោះថាសំដីមានខ្លឹមសារគួរគេយកតម្រាប់តាមបាន ។

ខន្ធ ៥

ស – ខន្ធ ប្រែដូចម្ដេច ?

ឆ – ខន្ធ ប្រែថាកង , គំនរ

ស – ខន្ធ នេះមានប៉ុន្មានពួក ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – ខន្ធ នេះចែកជា ៥ ពួកគឺ :

១ – រូប   រូប

២ – វេទនា   ការសោយអារម្មណ៍

៣ – សញ្ញា   ការសំគាល់អារម្មណ៍

៤ – សង្ខារ   ការតាក់តែងអារម្មណ៍

៥ – វិញ្ញាណ   ការដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍

សួ – តើខន្ធទាំង ៥ នេះប្រែដូចម្ដេចខ្លះ ? មានន័យយ៉ាងណាខ្លះ ? ចូរពន្យល់ !

ឆ – ខន្ធទាំង ៥ នេះមានសេចក្ដីប្រែនិងន័យដូច្នេះ :

១ – រូប ប្រែថាធម្មជាតិវិនាសទៅដោយនិរោធប្បច្ច័យមានក្ដៅហួសប្រមាណត្រជាក់ហួសប្រមាណជាដើម ។ មានន័យថាធាតុ ៤ គឺទឹកភ្លើងខ្យល់ដីប្រជុំគ្នា មកតាក់តែងឲ្យមានឡើងហៅថារូប ។

២ – វេទនា ប្រែថាធម្មជាតិ សោយអារម្មណ៍គឺបើជាសុខ ក៏សប្បាយកាយសប្បាយចិត្ត, បើជាទុក្ខ មិនសប្បាយកាយ, មិនសប្បាយចិត្ត បើជាឧបេក្ខា ក៏ព្រងើយកន្តើយ មិនសុខមិនទុក្ខលំបាក ។

៣ – សញ្ញា ការសំគាល់រូបសំឡេង , មានន័យថាការកត់សំគាល់ចាំបាននូវរូបសម្លេងជាដើម ដែលកើតឡើងចំពោះចិត្ត ។

៤ – សង្ខារ ធម្មជាតិតាក់តែងអារម្មណ៍ បានដល់ការគិតដែលកើតឡើងជាមួយនឹងចិត្ត សង្ខារក្នុងទីនេះមានសេចក្ដីផ្សេងគ្នាពី

សង្ខារធម៌ក្នុងសាមញ្ញលក្ខណៈ ប៉ុន្តែមានលក្ខណៈដូចគ្នាគឺមិនទៀង ជាទុក្ខជាអនត្តា ។

៥ — **វិញ្ញាណ** ការដឹង បានដល់ការដឹងជាក់ច្បាស់នូវអារម្មណ៍ ក្នុងកាលដែលរូបមកប៉ះពាល់នឹងអាយតនៈ ឧទាហរណ៍ដូចជាក្លិនមកប៉ះពាល់និងឃានៈ, វិញ្ញាណក៏សម្គាល់បានថាក្លិននោះស្អុយ ឬក្រអូបបានភ្លាមមួយរំពេច ។

អង្គនៃភិក្ខុ ៥ យ៉ាង

សរ — ដូចម្តេចហៅថាអង្គនៃភិក្ខុ ? មានប៉ុន្មានយ៉ាង ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ — កិច្ចដែលភិក្ខុត្រូវប្រតិបត្តរៀងរាល់ថ្ងៃ ហៅថាអង្គរបស់ភិក្ខុ , អង្គរបស់ភិក្ខុនេះមាន ៥ យ៉ាងគឺ :

១ — សង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខ គឺវៀរចាកទោសដែលទ្រង់ហាម ធ្វើតាមច្បាប់ដែលទ្រង់បានអនុញ្ញាត ,

២ — សង្រួមឥន្ទ្រិយ ប្រយ័ត្នភ្នែក ត្រចៀក ច្រមុះ អណ្តាត កាយ ចិត្ត មិនឲ្យទោមនស្សពេក ឬសោមនស្សពេក សង្កត់ក្នុងវេលាដែលជួបប្រទះអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ។

៣ — ជាអ្នកមិននិយាយសប្បាយហួសហេតុ

៤ — នៅក្នុងសេនាសនៈស្ងាត់

៥ — ឃើញតែការត្រូវ គឺមានសេចក្តីឃើញត្រូវ

ស – អង្គនៃភិក្ខុទាំង ៤ នេះមានសេចក្ដីអធិប្បាយដូចម្ដេចដែរ ?

ឆ – មានសេចក្ដីអធិប្បាយដូចនេះ :

កុលបុត្រដែលមានភ័ពវាសនា មានសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា បានលះបង់ គេហដ្ឋានចូលមកបួសរៀនកាន់ធម៌វិន័យនៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ គប្បីប្រព្រឹត្តប្រតិបត្តិធម៌ ៤ យ៉ាងនេះ ឲ្យបានតឹងរ៉ឹងកុំឲ្យល្អៀងឃ្លៀងឃ្លាត, ព្រោះថា :

– ការសង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខ ជាហេតុឲ្យសីលបរិសុទ្ធ

– ការសង្រួមក្នុងឥន្ទ្រិយជាហេតុឲ្យចិត្តស្ងប់ មិនរវើរវាយ ជាមនុស្សស្ងប់ស្ងៀម សមរម្យជាសមណៈ,

– ការនៅក្នុងសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ជាហេតុឲ្យបានកាយវិវេកសមគួរដល់ការបំពេញសមណធម៌,

– មានសេចក្ដីឃើញត្រូវ ជាហេតុឲ្យប្រតិបត្តិតាមគន្លងធម៌ ។

កាលបើបព្វជិតបានប្រតិបត្តិធម៌ ៤ នេះដូចពោលមកហើយ រមែងបានសេចក្ដីសុខចំរើនល្អណាស់ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាជាភិយ្យោភាព តរៀងទៅ ។

អង្គនៃធម្មកថិក ៥

ស – ដូចម្ដេចហៅថា អង្គនៃធម្មកថិក ? មានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – កិច្ចដែលបព្វជិត ឬគ្រហស្ថដែលជាអ្នកបកស្រាយនូវធម៌ហៅ

ថា អង្គនៃធម្មកថិក ។ អង្គនៃធម្មកថិកនេះមាន ៥ យ៉ាងគឺ :

១– អនុបុព្វិកថំ កថេស្សាមិ អាត្មា នឹង សំដែងតាមលំដាប់ មិនកាត់ប្រួត ឬ វែងពេក ខូចសេចក្ដីនៃធម៌ ,

២ បរិយាយទស្សាវីកថំ កថេស្សាមិ អាត្មាអញនឹងសំដែង ដោយលើកយកហេតុផលមកសំអាង ណែនាំឲ្យអ្នកស្ដាប់ចូលចិត្ត ,

៣- អនុទ្ទយតំ កថំ កថេស្សាមិ អាត្មាអញនឹងសំដែង តាំងចិត្តមេត្តា ឲ្យជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកស្ដាប់ ,

៤– ន អាមិសតារោ កថំ កថេស្សាមិ អាត្មាអញនឹងមិនសំដែងធម៌ ព្រោះឃើញអាមិស:

៥- អត្តានញ្ច អនុបហញ្ច កថំ កថេស្សាមិ អាត្មាអញនឹងសំដែងធម៌ មិនលើកខ្លួនហើយបន្តុះបង្អាប់អ្នកដទៃ ។

៦ – តើអង្គទាំង ៥ នេះមានន័យយ៉ាងណាខ្លះ ? ចូរពន្យល់ !

៧ – អង្គទាំង ៥ នេះមានន័យដូចតទៅនេះ :

១ – ការសំដែងធម៌តាមលំដាប់ តាំងពីជាន់ទាបរហូតដល់ជាន់ខ្ពស់ មិនបាច់ចុងព្រួយដើម មិនកាត់ឲ្យខូចន័យ ទោះបីសំដែងដោយសង្ខេបឬពិស្ដារក៏ដោយ , ស្រេចហើយតែឱកាសឬវេលាហុចមកឲ្យ កុំឲ្យតែខូចសេចក្ដីដែលសំខាន់ ៗ ។

២ – ត្រូវសំដែងអាងហេតុផល ដឹកនាំបន្តុលបង្ហាញព្រមដោយឧប

មេយ្យ ឲ្យអ្នកស្ដាប់ចូលចិត្តច្បាស់ជាក់ មិនឲ្យមានសន្ទឹសសង្ស័យទាញឧទាហរណ៍ អំពី កម្មផលឲ្យច្បាស់លាស់ដូចជាសម្លឹងមើលវត្ថុផ្សេង ៗ ឃើញប្រត្យក្សនឹងភ្នែក ។

៣ — ត្រូវតាំងចិត្តមេត្តា ប្រាថ្នាឲ្យអ្នកស្ដាប់ទទួលប្រយោជន៍ពិត ៗ មិនសំដែងឲ្យតែរួចខ្លួនឡើយ ដោយវិធីធ្វើទុកក្នុងចិត្តថាធ្វើវិធីណាទើបពួកអ្នកស្ដាប់នេះយល់ច្បាស់នូវធម៌ រួចហើយគេនឹងបានសេចក្ដីសុខព្រោះធម៌ជាដើម ។

៤ — គួរជាអ្នកអត់ធន់ក្នុងធម៌ គោរពធម៌ បំណងប្រកាសសាសនធម៌ជាទីតាំង ដើម្បីឲ្យព្រះសទ្ធម្មផ្សាយទៅក្នុងសាវកមណ្ឌល ប្រយោជន៍អនុគ្រោះ និងសេចក្ដីសុខដល់ជនច្រើនគ្នា , មិនធ្ងន់ក្នុងលាភនិងសក្ការៈ គឺមើលឃើញគ្រឿងអាមិសៈ , បើបំណងលាភជាធំ កាលឃើញអាមិសច្រើន ក៏នឹងសំដែងដោយពេញចិត្ត បើឃើញគ្រឿងអាមិសតិច ក៏នឹងសំដែងដោយមិនពេញចិត្ត , ការធ្វើដូចនេះ មិនមែនជាធម្មកថិកដែលពេញចិត្តចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនាឡើយផ្ទុយទៅវិញ ជាអ្នកបន្តុះបង្អាប់សាសនាឲ្យលិចលង់ ដោយសារលាភសក្ការៈ ។

៥ — មិនគប្បីប្រកាន់យកការសំដែងធម៌ដោយលើកខ្លួនឯង បន្តុះបង្អាប់អ្នកដទៃដោយចេតនាអាក្រក់ ហើយមិនគប្បីលើកខ្លួន សង្កត់សង្កិនអ្នកដទៃក្នុងពេលសំដែងធម៌ឡើយ ។

ធម្មកថិកកាលបើប្រកបដោយអង្គទាំង ៥ ដូចពោលមកហើយនេះ បាត់ជាធម្មកថិកដ៏ល្អ ជាទីសរសើរនៃបណ្ឌិតជន ។

ធម្មស្សវនានិសង្ស ៥ យ៉ាង

ស — ធម្មស្សវនានិសង្ស ប្រែដូចម្តេច ?

ឆ — ធម្មស្សវនានិសង្ស ប្រែថា អានិសង្សនៃការស្តាប់ធម៌ឬផល ដែលកើតអំពីការស្តាប់ធម៌ ។

ស — អានិសង្សស្តាប់ធម៌នេះមានប៉ុន្មានយ៉ាង ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ — អានិសង្សស្តាប់ធម៌នេះមាន ៥ យ៉ាងគឺ:

១ — អស្សុតំ សុណាតិ ស្តាប់ធម៌ដែលមិនធ្លាប់ស្តាប់

២ — សុតំ បរិយោទបេតិ ធ្វើចិត្តឲ្យចូលស៊ប់ចំពោះធម៌ដែលបានស្តាប់រួចហើយ ,

៣ — កង្ខំ វិហនតិ កំចាត់បោលនូវការសន្ទិសសង្ស័យ

៤ — ទិដ្ឋិំ ឧជុំ ករោតិ ធ្វើទិដ្ឋិឲ្យត្រង់

៥ — ចិត្តស្ស បសីទតិ អ្នកស្តាប់នោះរមែងមានចិត្តជ្រះថ្លា ។

ស — ចូរពន្យល់ឲ្យល្អមស្តាប់នូវអានិសង្សនេះមកមើល ?

ឆ — អានិសង្សទាំង ៥ នេះ កើតមានដល់អ្នកស្តាប់ដែលជាអ្នកយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការស្តាប់ បញ្ចូនក្រសែចិត្ត ទៅតាមលំដាប់ធម៌ , ពិចារណាហើយយល់នូវធម៌ មិនឲ្យសៅហ្មង , មិនធ្វើចិត្តឲ្យរវើរវាយបាក

ធម៌ សមដូចភាសិតថា : សុស្សូសំ លភតេ បញ្ញំ ប្រែថា ការស្តាប់ដោយល្អ រមែងមានបញ្ញា ការតាំងចិត្តដូច្នេះ រមែងសម្រេចប្រយោជន៍នៃការស្តាប់គឺ អានិសង្សដូចពោលមកហើយ ។

មួយវិញទៀតវាចាភាសិតរមែងបានផលដល់អ្នកស្តាប់ ហើយគោរព ដូចផ្កាឈើដែលមានទ្រង់ទ្រាយសណ្ឋានល្អ តាំងពណ៌សម្បុរក៏ល្អ ក្លិនក៏ក្រអូបរមែងជ្រួតជ្រាបទៅក្នុងកាយអ្នកអ្នកទ្រទ្រង់ដូច្នោះ ។

ចប់ពួកធម៌ ៥

ឆក្កៈ ពួកធម៌ ៦

គារវៈ ៦ យ៉ាង

ស – គារវតា មានន័យជាដូចម្តេច ?

ឆ – គារវតា គឺការគោរព, ភាពនៃការគោរពកោតខ្លាច ។

ស – គារវតា មានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – គារវតា មាន ៦ យ៉ាងគឺ:

១– ពុទ្ធគារវតា គោរពព្រះពុទ្ធ

២– ធម្មគារវតា គោរពព្រះធម៌

៣– សង្ឃគារវតា គោរពព្រះសង្ឃ

៤– សិក្ខាគារវតា គោរពការសិក្សារៀនសូត្រ

៥– អប្បមាទគារវតា គោរពការមិនប្រមាទ

៦– បដិសណ្ឋារគារវតា គោរពបដិសណ្ឋារៈ

ស – តើគារវៈទាំង ៦ នេះមានន័យដូចម្តេចខ្លះ ? ចូរពន្យល់ !

ឆ – គារវៈទាំង ៦ នេះមានន័យដូចនេះគឺ

ការគោរពព្រះពុទ្ធ បានដល់ការក្រាបសំពះបូជាគុណរបស់ព្រះអង្គ, សិក្សាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះអង្គ, យកពាក្យប្រៀនប្រដៅទៅផ្សាយប្រាប់មហាជន, រហូតដល់បូជា បូជនីយវត្ថុ មានព្រះពុទ្ធបដិមាជាដើម ។

ទាំងនេះឈ្មោះថាពុទ្ធគារវតា ។

ការគោរពព្រះធម៌បានដល់ការរៀនព្រះបរិយត្តិធម៌, ប្រតិបត្តិតាមធម៌ន័យមិនឲ្យល្អៀងឃ្លៀងឃ្លាត ឈ្មោះថាធម្មគារវតា ។

ការគោរពព្រះសង្ឃមានពីរគឺ សម្មតិសង្ឃ១, អរិយសង្ឃ ឬវិសុទ្ធិសង្ឃ ១ ដោយកិច្ចទាំងឡាយមានការថ្វាយបង្គំ និងការក្រោកទទួលជាដើម, ការស្ដាប់ឱវាទដោយយកចិត្តទុកដាក់ សិក្សាឲ្យបានម៉ត់ចត់នូវពាក្យទូន្មានរបស់លោកឈ្មោះថា សង្ឃគារវតា ។

ការគោរពការសិក្សារៀនសូត្រ បានដល់ការតាំងចិត្តសិក្សា សិល្បសាស្ត្រ តាមផ្លូវលោក ផ្លូវធម៌ យកចិត្តទុកដាក់មិនខ្ជិលច្រអូស, បង្ហើយកិច្ចការផ្សេងៗដែលជាកិច្ចរបស់ខ្លួនឈ្មោះថា សិក្ខាគារវតា ។

គោរពការមិនធ្វេសប្រហែស បានដល់ការតាំងសតិឲ្យមាំមួន មិនភ្លេចខ្លួនក្នុងការលះបង់អំពើទុច្ចរិតហើយប្រព្រឹត្តសុចរិត ឬប្រុងប្រយត្នមិនឲ្យក្រោធ មិនឲ្យមោហៈមកគ្របសង្កត់ ឈ្មោះថាអប្បមាទគារវតា ។

ការគោរពបដិសណ្ឋារៈ បានដល់ការទទួលយកដោយសោមនស្សនូវអាមិសទានក្ដី, ធម្មទានក្ដី មិនសំដែងការអាក់អន់ស្រពន់ចិត្ត ទោះបីទាននោះល្អក្ដី អាក្រក់ក្ដី ថោកក្ដី ថ្លៃក្ដី ឈ្មោះថា បដិសណ្ឋារគារវតា ។

អាយតនៈ ខាងក្នុង ៦

សួ – អាយតនៈ: មានន័យដូចម្ដេច ?

ឆ – អាយតនៈ: ធម្មជាតជាគ្រឿងត គឺតផលដូចជារូបមកតភ្នែក រមែងកើតផលគឺវិញ្ញាណឡើងជាដើម ។

សួ – អាយតនៈ: បើគេមិនហៅថាអាយតនៈទេ គេហៅដូចម្ដេចបានវិញ ? ព្រោះអ្វី ?

ឆ – អាយតនៈ: បើគេមិនហៅដូចនេះទេ គេហៅថាឥន្ទ្រិយវិញក៏បាន ព្រោះឥន្ទ្រិយប្រែជាធម្មជាតជាធំក្នុងការឃើញរូប ជាធំក្នុងការស្ដាប់សម្លេងជាអាទិ៍ ។

សួ – អាយតនៈ: ខាងក្នុងមានប៉ុន្មានយ៉ាង ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – អាយតនៈ: ខាងក្នុងមាន ៦ គឺ:

១– ចក្ខុ ភ្នែក

២– សោត : ត្រចៀក

៣– ឃាន : ច្រមុះ

៤– ជិវ្ហា : អណ្ដាត

៥– កាយ : ខ្លួនប្រាណ

៦– មនោ ចិត្ត

សួ – អាយតនៈ: តាំង ៦ នោះបើបំប្រួញឲ្យខ្លីមកមានប៉ុន្មាន ?

គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – អាយតនៈ ទាំង ៦ នោះ បើរួមមកមានតែពីរគឺ កាយ ១ ចិត្ត ១ បើបំប្រួញចូលក្នុងខន្ធ ៥ ក៏បាន ដូចជា ភ្នែក ត្រចៀក ច្រមុះ អណ្តាត កាយ ចាត់ជារូប, ចិត្តចាត់ចូលក្នុងវិញ្ញាណ ។

ស – អាយតនៈ ខាងក្នុងមាន ៦ តើអាយតនៈ ខាងក្រៅមាន ប៉ុន្មានដែរ ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – អាយតនៈ ខាងក្រៅមាន ៦ ដែរគឺ :

១ – រូប

២ – សម្លេង

៣ – ក្លិន

៤ – រស

៥ – ផោដ្ឋព្វ

៦ – ធម្មារម្មណ៍

ស – តើអាយតនៈ ខាងក្រៅ ៦ នេះមានន័យដូចម្តេចខ្លះ ? ចូរពន្យល់!

ឆ – អាយតនៈ ខាងក្រៅ ៦ នេះមានន័យដូចនេះ :

អាយតនៈ ទាំង ៦ នេះត្រាច់ចរមកខាងក្រៅឬហៅថាអារម្មណ៍ក៏បាន ព្រោះជាធម្មជាតិបង្អោនទាញចិត្តឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទីផ្សេង ៗ តាមវិស័យរបស់ខ្លួន ។ អារម្មណ៍ទាំងនេះជាគូនឹងអាយតនៈ ខាងក្នុងតែមួយ ៗ ដូចជាវិស័យភ្នែកគឺរូបជាដើម, អារម្មណ៍ទាំងនេះ ជាទីពេញចិត្តក្តី មិនពេញចិត្តក្តី របស់អារម្មណ៍ខាងក្នុង ក៏សម្រេចហើយតែនឹងអារម្មណ៍នោះល្អឬមិនល្អប៉ុណ្ណោះ ។

វិញ្ញាណ ៦ យ៉ាង

សួ — វិញ្ញាណប្រែដូចម្តេច ?

ឆ — វិញ្ញាណ ប្រែថាការដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍ផ្សេង ៗ

សួ — វិញ្ញាណ នេះមានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ — វិញ្ញាណនេះមាន ៦ យ៉ាងគឺ :

១ — ចក្ខុវិញ្ញាណ វិញ្ញាណគឺភ្នែក

២ — សោតវិញ្ញាណ វិញ្ញាណគឺត្រចៀក

៣ — ឃានវិញ្ញាណ វិញ្ញាណគឺច្រមុះ

៤ — ជិវ្ហាវិញ្ញាណ វិញ្ញាណគឺអណ្តាត

៥ — កាយវិញ្ញាណ វិញ្ញាណគឺកាយ

៦ — មនោវិញ្ញាណ វិញ្ញាណគឺចិត្ត

សួ — តើវិញ្ញាណទាំង ៦ នេះមានន័យដូចម្តេច ? ចូរពន្យល់ !

ឆ — មានន័យថា ការដឹងដែលកើតអំពីអាយតនៈ ខាងក្នុង វេលាជួបប្រទះនឹងអាយតនៈ ខាងក្រៅ ដូចជាភ្នែកឃើញរូបត្រចៀកស្តាប់សម្លេងជាដើម ហៅថាវិញ្ញាណ , មានឈ្មោះហៅតាមអាយតនៈ ខាងក្នុងថាចក្ខុវិញ្ញាណជាដើម , វិញ្ញាណនេះជាសេចក្តីដឹងមុនដំបូងថាជាសុខ ឬជាទុក្ខនៅមិនទាន់បាន ព្រោះគិតត្រឹមតែការដឹងប៉ុណ្ណោះ បើជាសុខឬជាទុក្ខឬប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងណាត្រូវមានឈ្មោះដូចនោះៈទៅទៀត ៗ

ស – ផោដ្ឋព្វ ប្រែដូចម្ដេចដែរ.

ឆ – ផោដ្ឋព្វ ប្រែថាការពាល់ត្រូវ

ស – សម្ផស្សៈ ប្រែដូចម្ដេចដែរ ?

ឆ – សម្ផស្សៈ គឺប្រែថាការប៉ះពាល់ដែរ

ស – ចុះបើផោដ្ឋព្វ និង សម្ផស្សៈ ប្រែដូចគ្នា ដូច្នេះតើមានន័យដូចគ្នាឬផ្សេងគ្នា ? ចូរពន្យល់ !

ឆ – ប្រែដូចគ្នាមែនពិតតែន័យនៃពាក្យទាំងពីរនេះ ផ្សេងគ្នាគឺ : ផោដ្ឋព្វៈ ការពាល់ត្រូវតាមផ្លូវកាយដូចជាប៉ះទង្គិចនឹងឈើ, ដើរប៉ះគ្នាជាដើម ។ ឯសម្ផស្សបានដល់ការប៉ះពាល់អាយតនៈខាងក្នុង ដូចជាអារម្មណ៍គឺរូបមកប៉ះនឹងភ្នែកជាដើម, ហៅថាចក្ខុសម្ផស្ស, សោតសម្ផស្ស

សម្ផស្ស ៦ យ៉ាង

ស – ដូចម្ដេចដែលថាសម្ផស្ស ? មានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ

ឆ – អាយតនៈ ខាងក្នុងមានភ្នែកជាដើម អាយតនៈ ខាងក្រៅមានរូបជាដើម វិញ្ញាណមានចក្ខុវិញ្ញាណជាអាទិ៍ ទាំង ៣ នេះឈ្មោះថាសម្ផស្ស ១, មាន ៦ យ៉ាងតាមអាយតនៈ ទាំង ៦ ដូច្នេះ

១ – **ចក្ខុសម្ផស្ស** ពាល់ត្រូវអារម្មណ៍ តាមភ្នែក

២ – **សោតសម្ផស្ស** ពាល់ត្រូវអារម្មណ៍ តាមត្រចៀក

៣ – **ឃានសម្ផស្ស** ពាល់ត្រូវអារម្មណ៍ តាមច្រមុះ

៤ – ជិវ្ហាសម្ផស្ស ពាល់ត្រូវអារម្មណ៍ តាមអណ្តាត

៥ – កាយសម្ផស្ស ពាល់ត្រូវអារម្មណ៍ តាមកាយ

៦ – មនោសម្ផស្ស ពាល់ត្រូវអារម្មណ៍ តាមចិត្តគិត

ស– សម្ផស្សទាំង ៦ នេះ តើមានន័យដូចម្តេចខ្លះ ? ចូរពន្យល់ !

ឆ – សម្ផស្ស ការប៉ះពាល់ឬការជួបប្រទះគ្នារវាងធម៌ ៣ គឺអាយតនៈខាងក្នុង អាយតនៈខាងក្រៅនិងវិញ្ញាណ ។ ការជួបគ្នានៃធម៌ ៣ នេះចាត់ជាអង្គសំខាន់ ព្រោះជាបច្ច័យឲ្យកើតសុខទុក្ខបាន ។ លោកទូន្មានឲ្យសង្រួមអាយតនៈខាងក្នុង ដើម្បីឲ្យមានសតិ ប្រុងប្រយ័ត្នមិនបណ្តោយឲ្យចិត្តរវើរវាយទៅតាមអារម្មណ៍ ដែលជាហេតុឲ្យមានក្តីវិនាសបាន ។

វេទនា ៦ យ៉ាង

ស– វេទនា មានន័យយ៉ាងណា ?

ឆ– វេទនា ប្រែថា ធម្មជាតិសោយនូវអារម្មណ៍, ការសោយរង

ស – អ្វីជាបច្ច័យឲ្យកើតវេទនា ? វេទនាមានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – សម្ផស្សជាបច្ច័យឲ្យកើតវេទនា , វេទនាមាន ៦ យ៉ាងគឺ :

១ – ចក្ខុសម្ផស្សវេទនា ការសោយអារម្មណ៍កើតពីការពាល់ត្រូវតាមភ្នែក ,

២ – សោតសម្ផស្សវេទនា ការសោយអារម្មណ៍កើតពីការពាល់

ត្រូវតាមត្រចៀក ,

៣ — **ឃានសម្ផស្សវេទនា** ការសោយអារម្មណ៍កើតពីការពាល់ត្រូវតាមច្រមុះ ,

៤ — **ជិវ្ហាសម្ផស្សវេទនា** ការសោយអារម្មណ៍កើតពីការពាល់ត្រូវតាមអណ្ដាត ,

៥ — **កាយសម្ផស្សវេទនា** ការសោយអារម្មណ៍កើតពីការពាល់ត្រូវតាមកាយ ,

៦ — **មនោសម្ផស្សវេទនា** ការសោយអារម្មណ៍កើតពីការពាល់ត្រូវតាមផ្លូវចិត្ត ,

សួ — តើវេទនាទាំង ៦ នេះមួយ ៗ មានន័យយ៉ាងណាទៀត ? ចូរពន្យល់ !

ឆ — មានន័យដូច្នេះគឺ

អាយតនៈខាងក្នុង ១, អាយតនខាងក្រៅ ១ វិញ្ញាណ ១ រួមមកហៅថាផស្សៈ, ជាបច្ច័យឲ្យកើតវេទនា គឺការសោយអារម្មណ៍ជាសុខក៏មានជាទុក្ខក៏មាន មិនមែនសុខមិនមែនទុក្ខ គឺឧបេក្ខាក៏មាន. ឧទាហរណ៍ដូចរូបមកប៉ះភ្នែក កើតការដឹងឡើង ហៅថាចក្ខុវិញ្ញាណ ។ ធម៌ ៣ គឺរូប ១, ចក្ខុ ១, ចក្ខុវិញ្ញាណ ១, ហៅថាសម្ផស្ស កើតជាវេទនា ។ បើរូបល្អពេញចិត្ត ការពេញចិត្តចូលចិត្តជាសុខ, បើ រូបអាក្រក់ មិនគាប់ចិត្ត ការទោ

មនុស្សនេះជាទុក្ខ , បើជាកណ្ដាល មិនទោមនស្ស ឬមិនសោមនស្ស ឈ្មោះថាឧបេក្ខាវេទនា ។

ធាតុ ៦ យ៉ាង

សួ – ធាតុ ប្រែថាដូចម្ដេច ?

ឆ – ធាតុ ប្រែថាការទ្រទ្រង់ , ការតាំងនៅ ។

សួ – ធាតុនេះមានប៉ុន្មានយ៉ាង ? គឺអ្វីខ្លះ ? ចូររាប់ ?

ឆ – ធាតុនេះមាន ៦ យ៉ាងគឺ :

១ – **បឋវីធាតុ** ធាតុដី

២ – **អាបោធាតុ** ធាតុទឹក

៣ – **តេជោធាតុ** ធាតុភ្លើង

៤ – **វាយោធាតុ** ធាតុខ្យល់

៥ – **អាកាសធាតុ** ចន្លោះដែលមានក្នុងកាយ

៦ – **វិញ្ញាណធាតុ** ការដឹងគ្រប់ដំពូក

សួ – តើធាតុទាំង ៦ នោះដូចម្ដេចខ្លះ ? ចូររៀបរាប់ !

ឆ – ធាតុទាំង ៦ នោះគឺ :

– បឋវីធាតុ ធាតុដី គឺរបស់អ្វី ដែលមានក្នុងរូបកាយដែលកាចទៅជាដី ដូចជាសាច់ , សរសៃ , ឆ្អឹងជាដើម ។

– អាបោធាតុ ធាតុទឹក គឺទឹកដែលមានក្នុងរូបកាយមានញើស ,

ទឹកមូត្រ , ឈាមជាដើម ។

– តេជោធាតុ ធាតុភ្លើង គឺធាតុដែលសំរាប់កំដៅរូបកាយដូចជាកំដៅអាហារឲ្យម៉ត់ , ធ្វើសរីរៈមិនឲ្យត្រជាក់ ។

– វាយោធាតុ ធាតុខ្យល់ គឺធាតុដែលធ្វើឲ្យយើងដកដង្ហើមចេញចូលបាន ដូចជាបក់អាហារឲ្យចុះឡើង, បញ្ចេញខ្យល់ស្រូបយកវិញ ។

– អាកាសធាតុ ធាតុដែលប្រហោង គឺធាតុដែលទំនេរពិបាកកំណត់ ដូចជាប្រហោងត្រចៀក , រន្ធច្រមុះជាដើម ។

– វិញ្ញាណធាតុ ធាតុដែលសំរាប់ធ្វើឲ្យដឹង គឺការដឹងយល់មានស្មារតីដឹងប៉ុន អាចស្គាល់នូវវត្ថុផ្សេង ៗ បានដូចវិទ្យុ – អគ្គិសនីជាដើម ។

សារាណីយធម៌ ៦ យ៉ាង

ស – សារាណីយធម៌ ប្រែដូចម្តេច ? មានន័យដូចម្តេច ?

ឆ – សារាណីយធម៌ ប្រែថាធម៌ជាគ្រឿងរលឹក ឬធម៌ជាទីតាំងនៃការរលឹក ។ មានន័យថាបុគ្គលដែលប្រតិបត្តិធម៌ រមែងបានទទួលនូវអានិសង្សគឺជាទីស្រឡាញ់របស់បុគ្គលដទៃ , ជាទីគោរពនៃមហាជនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសង្គ្រោះដល់គ្នានឹងគ្នា រមែងកើតសាមគ្គីធម៌ ។

ស – ចុះសារាណីយធម៌នេះមានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – សារាណីយធម៌នេះមាន ៦ យ៉ាងគឺ :

១ – **មេត្តាកាយកម្ម** តាំងកាយកម្ម គឺអំពើប្រព្រឹត្តដោយកាយឲ្យប្រកបដោយមេត្តា ចំពោះភិក្ខុសាមណេរផងគ្នាទាំងចំពោះមុខ និងកំបាំង

មុខ, ជួយខ្វល់ខ្វាយក្នុងកិច្ចធុរៈផ្សេងៗ តាមផ្លូវកាយ មានជួយព្យាយាមក្នុងពេលមានរោគជាដើមដោយមេត្តា ។ បើជាគ្រហស្ថជួយខ្នះខ្នែងតាមផ្លូវកាយក្នុងពេលមានកិច្ចធុរៈដូចជាធ្វើផ្ទះ សែនផ្ទះ ជួយធ្វើបុណ្យជាដើម ។

២– មេត្តាវចីកម្ម តាំងវចីកម្មប្រកបដោយមេត្តា គឺជួយខ្វល់ខ្វាយក្នុង កិច្ចធុរៈ ទាំងចំពោះមុខ ទាំង កំបាំងមុខ មិនពោលពាក្យកខា យាំងឡើយ ត្រូវជួយដាស់តឿន ឬ បញ្ចេញយោបល់ប្រកបដោយការសន្តោស ។

៣– មេត្តាមនោកម្ម តាំងមនោកម្មប្រកបដោយមេត្តា ចំពោះគ្នា និង គ្នា គឺគិតតែប្រយោជន៍ដល់គ្នា, មិនប្រទូសរ៉ាយគ្នា ។

៤– លាភៈ ចែកលាភ ដែលខ្លួនបានមកដោយធម៌ឲ្យដល់គ្នា មិនហួងហែង ឬ ត្បិតត្បៀតលាក់លៀមគ្នាឡើយ, ត្រូវចេះចែកឲ្យអ្នកដទៃបរិភោគផង ។

៥– សីលៈ រក្សាសីលឲ្យបរិសុទ្ធស្អាតស្អំស្មើគ្នា មិនធ្វើខ្លួនឲ្យជាទីរង្កៀសនៃអ្នកគួមិផងរបងជាមួយ ព្រោះតែសីលរបស់ខ្លួន ។

៦– ទិដ្ឋិ មានសេចក្ដីឃើញរួមគ្នា, យល់ស្របគ្នា បើកិច្ចការនោះឃើញថាជាប្រយោជន៍ ជាសុខដល់គ្នា, មិនបែកបាក់គ្នា ឬ ពាល់អព្យាស្រ័យគ្នាឡើយ ។

រួមមកបើបុគ្គលប្រកបដោយសារាណីធម៌នេះហើយ ឈ្មោះថាអាចរស់នៅជាមួយគ្នាបានសុខស្រួល, អាចបង្កើតជាសង្គមតូចធំ គ្មានសត្រូវបៀតបៀន ។

សត្តកៈ ពួកធម៌ ៧

អបរិហានីយធម៌ ៧ យ៉ាង

ស – អបរិហានីយធម៌ ប្រែដូចម្តេច ?

ឆ – អបរិហានីយធម៌ ប្រែថា ធម៌មិនជាទីតាំងនៃសេចក្តីសាបសូន្យ , ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីចំរើន ។

ស – អបរិហានីយធម៌ នេះមានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – អបរិហានីយធម៌នេះមាន ៧ យ៉ាងគឺ

១ – ឧស្សាហ៍ប្រជុំគ្នា

២ – កាលប្រជុំក៏ព្រមគ្នា , កាលបើលើកពេលប្រជុំគ្នាក៏ព្រមព្រៀង លើកទាំងព្រមព្រៀងធ្វើករណីយកិច្ចផ្សេង ៗ ។

៣ – វត្តប្រតិបត្តិណាដែលព្រះពុទ្ធអង្គ មិនទាន់បញ្ញត្តទុក មិនបញ្ញត្តដោយខ្លួនឯងឡើយ ទាំងមិនបានកាត់ចោលនូវបញ្ញត្តរបស់ព្រះអង្គដែលមានមកហើយ , សមាទាន សិក្សាតាមសិក្ខាបទ នោះ ៗ ឲ្យបានម៉ត់ចត់ ។

៤ – បុគ្គលណាជាប្រធាន ជាថេរៈ គោរពជឿស្តាប់បុគ្គលនោះ ៗ

៥ – មិនលុះតាមអំណាចចំណង់

៦ – ត្រេកអរចំពោះសេនាសនៈស្ងាត់

៧ – តាំងចិត្តគិតថាសព្រហ្មចារី គឺអ្នកមានសីលមិនទាន់មកកាន់

អាវាសនេះសូមឲ្យមក ដែលមកហើយសូមឲ្យនៅជាសុខសប្បាយតទៅ ។

សួ — តើអបរិហានិយធម៌នេះមានន័យយ៉ាងណា ? ចូរពន្យល់ !

ឆ្លើ — មានន័យថា អបរិហានិយធម៌ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សំដែងដល់ពួកលិច្ឆវី ក្នុងក្រុងវេសាលី និងសំដែងដល់ភិក្ខុជាបរិស័ទ គ្រាដែលព្រះអង្គគង់នៅក្រុងរាជគ្រឹះ ។ ធម៌នេះ សូម្បីគ្រហស្ថ និងបព្វជិត បើប្រព្រឹត្តឲ្យសមគួរដល់ភេទ និងកាលៈទេសៈ ។

ការឧស្សាហ៍ប្រជុំគ្នា ជាការបង្កមេត្រី ឲ្យស្និទ្ធស្នាល, ជាគ្រឿងតោងចិត្តឲ្យរួបរួមគ្នា ស្រឡាញ់គ្នា ជាឧបាយផ្លាស់ប្តូរការបេះដូងរវាងគ្នានិងគ្នា ។

ការប្រជុំ និង ការលើកពេលប្រជុំ ក៏ព្រមគ្នា ដើម្បីអាចឲ្យមានសាមគ្គីគ្នា, បង្ហាញមតិស្របគ្នា ជាហេតុឲ្យសម្រេចតាមលំដាប់ការ ។

មិនបញ្ញត្តខ្លួនឯង និងមិនកាត់ដកសិក្ខាបទ ដែលព្រះអង្គទ្រង់បញ្ញត្ត, សមាទានតាមសិក្ខាបទដែលមាន បង្ហាញការគោរពប្រតិបត្តិ ចំពោះព្រះពុទ្ធោវាទ មិនឲ្យឃ្លៀងឃ្លាត, ជាអ្នកបណ្តុះបណ្តាលព្រះពុទ្ធសាសនា ឲ្យចំរុងចំរើន , ជាអ្នកមិនកែងដោយមធ្យោបាយផ្សេងៗឲ្យខូចសាសនាឡើយ ។ ការជឿតាមព្រះពុទ្ធោវាទឈ្មោះថាបានសង្កត់សង្កិនតណ្ហា ដែលកើតឡើងដោយខមវិធី និង សញ្ញាវិធី ។

ត្រេកអរក្នុងសេនាសនៈ បង្ហាញការមិនចង់ឲ្យប្រឡូកប្រឡល់ដោយពួកគណៈ ។

បុគ្គលណាប្រកបដោយធម៌ទាំង ៧ ប្រការនេះ អ្នកនោះមានតែការចំរើនរុងរឿងតែម៉្យាង, សង្គមតូចធំឈ្មោះថាបានឈមមុខទៅរកសេចក្ដីសុខ ជៀសផុតពីទុក្ខទោមនស្សផ្សេងៗ ។

អាស្រ័យហេតុនេះបុគ្គលគួរតែប្រកាន់ឲ្យបានខ្ជាប់ខ្ជួននូវអបរិហានិយធម៌នេះកុំឲ្យដាច់ពីខន្ធសន្ដាន ដើម្បីសេចក្ដីសុខក្នុងសង្គម ឬប្រទេសខ្លួន, ជៀសវាងឲ្យស្រឡះនូវការទាស់ទែងខ្វែងគំនិតគ្នា មើលបំណាំគ្នា បែកបាក់គ្នា បណ្ដាលឲ្យសាបសូន្យជាតិវង្សត្រកូលរបស់ខ្លួនឡើយ ។

សប្បុរិសធម៌ ៧ យ៉ាង

ស – សប្បុរិសធម៌ គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – សប្បុរិសធម៌ គឺធម៌របស់សប្បុរស គឺធម៌របស់បុគ្គលមានចិត្តប្រកបដោយកុសលធម៌ ។

ស – សប្បុរិសធម៌មានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ? ចូររាប់ !

ឆ – សប្បុរិសធម៌មាន ៧ យ៉ាងគឺ:

១ – មត្តញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ប្រមាណ

២ – អត្ថញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ផលប្រយោជន៍

៣ – អត្តញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ខ្លួន

៤– ធម្មញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ហេតុ

៥– កាលញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់កាលវេលា

៦– បរិសញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់បរិស័ទ

៧– បុគ្គលបរោបរញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់បុគ្គល

សួ– សប្បុរិសធម៌នេះ មានន័យដូចម្តេច ? ចូររៀបរាប់ !

ឆ– មានន័យយ៉ាងនេះគឺ:

– ការស្គាល់ប្រមាណ គឺស្គាល់តិចស្គាល់ច្រើន, ស្គាល់ខ្លាំងស្គាល់ខ្សោយ ដូចជាស្គាល់ពេលវេលា, វេលានេះគួរធ្វើ វេលានោះមិនគួរធ្វើ, វេលានេះគួរសើចលេង, វេលានោះមិនគួរសើចលេង, បរិភោគឲ្យស្គាល់ប្រមាណគឺមិនឲ្យឆ្អែតពេក ឬ បន្ទូរពេក ។

– ការស្គាល់ផល ដូចជាស្គាល់ថា ទុក្ខសច្ចជាផលនៃសមុទយសច្ច, និរោធសច្ចជាផលនៃមគ្គសច្ច ជាដើម ពុំនោះស្គាល់ផលដែលកើតអំពីការលួចប្លន់, អំពីការឈ្លោះទាស់ទែងគ្នា ។

– ការស្គាល់ខ្លួន គឺស្គាល់ថា អាត្មាអញ ជាតិត្រកូលយសបរិវារ ចំណេះចេះដឹង និងគុណធម៌តូចធំប៉ុណ្ណោះ ហើយប្រព្រឹត្តខ្លួនឲ្យសមតាមឋានៈចំណេះវិជ្ជានោះ មិនធ្វើងឆ្មៃ ឬ លើកខ្លួនជាធំជាអ្នកមានស្តុកស្តម្ភហួសហេតុ ខុសពីសមត្ថភាពខ្លួនឡើយ ។

– ការស្គាល់ហេតុ គឺស្គាល់ថា អ្វីទៅដែលបណ្តាលជាទុក្ខទោស-

នស្ស, ហេតុដែលបណ្ដាលឲ្យសាបសូន្យទ្រព្យសម្បត្តិ, ហេតុបណ្ដាលឲ្យល្ងង់ខ្លៅ ខ្វះវិជ្ជា ហើយចំបាត់ហេតុដោយការលះបង់ ដើម្បីឲ្យបានសម្រេចតាមបំណង ។

– ការស្គាល់កាលវេលា គឺស្គាល់កាលដែលត្រូវដើរឲ្យទាន់ដើម្បីបានជាសុខសាន្ត ។

– ការស្គាល់បរិស័ទ គឺស្គាល់បរិស័ទក្នុងទីប្រជុំជននិងកិរិយាត្រូវប្រព្រឹត្តក្នុងប្រជុំជននោះ ដូចជាការសំដែងធម៌ឲ្យស្របតាមសមត្ថភាពពុទ្ធបរិស័ទ, ត្រូវសំដែងធម៌ខ្ពស់ទាបតាមទីកន្លែង ដើម្បីឲ្យពុទ្ធបរិស័ទអាចត្រងត្រាប់ស្ដាប់បាន ។

– ការស្គាល់បុគ្គល គឺស្គាល់ថាបុគ្គលនេះល្អគួរសេពគប់រកជាមិត្តទុកជាគំរូ, បុគ្គលនោះជាមនុស្សទ្រុស្តសីលប្រព្រឹត្តតែអំពើបាប មិនគួរសេពគប់រកយកមិត្រសំឡាញ់ឡើយ ។

ការស្គាល់យល់ទាំងអស់នេះ លោកចាត់ជាអ្នកប្រកបដោយធម៌ដ៏ប្រពៃ ដែលឈ្មោះថាសប្បុរសនោះ បានប្រាកដគឺអ្នកមានសន្តានចិត្តល្អបរិសុទ្ធ ។

ពោជ្ឈង្គ ៧ យ៉ាង

ស – ពោជ្ឈង្គ ប្រែដូចម្ដេច ?

ឆ – ប្រែថា អង្គនៃប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង

ស– ចុះពោជ្ឈង្គ នេះមានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – អង្គនៃបញ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹងនេះមាន ៧ យ៉ាងគឺ :

១ – សតិ សេចក្ដីរលឹក

២ – ធម្មវិចយៈ ការពិចារណាធម៌

៣ – វីរិយៈ សេចក្ដីព្យាយាម

៤ – បីតិ ការឆ្អែតចិត្ត

៥ – បស្សទ្ធិ សេចក្ដីស្ងប់ចិត្តនឹងអារម្មណ៍

៦ – សមាធិ ការតាំងចិត្តខ្ជាប់ខ្ជួន

៧ – ឧបេក្ខា ចិត្តព្រងើយកន្ដើយ

បើគេហៅតាមប្រភេទថា សតិពោជ្ឈង្គៈ ធម្មវិចយពោជ្ឈង្គៈ រហូតដល់ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គៈ ។

ស– តើពោជ្ឈង្គៈទាំង ៧ នេះមានន័យដូចម្ដេចខ្លះ ? ចូរព្យល់ !

ឆ – មានន័យដូចនេះគឺ:

បុគ្គលដែលប្រកបដោយធម៌ ៧ ប្រការនេះត្រឹមត្រូវហើយ ធម៌នេះនឹងទំនុកបំរុងដល់គ្នានឹងគ្នា ឲ្យសម្រេចនូវគុណប្រយោជន៍ដ៏ធំក្រៃលែង ដូចជាមានសតិបរិបូណ៌ ហើយអាចនឹងតាំងមុខបំពេញព្យាយាម បើកាយចិត្តទោរទន់ក៏ថយកម្លាំងដោយបីតិ បើកំរើកលើសហួសប្រមាណទៅ ក៏ត្រូវកាត់សន្ទុះដោយបស្សទ្ធិ ឲ្យគង់នៅតែល្មមល្អប្រសើរ មិនបាច់ស្ដួយ

ឡើង ឬ សន្កត់ចុះជាចំណែកសមាធិត្រូវសំឡឹងមើលដោយឧបេក្ខា គឺឲ្យជាកណ្តាលមិនពេមនស្ស ឬ សោមនស្សហួសហេតុធ្វើឲ្យខូចប្រយោជន៍ផ្សេងៗ ឡើយ ។

បុគ្គលណាបានកាន់ខ្ជាប់នូវអង្គនៃបញ្ញាឈ្មោះថា ជាអ្នកធ្វើខ្លួនឲ្យមានសមត្ថភាព សមរម្យជាមនុស្សមានប្រាជ្ញាស្មារតី គួរឲ្យអ្នកដទៃគោរពកោតខ្លាច ។

អរិយធន ៧ យ៉ាង

សួ– អរិយធន ប្រែថាដូចម្តេច ?

ឆ្លើ– អរិយធន ប្រែថា ទ្រព្យរបស់អរិយបុគ្គល ឬ ទ្រព្យដ៏ប្រសើរ

សួ– តើអរិយធននេះ មានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ? ចូរពប់ !

ឆ្លើ– មាន ៧ យ៉ាងគឺ:

១– សទ្ធាធនំ ទ្រព្យគឺ: សទ្ធា

២– សីលធនំ ទ្រព្យគឺសីល

៣– ហិរិធនំ ទ្រព្យគឺហិរិ

៤– ឱត្តប្បធនំ ទ្រព្យគឺសេចក្តីខ្លាចបាប

៥– សុតធនំ ទ្រព្យគឺការបានឮ - ស្តាប់ច្រើន

៦– ចាគធនំ ទ្រព្យគឺការលះបង់

៧– បញ្ញាធនំ ទ្រព្យគឺបញ្ញា

សួ – ទ្រព្យខាងដើមមិនចាំបាច់លើកយកមកសាកសួរគេទៅទៀតទេ យើងគ្រាន់តែលើកយកទ្រព្យទី ៧ ខាងចុងមកសួរថា តើ បញ្ញាធំ នេះដូចម្ដេចដែរ ? ចូរបង្ហាញន័យ ?

ឆ – បញ្ញាធំ មានន័យថា ការចេះដឹងមានច្រើនយ៉ាងបើរួមឲ្យខ្លីមកមាន ២ គឺ លោកិយបញ្ញា បញ្ញារបស់បុថុជ្ជន ជាជនបញ្ញា ដែលយើងគេពល់គ្នាប្រើប្រាស់រៀងរាល់ថ្ងៃ សម្រាប់ពិចារណារកខុសត្រូវ វៀរចាកបាបកម្មផ្សេងៗ ដើម្បីឈមទៅរកការល្អាសវៃប៉ិនប្រសប់ ខ្ពស់មាត់មុខទ្រព្យសម្បត្តិ លៀងជីពជន្មក្នុងបច្ចុប្បន្នកាល ។ លោកុត្តរបញ្ញា ជាបញ្ញារបស់ព្រះអរិយបុគ្គល ជាបញ្ញាគិតតែសាងបារមីធម៌, បំរើនសមាធិ ជាផ្លូវសួគ៌ ផ្លូវនិព្វាន ដើម្បីរំដោះសត្វលោកឲ្យរួចចាកវដ្ដ-សង្សារ រលាស់ខ្លួនចេញពីកិលេសមានកាមកិលេសជាដើម ។

សួ – តើ អ្វីដែលជាផ្លូវធ្វើឲ្យកើតបញ្ញា ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – ផ្លូវដែលឲ្យកើតបញ្ញានោះមាន ៣ គឺ:

១ - **សុត** : ការស្ដាប់, ឮច្រើនហើយចងចាំទុក

២ – **ចិន្ត** :ការ គិត , ការត្រិះរិះពាក្យពេចន៍ ឬហេតុផលដែលបានស្គាល់ - ឮរួចមកហើយឲ្យបែក, យល់ដោយខ្លួនឯង ។

៣ – **ភាវនា** : ការអប់រំ គឺអប់រំចិត្ត កុំឲ្យរវើរវាយចាកគំនិតដែលខ្លួនកំពុងត្រិះរិះ , ល្អិតល្អន់ឲ្យបានច្បាស់លាស់ ។

អដ្ឋកៈពួកធម៌ ៨

លោកធម៌ ៨ យ៉ាង

ស– លោកធម៌ គឺធម៌របស់អ្នកណា ?

ឆ – លោកធម៌ គឺធម៌របស់សត្វលោក ឬ ធម៌សន្ធត់នូវសត្វលោក ។

ស– លោកធម៌ មានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – ធម៌នេះមាន ៨ គឺ

១ – លាភ ការបាន-មាន

២ – អលាភ ការមិនបាន·មាន

៣– យស យស

៤– អយស មិនមានយស

៥ – និន្ទា ការណ្ដានីស

៦– បសំស : ការសរសើរ

៧– សុខ : សេចក្ដីសុខ

៨– ទុក្ខ : សេចក្ដីទោមនស្ស

ស – លោកធម៌នេះ បើបម្រួញ ឲ្យខ្លីមកទៀតមានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ? ចូរបង្ហាញ !

ឆ – បើបម្រួញឲ្យខ្លីមក ២ យ៉ាងគឺ :

១ · **ឥដ្ឋារម្មណ៍** *អារម្មណ៍ដ៏គាប់ចិត្ត*

២ – **អនិដ្ឋារម្មណ៍** *អារម្មណ៍មិនគាប់ចិត្ត · គាប់អធ្យាស្រ័យ*

សួ – ចុះអ្វីខ្លះដែលចាត់ជាឥដ្ឋារម្មណ៍ ?

ឆ – លាភ, យស, បសំស; សុខ: ចាត់ចូលក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍ ព្រោះជាទីប្រាថ្នាចង់បាននៃសត្វលោក ។

សួ – អលាភ, អយស, និន្ទា, ទុក្ខ ចាត់ចូលក្នុងអនិដ្ឋារម្មណ៍ ព្រោះមិនជាទីប្រាថ្នាចង់បាន នៃសត្វលោក ។

បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ លោករាប់បញ្ចូល លាភ, យស, ការសរសើរ, សេចក្ដីសុខ ចុះហេតុអ្វី ក៏លោករាប់ធម៌នេះចូលក្នុងលោកធម៌ដែរ? ចូរបង្ហាញមកមើល ?

ឆ – បានជារាប់បញ្ចូលក្នុងលោកធម៌ដែរនោះ ព្រោះសត្វលោក កាលណាមានលាភ យស ជាដើម ចិត្តនោះក៏ប៉ោងឡើងជាខុសប្រក្រតី កាលបើខាតលាភចិត្តក៏ចុះថយទៅ សមដូចពាក្យថា: លាភេន ឧន្នតោ អលាភេន ឱនតោ កាលបើមានលាភ ចិត្តនោះក៏កើតកើនហ៊ឹកហា មើលងាយគេឯង ដោយអាងខ្លួនមានបុណ្យសក្តិ ទ្រព្យសម្បត្តិសម្បូណ៌ហូរហៀរ សូម្បីញាតិមិត្តរបស់ខ្លួនក៏មើលងាយដែរ, ផ្ទុយទៅវិញកាលបើខូចបុណ្យសក្តិយសបរិវារ ចិត្តនោះក៏ស្រុបស្រៅ អៀនខ្មាស់ខូចចិត្ត ។ ម្យ៉ាងទៀតចិត្តនោះ កាលបើមានគេត្មះតិះដៀល រមែង ខឹង ទោមនស្ស,

បើគេពោលពាក្យសរសើរក៏ដោយ, កាលបើសេចក្ដីសុខកើតឡើង ក៏ភ្លេចសេចក្ដីទុក្ខអស់រលីង មិនការពារទុក្ខក្រែងកើតមានដល់ខ្លួនទៀត, កាលបើមានទុក្ខក៏កើតសោកសៅ នឹកស្ដាយស្រណោះ ។

ស— កាលបើលោកធម៌ទាំង ៨ នេះកើតឡើង ហើយត្រូវពិចារណាដូចម្ដេចដែរ ?

ឆ-- កាលបើកើតឡើងត្រូវពិចារណាថា: របស់នេះកើតមានដល់អាត្មាអញ តែថាជារបស់មិនទៀង ជាទុក្ខ មានការប្រែប្រួលជាធម្មតា, ត្រូវធ្វើកុំឲ្យញាប់ញ័រ រំភើបចំពោះវត្ថុនោះមកគ្របសង្កត់ចិត្តយើងបាន, កុំត្រេកត្រអាល ឬកុំទោមនស្ស ដោយបញ្ចេញអាការៈផ្សេង ៗ ឡើយ ។

មគ្គមានអង្គ ៨ យ៉ាង

ស — ពាក្យថា មគ្គ ប្រែដូចម្ដេច ?

ឆ — មគ្គ ប្រែថា ផ្លូវ ,

ស — តើផ្លូវនោះ គឺផ្លូវដែលដើររាល់ថ្ងៃ ឬ ដូចម្ដេច ?

ឆ — មិនមែនផ្លូវដែលយើងដើររៀងរាល់ថ្ងៃនេះទេ ប៉ុន្តែគឺផ្លូវដែលបុគ្គលធ្វើដំណើរដោយវិថីចិត្ត ក្នុងការប្រតិបត្តិធម៌ ដើម្បីដល់ទីបំផុតនៃសេចក្ដីទុក្ខគឺ ព្រះនិព្វាន ។

ស — តើ មគ្គ ប្រែដូចម្ដេចបានទៀត ?

ឆ — មគ្គ នេះប្រែបានទៀត គឺប្រែថាសភាវៈសម្លាប់នូវកិលេសទាំង

ឡាយ សមដូចវិគ្រោះថា កិលេសេ មារេតីតិ » មគ្គោ (សភាវោ) សភាវៈណាសម្លាប់នូវកិលេសទាំងឡាយសភាវៈនោះ ឈ្មោះថាមគ្គ មានផលមគ្គ ៤ គឺ សោតាបត្តិមគ្គ ១, សកទាគាមិមគ្គ ១, អនាគាមិមគ្គ ១, អរហត្តមគ្គ ១ ។

៩៥ – តើអង្គរបស់មគ្គមានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

៩៦ – អង្គរបស់មគ្គមាន ៨ ដែលហៅថា អដ្ឋង្គិកមគ្គនោះគឺ

១ – សម្មាទិដ្ឋិ បញ្ញាឃើញប្រពៃគឺឃើញអរិយសច្ច ៤ មានទុក្ខសច្ចជាដើម ។

២ – សម្មាសង្កប្បៈ ការត្រិះរិះប្រពៃ គឺត្រិះរិះដើម្បីចេញចាកកាម ១, មិនព្យាបាទ ១, មិនបៀតបៀន ១ ។

៣ – សម្មាវាចា វាចាប្រពៃគឺវៀរចាកវចីទុច្ចរិត ៤ គឺនិយាយកុហក ១, និយាយញុះញង់ ១, និយាយទ្រគោះ ១, និយាយឡេះឡោះ ១ ។

៤ – សម្មាកម្មន្ត ការងារប្រពៃដោយ វៀរចាកទុច្ចរិត ៣ គឺ កាយទុច្ចរិត ១, វចីទុច្ចរិត ១, មនោទុច្ចរិត ១ ។

៥ – សម្មាអាជីវៈ ការចិញ្ចឹមជីវិតប្រពៃ គឺវៀរចាកការចិញ្ចឹមជីវិតដោយផ្លូវខុសមានបាណាតិបាតជាដើម ។

៦ – សម្មាវាយាម ការព្យាយាមប្រពៃ គឺព្យាយាមក្នុងទី ៤ ស្ថាន

មានព្យាយាមរាំងបាបមិនឲ្យកើតឡើង ១, ព្យាយាមលះបាបអកុសលដែលកើតមានហើយ ១, ព្យាយាមរក្សាកុសលដែលខ្លួនបានសន្សំរួចមកហើយ ១, ព្យាយាមធ្វើកុសល ដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើង ១ ។

៧ – សម្មាសតិ ដំកល់ស្មារតីប្រពៃគឺរលឹកឃើញនូវសតិប្បដ្ឋាន៤ ។

៨ – សម្មាសមាធិ ការតាំងចិត្តប្រពៃ គឺចំរើនឈាន ៤ មានបឋមជ្ឈានជាដើម ។

ស – អដ្ឋង្គិកមគ្គនេះ បើចាត់ចូលក្នុងកម្ម ៣ គឺ កាយកម្ម ១, វចីកម្ម ១, មនោកម្ម ១, តើអង្គណាចូលទៅក្នុងកម្មណា ?

ឆ – បើសង្គ្រោះចូលក្នុងកម្មនោះ, ចាត់ដូច្នេះ :

– សម្មាកម្មន្តៈ, សម្មាអាជីវៈ ជា កាយកម្ម ;

– សម្មាវាចា ជាវចីកម្ម ;

– សម្មាទិដ្ឋិ, សម្មាសង្កប្បៈ, សម្មាវាយាមៈ, សម្មាសតិ, សម្មាសមាធិ ជា មនោកម្ម ;

ស – ចុះបើចាត់ចូលក្នុងវិជ្ជា និង ចរណៈ តើចាត់ដូចម្តេចខ្លះ ?

ឆ – បើចាត់ជាវិជ្ជា និងចរណៈ ចាត់ដូចនេះ :

– សម្មាទិដ្ឋិ, សម្មាសង្កប្បៈ ចាត់ជាវិជ្ជា :

– សម្មាវាចា, សម្មាកម្មន្តៈ, សម្មាអាជីវៈ, សម្មាវាយាម, សម្មាសតិ, សម្មាសមាធិ ចាត់ចូលក្នុងចរណៈ ។

សួ – ចុះបើចាត់ចូល ក្នុងខន្ធ ៣ គឺ សីលក្ខន្ធ, សមាធិក្ខន្ធ បញ្ញាខន្ធ តើចាត់ដូចម្ដេចខ្លះ ?

ឆ – ចាត់ដូចនេះ :

– សម្មាវាចា, សម្មាកម្មន្តៈ, សម្មាអាជីវៈ ចាត់ជាសីលក្ខន្ធ

– សម្មាវាយាមៈ, សម្មាសតិ, សម្មាសមាធិ ចាត់ជាសមាធិក្ខន្ធ

– សម្មាទិដ្ឋិ, សម្មាសង្កប្បៈ ចាត់ជាបញ្ញាខន្ធ ។

បើចាត់ចូលក្នុងសិក្ខា មានសីលសិក្ខាជាដើមក៏ដូចគ្នា នឹងខន្ធដែរ ។

លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យធម៌វិន័យ ៤ យ៉ាង

សួ – ដូចម្ដេចដែលហៅថាការវិនិច្ឆ័យធម៌វិន័យ ?

ឆ – ការសារកាត់ធម៌វិន័យឲ្យបានត្រឹមត្រង់តាមបន្ទាត់ ហៅថា វិនិច្ឆ័យ ។

សួ – ហេតុដូចម្ដេចបានជាចាំឲ្យមានការសារកាត់ដូច្នេះ ?

ឆ – បានជាវិនិច្ឆ័យឲ្យត្រឹមត្រង់ ព្រោះធម្មតាធម៌វិន័យបុគ្គលតែងប្រព្រឹត្តល្អៀងឃ្លៀងឃ្លាត ជួនកាលប្រព្រឹត្តតាមធម៌មិនពិតក្លែងក្លាយ ដែលធ្វើឲ្យខូចសេចក្ដីពិតនៃធម៌វិន័យ ។

សួ – ចុះការដឹងពិត ឬ មិនពិតនោះ អាស្រ័យដោយអ្វី ?

ឆ – ពិត ឬ មិនពិតនោះអាស្រ័យដោយលក្ខណាវិនិច្ឆ័យ ។

សួ – តើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យធម៌វិន័យនេះមានប៉ុន្មានដែរ ? គឺអ្វីខ្លះ ? ចូររាប់មកមើល !

ឆ្លើ – លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យធម៌វិន័យនេះមាន ៨ យ៉ាងគឺ:

១ – ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីតម្រេក

២ – ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្ដីទុក្ខ

៣ – ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសន្សំកងកិលេស

៤ – ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្ដីប្រាថ្នាធំ

៥ – ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីមិនសន្ដោសដោយរបស់ដែលមាន គឺចង់បានមិនចេះចប់

៦ – ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រឡុកប្រឡំដោយពួកគណៈ

៧ – ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីការខ្ជិលច្រអូស

៨ – ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីគេចិញ្ចឹមក្រ

បញ្ជាក់ថាធម៌ទាំងនេះមិនមែនជាធម៌, មិនមែនជាវិន័យ, មិនមែនជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះសាស្ដាឡើយ ។

សួ – តើធម៌ដែលផ្ទុយពីនេះដូចម្ដេចខ្លះ ?

ឆ្លើ – ធម៌ដែលផ្ទុយពីនេះគឺ

១ – ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រាសចាកតម្រេក

២ – ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រាសចាកទុក្ខ

៣ – ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រាសចាកកិលេស

៤ – ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រាថ្នាតិច

៥ – ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីត្រេកអរចំពោះរបស់ដែលមាន

៦ – ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីស្ងាត់ចាកពួកគណៈ

៧ – ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីតាំងសេចក្តីព្យាយាម

៨ – ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីគេចិញ្ចឹមងាយ

ធម៌ទាំងនេះជាធម៌វិន័យពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះសាស្តា ។

ព្រះធម៌ជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធមានច្រើនប្រការណាស់ តែបើរួបរួមឲ្យខ្លីមកមានតែ ២ ប្រការ គឺធម៌និងវិន័យ ។ ព្រះពុទ្ធសាសនាគង់ឋិតយូរណាស់ហើយរមែងមានធម៌វិន័យពីសាសនាផ្សេង ៗ ចូលមកជ្រៀតជ្រែកក្នុងពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះអង្គ ។ ការដែលព្រះអង្គសំដែងលក្ខណៈទុកនោះក៏ដោយសារព្រះអង្គមានពុទ្ធបំណងចង់ឲ្យធម៌វិន័យព្រះអង្គបរិសុទ្ធស្អាតដែលផ្តល់សេចក្តីសុខ ដល់អ្នកប្រតិបត្តិពិតៗ, មិនឲ្យប្រតិបត្តិខូចចិត្តអធ្យាស្រ័យ ។

ឆចក់ៈព្វកធមិ ៩

មលៈ ៩ យ៉ាង

ស - មលៈ គឺអ្វី ?

ឆ - មលៈ គឺសេចក្ដីសៅហ្មងនៃចិត្ត

ស – តើមលៈនេះមានប៉ុន្មានយ៉ាង ? អ្វីខ្លះ ? ចូររាប់ !

ឆ – មលៈនេះមាន ៩ យ៉ាងគឺ :

១ – កោធ : កំហឹង

២ – មក្ខ : លុបគុណគឺរមិលគុណគេ

៣ – ឥស្សា ច្រណែនឈ្នានីស

៤ – មច្ឆរិយៈ សេចក្ដីកំណាញ់ស្វិតស្វាញ

៥ – មាយា លាក់បំបាំងទោសខ្លួន

៦ – សាថេយ្យៈ អួតអាង

៧ – មុសា ការពោលពាក្យកុហក

៨ – បាបិច្ឆៈ ការប្រាថ្នាដ៏លាមក

៩ – ទិដ្ឋិ យល់ខុស

ស – តើមន្ទិលទាំង ៩ នេះមានន័យយ៉ាងណាខ្លះ ? ចូរពន្យល់ន័យឲ្យល្អមស្ដាប់ !

ឆ – មានន័យយ៉ាងនេះ :

– សេចក្ដីក្រោធ គឺការធ្វើចិត្តឲ្យឆេវឆាវ ទើសទាស់ក្នុងកាលមានអារម្មណ៍អាក្រក់មកប៉ះពាល់ ។ សេចក្ដីក្រោធខុសគ្នាពីទោសៈប្រទូសរ៉ាយ , ទោសៈនេះសំដៅយកចិត្តកាចប្រាសចាកមេត្តាករុណាមានកើតសមុដ្ឋានពីសេចក្ដីក្រោធ ។ សេចក្ដីក្រោធនេះ លោកចាត់ទុកដូចសាស្ត្រាវុធក្នុងលោកដូចបាលីថា កោធោ សត្ថមលំ លោកេ ។

– ការលុបគុណ គឺការលែងស្គាល់ខុសត្រូវបានដល់ការភ្លេចគុណ ឬ បដិសេធគុណរបស់បុគ្គលដទៃដែលមានឧបការៈដល់ខ្លួន ។ មនុស្សយ៉ាងនេះ លោកហៅថាមនុស្សចិត្តខ្មៅ ចូលក្នុងលក្ខណៈរបស់បុគ្គលអកតញ្ញូ អកតវេទី , មិនដឹងគុណ , មិនតបស្នងគុណ ។ មនុស្សប្រភេទនេះ លោកប្រាប់ឲ្យជៀសឆ្ងាយ ដូចបាលីថា មនុស្សផេត្តិ នាសិតេ យស្មឹ នត្ថិ កតញ្ញុតា ។

– ឫស្យា ការអន្ទះអន្ទែងរសាប់រសល់ ឈ្នានីស , ខ្លាចក្រែងបុគ្គលដទៃមានជាងខ្លួន , មានយសបរិវារលើសខ្លួន មានសេចក្ដីសុខច្រើនជាង ។ កាលបើយល់ឃើញដូច្នេះ ក៏បណ្ដាលចិត្តឲ្យប្រទូសរ៉ាយ , បំផ្លាញប្រយោជន៍ផ្សេង ៗ របស់គេ ។ បុគ្គលបែបនេះលោកឲ្យឈ្មោះ អរតិលោកនាសកា ចិត្តឫស្យាជាចិត្តបំផ្លាញសេចក្ដីសុខនៃសត្វលោក ។

– កំណាញ់បានដល់ការមិនចេះបរិច្ចាគទាន គឺលាក់លៀមវត្ថុទុករហូតដល់មិនហ៊ានបរិភោគខ្លួនឯង ។

លោកពោលថា មច្ឆរំ ទទតោ មលំ សេចក្ដីកំណាញ់ជាមន្ទិលរបស់អ្នកឲ្យ ។

– ឧបាយកល គឺការធ្វើអាការៈឲ្យប្លែកខុសពីប្រក្រតីដូចជាមនុស្សមិនឈឺធ្វើជាឈឺ, មនុស្សមានកំហុសលាក់បាំងកំហុស ។

មនុស្សបែបនេះតែងធ្វើកាយវាចាឲ្យគេវង្វេងដោយសារខ្លួន តែការធ្វើនេះបានចំពោះតែមនុស្សល្ងង់ខ្លៅប៉ុណ្ណោះ បើមនុស្សឆ្លាតគេចេះដឹងខ្លួនពុំអាចប្រព្រឹត្តទៅលើគេបានឡើយ គឺគេផ្ចាញ់ផ្ចាល់ធ្វើឲ្យក្ដៅក្រហាយវិញពុំខាន ។

– អំនួត គឺការពោលពាក្យខុសពីសភាវៈដែលមានបានដល់ការពោលអួតគុណវិសេសដែលខ្លួនមិនមាន ដូចជាចំណេះវិជ្ជាខ្លួនមានឬចេះបន្តិចបន្តួច ពោលប្រាប់ថាចេះច្រើនអាចដោះស្រាយបញ្ហាបានដើម្បីឲ្យគេចូលចិត្តខ្លួន, បានលាភសក្ការៈមកដល់ខ្លួន ។ អាស្រ័យហេតុនេះលោកតែងហាមថា អប្បត្តោ នោ ច ឧល្លបេ របស់មិនទាន់បាន, មិនទាន់មកដល់ កុំគប្បីពោលអួតព្រោះការពោលដូច្នេះតែងមានទោសអំពីសំណាក់អ្នកតាមដាន ។

– ការពោលពាក្យមិនពិត គឺពោលពាក្យមិនឲ្យអ្នកដទៃជឿទុកចិត្តបាន ។ ការពោលពាក្យកុហករមែងចម្ងាយនូវជំនឿរបស់អ្នកដទៃឲ្យវិនាសនិងបង្កើតជាមន្ទិលដល់ខ្លួនមិនចេះចប់ ។

ការប្រាថ្នាអាក្រក់ បានដល់សេចក្តីប្រាថ្នាប្រាសចាកធម៌ដូចប្រាថ្នាលាភផលដែលប្រកបដោយទុច្ចរិតខុសចាកគន្លងធម៌ ។ សេចក្តីប្រាថ្នារបៀបនេះបើមានចំពោះអ្នកណារមែងធ្វើចិត្តអ្នកនោះឲ្យកករល្អក់លោកចាត់ជាមន្ទិល ។

– ការយល់ខុស បើពោលឲ្យចំគឺ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ។ ការឃើញខុសចាកគតិរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនាដូចជាឃើញថាគ្មានបុណ្យ, គ្មានបាប, គ្មាននរក, គ្មានសួគ៌ រហូតដល់យល់ថា ឪពុក-ម្តាយ គ្មានគុណជាដើម ។ កាលបើយល់ឃើញបែបនេះ ដរាបណាសេចក្តីក្តៅក្រហាយក៏កើតមានដែរ ព្រោះការនិយាយស្តី, កិច្ចការនានាចេះតែមិនស្តាប់បង្គាប់, មិនស្រប់គ្នា ។ ចិត្តដូច្នេះលោកចាត់ជាមន្ទិលដែលបុគ្គលមិនគប្បីសេពគប់ ។

សារុបសេចក្តីមកមន្ទិលទាំងអស់នេះ សុទ្ធតែធ្វើចិត្តបុគ្គលឲ្យកករល្អក់, ឲ្យប្រព្រឹត្តតែអំពើទុច្ចរិត ដែលជាហេតុមួយធ្វើឲ្យសត្វមានការទាស់ទែងខ្វែងគំនិតគ្នា ពុំអាចរួមរស់នៅជាសុខក្នុងទីមួយ, សង្គមមួយ, ប្រទេសមួយជាមួយគ្នាបាន គឺប្រកបដោយការហែកហួរ កេ្តគ្នា ដោយប្រការផ្សេងៗ ។

ហេតុនេះ សត្វគប្បីវៀរចាកមន្ទិលនេះឲ្យស្រឡះ ដើម្បីរស់នូវសុខជាមួយគ្នា ចេះគោរពរាប់អានគ្នា តាមសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន ។

កុសលកម្មបថ ១០ យ៉ាង

សួ– ដូចម្តេចហៅថា កុសលកម្មបថ ?

ឆ្លើ – ការប្រព្រឹត្តិតាមផ្លូវល្អ, ផ្លូវត្រូវវៀរចាកទុច្ចរិតឈ្មោះថា កុសលកម្មបថ ។

សួ– តើកុសលកម្មបថនោះមានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ្លើ – កុសលកម្មបថនេះមាន ១០ គឺ:

១ – បាណាតិបាតា វេរមណី វៀរចាកការសម្លាប់សត្វ ។

២ – អទិន្នាទានា វេរមណី វៀរចាកការលួចឆក់ទ្រព្យគេ។

៣ – កាមេសុ មិច្ឆាចារា វេរមណី វៀរចាកការប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម;

៤ – មុសាវាទា វេរមណី វៀរចាកការពោលពាក្យកុហក ;

៥ – បិសុណាវាចា វាចាយ វេរមណី វៀរចាកការនិយាយពាក្យញុះញង់ ។

៦ – ផរុសាយ វាចាយ វេរមណី វៀរចាកការនិយាយពាក្យបាក់ដោត ។

៧ – សម្ផប្បលាបា វេរមណី វៀរចាកនិយាយពាក្យរោយរាយឥតប្រយោជន៍;

៨ – អនភិជ្ឈា មិនលោភចង់បានរបស់គេ

៩ – អព្យាបាទ មិនប្រទូសរ៉ាយ

១០– សម្មាទិដ្ឋិ ឃើញត្រូវតាមគន្លងធម៌

កម្ម ១០ យ៉ាងនេះជាផ្លូវគួរដើរ គួរប្រតិបត្តិ, អ្នកសិក្សាគប្បីដឹង គប្បីជ្រាប ដើម្បីជាកិច្ចចូលចាកវដ្តសង្សារ ។

កម្មបថនេះបើចាត់ជាកម្មក៏មានប្រៀបប្រហាក់ប្រហែលគ្នានឹង អកុសលកម្មបថ ១០ ខាងដើមដែរ ។

ស– កម្ម : ប្រែដូចម្តេច ?

ឆ – កម្ម : ប្រែថាអំពើដែលបុគ្គលធ្វើ-គួរធ្វើ

ស– កុសលកម្មបថ គឺអំពើល្អ ឈប់សម្លាប់សត្វ ឈប់លួចទ្រព្យគេជាដើមដែលបុគ្គលគួរប្រព្រឹត្តប្រតិបត្តិ ចុះអកុសលកម្មបថនោះម្តេចក៏ឈ្មោះថាកម្មដែរ ? ចូរប្រាប់ហេតុផល ?

ឆ – កុសលកម្មបថ ក៏ជាអំពើដែលបុគ្គលគួរធ្វើពិតមែនតែឈប់សម្លាប់សត្វ ប៉ុន្តែធ្វើដោយចេតនាដែលវៀរ បើឈប់ទទេ ។ ហើយមិនវៀរ ក៏មិនឈ្មោះថាកុសលកម្មបថបានដូចបាលីថា កាយទុច្ចរិត បហាយ កាយសុចរិតភាវេតិ ន័យថា លះកាយទុច្ចរិត ចំរើនកាយសុចរិត ទើបឈ្មោះថា កុសលកម្មបថបាន ។

បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ១០ យ៉ាង

ស– ពាក្យបុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ប្រែដូចម្តេច ?

ឆ – បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ប្រែថាវត្ថុ ឬ ហេតុដែលបណ្តាលឲ្យបានបុណ្យកុសលផ្សេងៗ ។

ស – ចុះបុញ្ញកិរិយាវត្ថុនេះមានប៉ុន្មានយ៉ាង ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – មាន ១០ យ៉ាងគឺ :

១ – ទានមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការឲ្យទាន

២ – សីលមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការរក្សាសីល

៣ – ភាវនាមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការចំរើន

៤ – អបចាយនមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការប្រព្រឹត្តិបន្ទន់ខ្លួនចំពោះលោកដែលជាធំ:

៥ – វេយ្យាវច្ចមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការខ្វល់ខ្វាយក្នុងកិច្ចដែលត្រូវ, ។

៦ – បត្តិទានមយៈ : បុណ្យសម្រេចដោយការឲ្យចំណែកបុណ្យ,

៧ – បត្តានុមោទនាមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការអនុមោទនាចំណែកបុណ្យ,

៨ – ធម្មស្សវនមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការស្តាប់ធម៌

៩ – ធម្មទេសនាមយ បុណ្យសម្រេចដោយការសំដែងធម៌,

១០ – ទិដ្ឋុជុកម្ម ធ្វើការឃើញឲ្យត្រឹមត្រូវ

ស – តើបុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ១០ នេះ បើបំប្រួញមកមានប៉ុន្មានយ៉ាង ?

គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – បើបំប្រួញឲ្យខ្លីមកមាន ៣ យ៉ាងគឺ:

១ – ទានមយ

២ – សីលមយ

៣ – ភាវនាមយ

ស – ចុះ បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ៧ នោះ តើសង្គ្រោះចូលទៅណាខ្លះ ? ចូរបង្ហាញ !

ឆ – ទៅសល់ ៧ នោះគេសង្គ្រោះដូច្នេះ :

– បត្តិទានមយ: , បត្តានុមោទនាមយ: ២ នេះសង្គ្រោះចូលក្នុងទានមយ: ,

– អបចាយនមយ: , វេយ្យាវច្ចមយ ២ នេះចូលក្នុងសីលមយ: ,

ស – ចុះបើគេចែកដោយពិស្តារ តើត្រូវជាបុញ្ញកិរិយាវត្ថុប៉ុន្មាន ?

ឆ – បើចែកដោយពិស្តារត្រូវជាបុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ៨០ ។

ស – តើ ៨០ នោះគេចែកដូចម្តេច ?

ឆ – គេចែកដោយយកមហាកុសល ៨ មកគុណ និងបុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ១០ នេះត្រូវជា ៨០ ។

ធម៌ពេលបព្វជិតគួរពិចារណា ១០ យ៉ាង

ស – បព្វជិតកាលបើបានស្ថិតក្នុងព្រះពុទ្ធោវាទ ត្រូវតែពិចារណា

រឿយ ៗ នូវធម៌ , តើធម៌អ្វីខ្លះ ដែលបព្វជិតគួរយកមកពិចារណាមានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ – បព្វជិតគួរពិចារណានូវធម៌ ១០ យ៉ាងគឺ:

១– វេវណ្ណិយម្ហិ អជ្ឈុបគតោ អាត្មាអញមានភេទផ្សេង ៗ ពីគ្រហស្ថហើយ អាការៈណារបស់សមណៈ អាត្មាអញត្រូវធ្វើតាមអាការកិរិយានោះ ៗ

២– បរប្បដិពទ្ធា មេ ជីវិកា ការចិញ្ចឹមជីវិតរបស់អាត្មាអញអាស្រ័យដោយអ្នកដទៃ អាត្មាអញគួរធ្វើខ្លួនឲ្យគេចិញ្ចឹមងាយ ៗ

៣– អញ្ញោ មេ អាកប្បោ ករណីយោ អាការកិរិយាពីចាដទៃ ៗ ដែលអាត្មាអញ និងត្រូវធ្វើឲ្យល្អប្រពៃឡើងជាងនេះ

៤– កិច្ចិ នុខោ មេ អត្តា សីលតោ ន ឧបវទតិ ខ្លួនអាត្មាអញតិះដៀលខ្លួនរបស់អាត្មាអញ ដោយសីលបានឬទេ ?

៥– កិច្ចិ នុខោ មំ អនុវិច្ចវិញ្ញូ សព្រហ្មចារី សីលតោ ន ឧបវទន្តិ ពួកសព្រហ្មចារី អ្នកដឹងតាំងឡាយ ពិចារណាហើយ មិនតិះដៀលអាត្មាអញព្រោះសីល (មិនបរិបូណ៌) បានដែរឬទេ ?

៦– សព្វេហិ មេ បិយេហិ មនាបេហិ នានាភាវោ វិនាភាវោ អាត្មាអញនឹងត្រូវព្រាត់ប្រាសចាករបស់ជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តទាំងអស់ ៗ

៧- កម្មស្ស កោម្ហិ អាត្មាអញមានកម្មជារបស់ខ្លួនធ្វើល្អ បានល្អ ធ្វើអាក្រក់បានអាក្រក់ ,

៨- កថម្ភូតស្ស មេ រត្តិន្ទិវា វីតិបតន្តិ ថ្ងៃនិងយប់កន្លងទៅៗ ឥឡូវនេះអាត្មាអញបានធ្វើអ្វីខ្លះ ?

៩ – កិច្ចិនុខោហំ សុញ្ញាគារេ អភិរមាមិ អាត្មាអញត្រេកអរក្នុងទីស្ងាត់ដែរឬទេ ?

១០- អត្ថិ នុខោ មេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មោ គុណវិសេសរបស់អាត្មាអញនៅមានឬទេ ? បើពួកសព្រហ្មចារីមកសួរក្នុងបច្ឆិមកាលតើអាត្មាអញនឹងមិនអៀនខ្មាសទេឬ ?

ស- ធម៌ ១០ នេះ បើបព្វជិតយកមកពិចារណាតើមានប្រយោជន៍ដូចម្ដេចខ្លះ ?

ឆ – មានប្រយោជន៍គឺ ដើម្បីនឹងឲ្យរំពឹងដល់ភេទ អាជីវបរិយាមារយាទ ស្ថាន និងគុណវិសេស , កាលបើបានរំពឹងដូចនេះ បានជាឧបាយសម្រាប់ដាស់តឿនចិត្តឲ្យប្រព្រឹត្តល្អ ប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវ ប្រកបសេចក្ដីព្យាយាម ជាគ្រឿងអប់រំចិត្តឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ឲ្យខំខ្វល់ខ្វាយតែខាងបណ្ដុះវិជ្ជាប្រាជ្ញា រួមសេចក្ដីទៅជាប្រយោជន៍ឲ្យបានសម្រេចក្នុងលោកិយនេះនិងបរលោក ។

ស- តើអាចពិចារណាបានតែបព្វជិតទេឬក៏គ្រហស្ថអាចពិចារណា

បានដែរ ?

ឆ - គ្រហស្ថអាចពិចារណាបានខ្លះដែរ គឺបានត្រឹមតែធម៌ទី ៤ ដល់ទី ៩ ហើយអាចពិចារណាបានឿយ ៗ ។

កថាវត្ថុ ១០ យ៉ាង

ស- កថាវត្ថុ ប្រែដូចម្តេច ?

ឆ - កថាវត្ថុ ប្រែថាវាចាជាហេតុពោលពាក្យគួរនិយាយគួរពោល ។

ស- ពាក្យគួរពោលមានប៉ុន្មានយ៉ាង ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ - មាន ១០ ប្រការគឺ:

១ - អប្បិច្ឆកថា ពាក្យពោលដឹកនាំឲ្យមានសេចក្តីប្រាថ្នាតិច,

២ - សន្តុដ្ឋិកថា ពាក្យពោលដឹកនាំឲ្យមានចិត្តប្រណីត្រេកអរដោយបច្ច័យតាមមាន-បាន ។

៣ - បវិវេកកថា ពាក្យពោលដឹកនាំឲ្យស្ងប់ចិត្តស្ងប់កាយ

៤ - អសំសគ្គកថា ពាក្យពោលដឹកនាំមិនឲ្យច្របូកច្របល់ ,

៥ - វីរិយារម្ភកថា ពាក្យពោលដឹកនាំឲ្យប្រារព្ធព្យាយាម

៦ - សីលកថា ពាក្យពោលដឹកនាំឲ្យតាំងនៅក្នុងសីល

៧ - សមាធិកថា ពាក្យដឹកនាំឲ្យធ្វើចិត្តឲ្យនឹងន ,

៨ - បញ្ញាកថា ពាក្យពោលដឹកនាំឲ្យកើតបញ្ញា

៩ - វិមុត្តិកថា ពាក្យពោលដឹកនាំឲ្យធ្វើចិត្តឲ្យផុតចាកកិលេស

១០– វិមុត្តិញាណទស្សនកថា ពាក្យពោលដឹកនាំឲ្យកើតការឃើញសភាវៈដែលចិត្តផុតចាកកិលេស ។

កាលបើយើងពិចារណានូវកថាវត្ថុនេះហើយក៏នឹងឃើញ បានសុទ្ធតែផល យ៉ាងវិសេសវិសាលឲ្យកើតប្រយោជន៍ចំពោះខ្លួន ពោលគឺបានប្រទះតែសុខសន្តិភាព គ្មានអ្វីមកយាយីបៀតបៀនទៀតឡើយ ។

អនុស្សតិ ១០ យ៉ាង

ស– អនុស្សតិ ប្រែដូចម្តេច ?

ឆ– ប្រែថា ការរលឹកឃើញនូវអារម្មណ៍

ស– តើអនុស្សតិនេះប៉ុន្មានប្រការ ? គឺអ្វីខ្លះ ? ចូរពាប់ !

ឆ– មាន ១០ ប្រការគឺ :

១– ពុទ្ធានុស្សតិ រលឹកគុណព្រះពុទ្ធ

២– ធម្មានុស្សតិ រលឹកគុណព្រះធម៌

៣– សង្ឃានុស្សតិ រលឹកគុណព្រះសង្ឃ

៤ – សីលានុស្សតិ រឭកសីល

៥ – ចាគានុស្សតិ រឭកដល់ទានដែលខ្លួនបានបរិចាគ

៦ – ទេវតានុស្សតិ រលឹកដល់គុណធម៌ គឺទេវតា

៧ – មរណានុស្សតិ រលឹកឃើញសេចក្តីស្លាប់

៨ – កាយគតានុស្សតិ រឭកទៅក្នុងរាងកាយឲ្យឃើញថាមិន

ល្អស្មោកគ្រោកគួរខ្ពើម ,

៩ – **អនាបានុស្សតិ** តាំងស្មារតីកំណត់ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញចូល ។

១០– **ឧបសមានុស្សតិ** រឭកដល់គុណព្រះនិព្វាន

ស – តើអនុស្សតិទាំង១០នេះមានន័យយ៉ាងណាដែរ? ចូរបង្ហាញ!

ឆ – មានន័យយ៉ាងនេះថា: ការរលឹកដល់គុណអរហំ ជាដើមហៅថារលឹកគុណព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ , រលឹកថា ស្វាក្ខាតោ ជាដើមហៅថារលឹកគុណព្រះធម៌ , រលឹកថា សុបដិបន្នោ ឈ្មោះថារលឹកគុណព្រះសង្ឃ , រលឹកសីលដែលខ្លួនរក្សា គឺរលឹកថាខ្លួនបានរក្សាបរិសុទ្ធត្រឹមត្រូវឬខុសឆ្គង ហើយកែប្រែឡើងវិញដោយការរំឭកដាស់តឿនញយ ៗ ឈ្មោះថារលឹកសីល , រឭកដល់ធម៌ដែលខ្លួនបានធ្វើហើយឧទ្ទិសចំពោះទេវតា ឈ្មោះថា ទេវតានុស្សតិ , រលឹកដល់ការដេកស្លាប់ស្តូកស្តឹងនៃសត្វលោក មិនចេះចប់ហៅថា មរណានុស្សតិ , ការភ្ញាក់ស្មារតីនឹកឃើញថាខ្លួនមិនស្អាត, មិនទៀង ប្រកបដោយការស្អុយ ផ្អេះគួរខ្ពើម ហៅថា កាយគតានុស្សតិ, ការតាំងចិត្តឲ្យនឹងនួន , ដកដង្ហើមចេញចូលវែងខ្លី ឲ្យស្មើ ហៅថា អនាបានុស្សតិ , ការរលឹកឃើញព្រះនិព្វានជាទីរំលត់នូវកិលេស សេចក្តីប៉ងប្រាថ្នាផ្សេងៗ , វាជាបរមសុខ ឈ្មោះឧបសមានុស្សតិ ។

អនុស្សតិទាំង ១០ នេះជាកុសលយ៉ាងខ្ពស់ សូម្បីអ្នកដែលបានចំពេញហើយមិនទាន់បានសម្រេចមគ្គផលក៏ឈ្មោះថា មានឧបនិស្ស័យ

ជាប់នឹងខ្លួនទៅក្នុងកាលខាងមុខ បានឈ្មោះបំពេញកុសលដោយចំណែកសមថភាវនា ។

នាថករណធម៌ ១០ យ៉ាង

ស — នាថករណធម៌ ប្រែថាដូចម្ដេច ?

ឆ — ប្រែថា ធម៌ធ្វើនូវទីពឹងពំនាក់អាស្រ័យ

ស — តើនាថករណធម៌នេះមានប៉ុន្មាន ? គឺអ្វីខ្លះ ?

ឆ — មាន ១០ យ៉ាងគឺ :

១ – សីល រក្សាកាយវាចាឲ្យរៀបរយ

២ – ពាហុសច្ចៈ ភាពជាអ្នកបានរៀនសូត្រច្រើន ,

៣ – កល្យាណមិត្តតា ភាពជាអ្នកមានមិត្តល្អប្រសើរ

៤ – សោវចស្សតា ភាពជាអ្នកប្រដៅងាយ,

៥ – កឹករណីយេសុ ទក្ខតា ភាពជាអ្នកខ្នះខ្នែងក្នុងកិច្ចធុរៈរបស់អ្នកដទៃ

៦ – ធម្មកាមតា ភាពជាអ្នកប្រាថ្នាក្នុងកុសលធម៌

៧ – វីរិយៈ ភាពជាអ្នកព្យាយាមត្រឹមត្រូវតាមធម៌

៨ – សន្តោសៈ ការត្រេកអរចំពោះរបស់តាមមានបាន , មិនរើសរើង ,

៩ – សតិ ការតាំងស្មារតីឲ្យមាំមួន

១០- បញ្ញា ដឹងក្នុងកងសង្ខារទាំងពួង

ធម៌ទាំង ១០ ប្រការដូចពោលរៀបរាប់មកនេះ បើបុគ្គលណាបាន បំពេញបរិបូណ៌ ហើយរមែងហុចផលប្រយោជន៍គឺជាទីពឹងពំនាក់នៃបុគ្គល នោះ តាមសមគួរដល់ការប្រតិបត្តិ ។

សួ – សីលក្នុងទីនេះ បានដល់សីលប្រភេទណា ?

ឆ – បានដល់សីលទូទៅ សំរាប់គ្រហស្ថ និង បព្វជិតកាន់ប្រព្រឹត្ត ដើម្បីឲ្យមានរបៀបរៀបរយល្អ មានសណ្តាប់ធ្នាប់សមរម្យ ជាពុទ្ធសា-សនិកជន ។

សួ – ចុះ ពាហុសច្ច នោះបានដល់ការរៀនសូត្រប្រភេទណាដែរ? ព្រោះអ្វី ?

ឆ – ពាហុសច្ច មិនសំដៅយកចំណេះណាមួយតែមួយមុខ ៗ ទេ គឺបានដល់ចំណេះចេះដឹងនូវវិជ្ជាផ្សេង ៗ ដែលជាវិជ្ជាផ្លូវលោក ឬផ្លូវធម៌ ឬ ជាវិជ្ជាជីវៈសំរាប់ចិញ្ចឹមជីវិត ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ ។ ការចេះនូវវិជ្ជាច្រើន មានគុណប្រយោជន៍ ច្រើនត្រង់ការយកនូវវិជ្ជានោះមកអនុវត្តផង យក វិជ្ជាផ្សេង ៗ មកត្រិះរិះពិចារណា ប្រៀបផ្ទឹមគ្នាផងនេះឯង ។ កាលណា គ្រហស្ថ បព្វជិត បានចេះវិជ្ជាច្រើន ហើយចេះប្រៀបផ្ទឹងពិចារណាបែប នេះហើយ ទោះគេគោរពប្រព្រឹត្តប្រតិបត្តិក្ដី ការជ្រើសរើសផ្លូវសំរាប់ដើរ ក្ដី ការប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិតក្ដី គឺពិតជាបានផលប្រសើរ ដើរតាមផ្លូវត្រូវ

ល្អជាមិនខាន ។

ស – ចុះមិត្តល្អ អាចឲ្យផលយ៉ាងណាដែរ ?

ឆ – មិត្តល្អ មិនគ្រាន់តែនាំឲ្យយើងប្រព្រឹត្តដោយកាយវាចា ចិត្ត ប៉ុណ្ណោះទេ តែអាចធ្វើឲ្យយើងមានទំនុកចុកចិត្តទៅលើកិច្ចការផង ឲ្យយើងធ្វើការងារត្រូវទៅតាមច្បាប់ទម្លាប់សំរាប់រដ្ឋ ឬត្រូវតាមផ្លូវធម៌ថែមទៀត ។

ស – ពាក្យថា សន្តោស និង អប្បិច្ឆតា មានន័យដូចគ្នា ឬផ្សេងគ្នា ចូរពន្យល់ !

ឆ – សន្តោស គឺការត្រេកអរចំពោះវត្ថុដែលខ្លួនមានហើយមិនចង់បានរបស់ដែលខ្លួនគ្មាន ដែលផ្ទុយគ្នាពីលោភៈ ។ អប្បិច្ឆតា គឺការប្រាថ្នាតិច បានដល់ការបន្ថយសេចក្ដីប្រាថ្នា ឲ្យចុះមកយ៉ាងតិចបំផុត ដែលផ្ទុយគ្នាពីពាក្យថា ឥច្ឆតា ភាពជាអ្នកប្រាថ្នាធំ ។ បើនិយាយឲ្យងាយស្ដាប់ថា ដូចបុគ្គលដែលមានប្រពន្ធហើយ ក៏ប្រាថ្នាតែលើប្រពន្ធរបស់ខ្លួនមួយប៉ុណ្ណោះមិនចង់បានប្រពន្ធ ឬកូនអ្នកដទៃយកមកបន្ថែមទៀតទេ គឺមានបានតែចំពោះរបស់ដែលខ្លួនមានបានរួចហើយប៉ុណ្ណោះ ឯរបស់ដែលគ្មាន ឥតចង់បានឡើយ ចំណែកខាងអប្បិច្ឆតា ភាពជាអ្នកប្រាថ្នាតិចបំផុត គឺសូម្បីរបស់ខ្លះដែលខ្លួនមានហើយក៏ដោយ ក៏លះបង់បន្ថែមទៅទៀតឲ្យនៅសល់តែរបស់ណាដែលចាំបាច់បំផុតសំរាប់ទ្រទ្រង់

ជីវិតឲ្យរស់ ដើម្បីប្រព្រឹត្តសេចក្ដីល្អតែប៉ុណ្ណោះ ។

ស — សតិ និង បញ្ញា ជាគូគ្នា តើដូចគ្នា ឬ ផ្សេងគ្នា ? ចូរពន្យល់!

ឆ — មិនដូចគ្នាទេ ។ សតិ បានដល់ស្មារតីចងចាំប្រុងប្រយ័ត្នជានិច្ច មិនឲ្យធ្លោះធ្លោយ ឬមិនធ្វេសប្រហែសក្នុងកិច្ចការផ្សេង ៗ ចំណែកខាងបញ្ញា គឺការដឹង — ស្គាល់ - យល់ ដោយសារការត្រិះរិះពិចារណា ហើយចេះធ្វើការប្រៀបធៀប និង វិនិច្ឆ័យចំពោះហេតុការណ៍ផ្សេង ៗ ។ បញ្ញាមានច្រើនថ្នាក់ តាមលំដាប់លំដោយនៃនិស្ស័យមនុស្ស ។ សតិកើតឡើង ឯបញ្ញាក៏កើតបន្ទាប់គ្នា ។ កត្តាទាំងពីរនេះត្រូវទាក់ទងគ្នាជានិច្ច ។ បញ្ញា ជាសភាវៈ ជាគតិដែលលេចចេញបន្តិច ៗ ពីស្មារតីនេះឯង ។

អវសានកថា

ការរៀបរៀងឆ្លើយរួចមកហើយក្នុងធម្មវិភាគ សូមសន្មត់ចប់តែប៉ុណ្ណោះ សូមផលានិសង្ស ដែលកើតពីការរៀន និងសិក្សាព្រះធម្មវិន័យរបស់ព្រះសក្យមុនីសម្មាសម្ពុទ្ធនេះ ផ្សព្វផ្សាយចំពោះមនុស្សជាសម្មាទិដ្ឋិទាំងអស់ក្នុងសកលលោក ។

សូមព្រះពុទ្ធសាសនាបានរុងរឿងជាអតិបរមា ។

តម្កល់ទុកតាមលេខ ៧៩៨
ចុះថ្ងៃទី ២០ – ៥ – ៧២
បោះពុម្ពលើកទី ១ ចំនួន ២.៥០០ ក្បាល
រោងពុម្ពសាមគ្គី

សៀវភៅធម៌ដែលមានផ្សាយចេញពីបណ្ណាគារ គិម - អេង

១– អធិប្បាយប្រជុំកង៍ធម៌ពិស្តារ ថ្នាក់ត្រី ភាគ ១

២– អធិប្បាយប្រជុំកង៍ធម៌ពិស្តារ ថ្នាក់ត្រី ភាគ ២

៣– ប្រជុំកង៍ធម៌ពិសេស ថ្នាក់ត្រី

៤– ប្រជុំភាណវារកិច្ចវត្តបាលីប្រែពិស្តារ

៥– ប្រស្នាប្រជុំកង៍ធម៌ពិស្តារ ថ្នាក់ត្រី ភាគ ១

៦– ប្រស្នាប្រជុំកង៍ធម៌ពិស្តារ ថ្នាក់ត្រី ភាគ ២

៧– ប្រជុំសិក្ខាបទបញ្ញត្តិ

៨– ប្រជុំកង៍ធម៌សង្ខេប ថ្នាក់ទោ

៩– បកិណ្ណកវិន័យ

១០– ពុទ្ធប្រវត្តិ

១១– កឋិនក្ខន្ធកកថា – ចីវរក្ខន្ធកកថា

១២– កម្រងសុន្ទរកថា

១៣– ភាណវារបាលី

១៤– អត្ថប្រភេទ ៥ យ៉ាង

១៥– ធម្មបរិយាយ

តម្លៃ ៤០ ៛០០